

Meester in patronagepolitiek

Het succes van de Afghaanse warlord Abdul Rashid Dostum, 1980-2004

Michael Bremmers

M.J.C.Bremmers@students.uu.nl

Studentnummer 3856712

Masterscriptie IBEM

Begeleider: Dr. Christ Klep

13 juli 2016

Inhoud

Inleiding.....	2
Dostum	3
Warlordisme.....	9
Hoofdstuk 1. Warlordisme	17
1.1 Militaire macht.....	17
1.2 Patronage en charisma	18
1.3 Desintegratie autoriteiten.....	19
1.4 Relatie warlord – staat.....	21
1.5 Gedeeltelijke legitimiteit.....	22
1.6 Eigenbelang.....	24
1.7 Territorialiteit	26
1.8 Deelconclusie.....	28
1.8.1 Succesfactoren.....	29
Hoofdstuk 2. Militair	32
2.1 Militaire patronage.....	32
2.2 Militaire legitimiteit.....	37
2.3 Militaire macht: praktijk.....	43
2.4 Deelconclusie.....	48
Hoofdstuk 3. Politiek	53
3.1 Desintegratie staat	53
3.2 Internationaal.....	54
3.3 Nationaal	59
3.4 Lokale legitimiteit.....	62
3.5 Deelconclusie.....	68
Hoofdstuk 4. Sociaal-economisch.....	71
4.1 Territorialiteit	71
4.2 Verdienmodel.....	73
4.3 Deelconclusie.....	77
Conclusie.....	80
Samenvatting.....	84
Bibliografie	85

Inleiding

Afghanistan is a land of extremes. For nearly fifty years of the twentieth century – from 1929 to 1978 – it was one of the most *peaceful* countries in Asia. It maintained its neutrality during the Second World War, avoided war with its neighbours, and was internally free of mass killings and mayhem. All this fell apart with a Marxist coup in 1978. From that point, it saw out the century in an ocean of blood.¹

Met deze woorden opent de Australische Afghanistaneskundige en internationale-betrekkingenonderzoeker William Maley het boek *The Afghanistan Wars*, waarna hij voor de periode vanaf 1978 drie golven in de Afghaanse oorlogen signaleert. De eerste golf duurde van 1978 tot 1992 en loopt feitelijk gelijktijdig met het communistische bewind in Afghanistan. Deze periode wordt gekenmerkt door de strijd tussen het communistische bewind en zijn Sovjetbondgenoten enerzijds en de mujahidin-groepen die zich hiertegen verzetten anderzijds. Laatstgenoemden kregen steun uit Pakistan, Iran en de Verenigde Staten.² Na de terugtrekking van de Sovjetlegers in februari 1989 hield het communistische regime onder leiding van president Mohammed Najibullah het nog tot april 1992 vol, ondanks het verzet van de mujahidin.

Hierna begon de tweede golf van de Afghaanse oorlogen.³ Deze tweede golf (1992-2001) wordt gekenmerkt door strijd om de hoofdstad Kaboel tussen de verschillende groepen. Door het ontstaan van dit politieke vacuüm kregen buurstaten als Iran en Pakistan de mogelijkheid zich een invloedssfeer te verschaffen in Afghanistan, zoals de Amerikaanse politicoloog en Afghanistaneskundige Barnett Rubin beargumenteert.⁴ Hierbij was het vooral Pakistan dat zijn stempel drukte op de interne Afghaanse aangelegenheden. Met Pakistaanse steun bleek de Taliban-beweging uiteindelijk de sterkste en nam zij in september 1996 Kaboel in. Naast de stabilisering van het land, door middel van een ongekennde repressie, was de Taliban ook gastvrij tegenover religieuze fanatici uit andere regionen.⁵

Dit leidde uiteindelijk tot de derde golf van Afghanistans oorlogen. Nadat Al Qaeda op 9 september 2001 eerst Ahmad Shah Massoed, de leider van de anti-Talibanbeweging in Noord-Afghanistan, had geliquideerd, pleegden ze op 11 september de aanslagen in New York en Washington. Dit leidde tot de Amerikaanse *war on terror* en in het bijzonder de Amerikaanse inval in Afghanistan. Deze fase in de Afghaanse oorlogen duurde dus vanaf het najaar van 2001 en duurt eigenlijk nog steeds voort. Gekenmerkt wordt deze fase door: (1) enorme Amerikaanse

¹ William Maley, *The Afghanistan Wars* (Basingstoke en New York 2009) 1.

Ook Gilles Dorronsoro stelt dat niets er in de jaren '70 op wees dat Afghanistan al snel in langdurige oorlogen terecht zou komen en wijst erop dat het land steeds meer toerisme kende, zie: Gilles Dorronsoro, *Revolution Unending. Afghanistan: 1979 to Present* (New York 2005) 1.

² Maley, *The Afghanistan Wars*, 1.

³ Ook Dorronsoro ziet 1992 als begin van een nieuwe fase in de strijd, zie: Dorronsoro, *Revolution Unending*, 4.

⁴ Barnett Rubin, *Afghanistan from the Cold War through the War on Terror* (New York 2013) 214.

⁵ Maley, *The Afghanistan Wars*, 1-2.

luchtoffensieven tegen de Taliban en special forces-operaties, beide in het kader van Operation Enduring Freedom (War on Terror), (2) de International Security Assistance Force-missie door de NAVO in Afghanistan, en (3) een aanhoudende *insurgency* in Afghanistan. Want hoewel het Taliban-regime binnen twee maanden viel, is deze nog altijd niet verslagen.⁶ Zoals Maley concludeert, werden de verschillende (interim-)regeringen die Afghanistan sindsdien kende, de ISAF-missie en de huidige Afghaanse regering nog steeds geconfronteerd 'with a vicious insurgency that shows no sign of coming to an end.'⁷ Hiernaast is in deze periode een heropleving van de warlords en regionale commandanten te zien die door de Taliban werden verslagen. Door de steun van met name de Verenigde Staten, wisten zij hun oude machtsbases weer in te nemen en ontstond een gevecht om macht vergelijkbaar met die uit de eerste helft van de jaren negentig.⁸

Aan deze drie fasen van de Afghaanse oorlogen heeft een grote diversiteit aan personen, groeperingen en staten deelgenomen. Om deze oorlogen te beschrijven, te duiden en te analyseren zijn veel verschillende labels gebruikt. Naast onafhankelijkheidsstrijders, terroristen en *insurgents* werd hierbij veelvuldig gerefereerd aan warlords, een term die oorspronkelijk door Sinologen werd gebruikt om de militair-politieke leiders in China te omschrijven in de periode 1910-1949.⁹ Zo spreekt de Italiaanse historicus Antonio Giustozzi bijvoorbeeld van 'the age of the warlords' die Afghanistan kenmerkt, waarbij hij de opkomst van het Afghaanse warlordisme situeert in dezelfde periode als de eerste golf van de Afghaanse oorlogen, namelijk van 1978 tot 1992.¹⁰ Na het begin van deze 'age of the warlords' ziet Giustozzi 'thousands of small political and military actors on the Afghan scene [that] could be described as warlords by the mid-1990s. However only a few of them rose to prominence, succeeding in co-opting or forcing other, less powerful warlords into their own structure in a subordinate position.'¹¹

Dostum

Eén van deze prominente warlords is de Oezbeekse Afghaan Abdul Rashid Dostum. Hij heeft de verschillende fasen van de Afghaanse oorlogen meegemaakt en heeft hierin aan verschillende kanten meegestreden. Het voorgaande en het feit dat hij al zo lang 'in het vak' zit maken hem een uiterst interessant figuur, die in dit onderzoek nader zal worden bestudeerd. Dostum begon zijn loopbaan als militair en militieleider onder de communistische regering van Afghanistan, liep in 1992 over naar de mujahidin, werd in 1998 verdreven door de Taliban om in 2001 met

⁶ Dorronsoro, *Revolution Unending*, 4-5; en Maley, *The Afghanistan Wars*, 2.

⁷ Maley, *The Afghanistan Wars*, 2.

⁸ Rubin, *Afghanistan*, 122.

⁹ Zie voor een bondige omschrijving van deze periode: Kimberly Marten, 'Warlordism in Comparative Perspective', *International Security* vol. 31, nr. 3 (2006) 41-73, 49-52 en 62-67.

¹⁰ Antonio Giustozzi, 'The Debate on Warlordism: The Importance of Military Legitimacy?', *Crisis States Discussion Papers*, nr. 13 (2005) 4.

¹¹ Antonio Giustozzi, 'Respectable Warlords? The Politics of State-Building in Post-Taliban Afghanistan', *Crisis States Programme, Development Research Centre, LSE, Working Paper no. 33* (2003) 5.

Amerikaanse steun terug te komen en de Taliban te verslaan. Sinds september 2014 is Dostum de eerste-vicepresident van Afghanistan.¹² Deze ontwikkeling van Dostum als warlord past vrij goed in de korte, ietwat eenvoudige geschiedenis van het Afghaans warlordisme zoals Clark McCauley die schetst. McCauley, een psycholoog gespecialiseerd in conflictprocessen, stelt dat de ‘warlords were empowered by the U.S. and Pakistan to fight the Russians, were suppressed by the Taliban after the Russians departed, were resurrected by the U.S. to fight the Taliban after the 9/11 attacks, are currently resisting centralization of power in Kabul, and will face the Taliban again after U.S. forces leave Afghanistan.’¹³

De man die later tijdens zijn diensttijd in het Afghaanse leger de bijnaam Dostum (een Oezbeekse *nom de guerre* die ‘Mijn Vriend’ betekent) zou krijgen en uiteindelijk één van de meest gevreesde warlords zou worden, werd in 1955 geboren als Abdul Rashid in een arm boerengezin in het dorpje Khoja Doko nabij Shiberghan, in het noordoosten van Afghanistan. Dit wordt door Brian Williams, een Amerikaanse historicus gespecialiseerd in het Midden-Oosten en de Islamitische wereld, als volgt beschreven:

[he] came into the world in a three-room domed house made of dried clay bricks in conditions that defined the word “primitive.” Lacking electricity, furniture, and running water, it had few of the amenities a Westerner would expect in a house; with only a rudimentary dirt floor, his home could easily have been mistaken for a stable or storage shed by someone from another part of the world.¹⁴

Hierna groeide Abdul Rashid op in een wereld, gedomineerd door eeuwenoude tradities en armoede, zoals Williams vervolgt. Bovendien moest hij van jongs af aan strijden om te overleven: om zijn eerste levensjaren door te komen, om eten, en met zijn leeftijdsgenoten. Tot zijn dertiende ging Abdul Rashid naar school, maar nadien moest hij werken om zijn familie te ondersteunen.¹⁵

In 1973 ging hij het leger in om zijn tweejarige dienstplicht te vervullen. In eerste instantie deed hij dit als normale rekrut, maar na enige tijd werd hij uitgekozen voor de elite-eenheid van commando’s in het Afghaanse leger (444 Commando Eenheid te Jalalabad). Over deze periode zegt Dostum zelf dat ‘the army was the only way to gain respect and serve my country.’¹⁶ Na zijn dienstplicht zwaaide hij af als militair en ging hij wederom aan het werk in de gas- en olievelden in Shiberghan.¹⁷

¹² Antonio Giustozzi, *Empires of Mud. Wars and Warlords in Afghanistan* (Londen 2009) 53-58; en Brian Glyn Williams, *The Last Warlord: The Life and Legend of Dostum, the Afghan Warrior Who Led US Special Forces to Topple the Taliban Regime* (Chicago 2013) xiii-xviii.

¹³ Clark McCauley, ‘Antonio Giustozzi. Empires of Mud: Wars and Warlords in Afghanistan’, *Terrorism and Political Violence* vol. 25, nr. 3 (2013) 508-509, 509.

¹⁴ Williams, *The Last Warlord*, 73.

¹⁵ Ibidem, 79-85.

¹⁶ Zoals geciteerd in: Williams, *The Last Warlord*, 87.

¹⁷ Ibidem, 88-93.

Toen Dostums broer eind 1978 werd opgeroepen voor de dienstplicht door de nieuwe communistische regering, die na de communistische revolutie in april 1978 aan de macht kwam, ging Dostum in de plaats van zijn broer in dienst – het leger ging hiermee akkoord.¹⁸ In eerste instantie leidde hij een lokale partijmilitie die de gasvelden in Shiberghan bewaakte, maar door zijn bekwame handelen werd deze in december 1979 omgedoopt tot het 734ste *Volks Zelfverdedigingsregiment* en werd ze uitgebreid van driehonderd naar duizend manschappen. In de loop der jaren groeide deze militie zo sterk dat Dostum in 1987 was opgeklommen tot de rang van *major* van de militiebrigade Wazirat-i Dawlat-i Amnyati (WAD) afkomstig uit Shiberghan, Jowzjan. Deze militie stond bekend om de getoonde discipline en felheid waarmee ze vocht. De militie groeide verder en werd in 1987 de 53ste Divisie, terwijl Dostum voor zijn bewezen diensten in de strijd tegen de mujahidin de onderscheiding Held van Afghanistan kreeg van de regering.¹⁹

Vanaf 1988 werd Dostums militie vanwege haar reputatie dan ook steeds vaker buiten de eigen regio ingezet. Toen Dostum korte tijd later het commando kreeg van het nieuwe 7de Leger Korps, werd hij feitelijk verantwoordelijk voor het noorden van Afghanistan. Begin jaren negentig bestond zijn militie op papier uit 45.000 manschappen, maar het aantal actieve troepen lag waarschijnlijk tussen de 20.000 en 25.000 man – Dostum betaalde namelijk veel dorpelingen als ‘ready reserves.’ Dat de militie zo sterk groeide kan verklaard worden door het gegeven dat er steeds meer voormalige mujahidin werden toegelaten tot de militie als zij overliepen naar Dostum. Dit had tot gevolg dat de militie steeds minder gepolitiseerd werd, dat wil zeggen steeds minder ideologisch bewogen en linksgeoriënteerd.²⁰

Het Afghaanse pro-Sovjetregime was in de jaren tachtig steeds afhankelijker geworden van de milities, en begin jaren negentig was het vrijwel volledig afhankelijk van deze milities, zeker nadat de Sovjet-Unie haar troepen had teruggetrokken op 15 februari 1989.²¹ Dostum was hierbij ‘the most important militia commander of the 1980s – early 1990s.’²² Met de val van de Sovjet-Unie op 25 december 1991 kwam ook een einde aan de economische en militaire steun voor het communistische Najibullah-regime in Afghanistan. Omdat Najibullah Dostum hierdoor niet langer kon betalen, wisselde Dostum van kant en sloot hij zich in het voorjaar van 1992 aan bij de mujahidin. Het duurde dan ook niet lang voordat de regering-Najibullah omver werd geworpen door een alliantie onder aanvoering van Dostum en Massoud in april 1992. Wat

¹⁸ Williams, *The Last Warlord*, 99-102.

¹⁹ Gordon H. McCormick en Lindsay Fritz, ‘The Logic of Warlord Politics’, *Third World Quarterly* vol. 30, nr. 1 (2009) 81-112, 84-85; en Williams, *The Last Warlord*, xiv-xv.

²⁰ Angelo Rasanayagam, *Afghanistan: A Modern History. Monarchy, Despotism of Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition* (Londen en New York 2003) 130; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 57.

Voor een beschrijving van het politieke werk, zie ook: Antonio Giustozzi, *War, politics and society in Afghanistan. 1978-1992* (Washington 2000) 220-221.

²¹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 53-54.

²² *Ibidem*, 54.

volgde was een burgeroorlog waarin de gevormde mujahidin-coalitie al snel uiteenviel en er onenigheid ontstond over wie er in de nieuwe regering plaats zouden nemen.²³ Toen met de akkoorden van Peshawar (1992) en Islamabad (1993) – die uiteindelijk overigens allebei al snel na ondertekening door verschillende partijen geschonden werden – duidelijk werd dat voor Dostum in deze nieuwe regering, of beter gezegd regeringen, geen plaats was, vormde hij een de facto sub-staat op de Noord-Afghaanse hoogvlakte.²⁴

In het voorjaar van 1994 probeerde Dostum met hulp van Gulbuddin Hekmatyar, een door Pakistan gesteunde Afghaanse warlord en leider van Hezb-i Islami, nog wel de gevormde mujahidin-regering in Kabul omver te werpen, maar verder richtte Dostum zich voornamelijk op zijn eigen staatje dat de belangrijke Noord-Afghaanse steden Balkh, Mazar-i-Sharif en Shiberghan omvatte. Dit ministaatje had hij in zijn tijd als militieleider voor Najibullah feitelijk al voor zich geclaimd. Dostum en zijn militie waren namelijk, net als de andere pro-communistische milities, de facto ‘a virtual law unto themselves,’ zoals Rubin stelt.²⁵

Deze situatie veranderde toen de Taliban oprukte en in 1996 zelfs Kaboel veroverde. Om deze dreiging tegen te gaan vormde Dostum met andere Noord-Afghaanse warlords, waaronder wederom Massoed, in het voorjaar van 1996 de Noordelijke Alliantie. Ook zij kon de Taliban echter niet verslaan en werd steeds verder teruggedrongen. Nadat één van zijn ondercommandanten hem had verraden en was overgelopen naar de Taliban werd Dostum in 1998 verslagen door de Taliban. Dostum vluchtte via Oezbekistan naar Turkije, waar hij asiel kreeg, om pas drie jaar later weer terug te keren en vanuit de bergen rondom de Darya Suf-Vallei een guerrillastrijd tegen de Taliban te voeren. Van een slagkracht zoals hij met zijn voormalige militie van duizenden strijders had, was nu echter geen sprake meer. Dostum moest het doen met een kleine groep loyale strijders, waarschijnlijk niet meer dan zeshonderd man.²⁶

De aanslagen van 11 september 2001 vormden een ommekeer in deze situatie. De Amerikanen, gebrand om de verantwoordelijken van deze aanslagen te straffen, legden al snel contacten met de tegenstanders van de Taliban en stuurden enorme hoeveelheden financiële en materiële steun naar Dostum en andere leden van de anti-Taliban-coalitie. Giustozzi zegt hierover het volgende: ‘During the last few months of 2001, the Americans delivered 767 tonnes of supplies and \$70 million, sufficient to equip and fund an estimated 50,000 militiamen to fight the Taliban throughout Afghanistan.’²⁷

²³ Rubin, *Afghanistan*, 265 en 269. Zie voor een uitgebreidere, doch beknopte beschrijving van de val van het Najibullah-regime ook: Dorronsoro, *Revolution Unending*, 237-240.

²⁴ Williams, *The Last Warlord*, 155-157; Maley, *The Afghanistan Wars*, 164-168; en Peter Tomsen, *The Wars of Afghanistan. Messianic Terrorism, Tribal Conflicts, and the Failures of Great Powers* (New York 2011) 487-488 en 528-529.

²⁵ Barnett Rubin, *The Fragmentation Of Afghanistan: State Formation and Collapse in the International System* (New Haven 1995) 160-161. Zie ook: Giustozzi, *Empires of Mud*, 57-58.

²⁶ Neil A. Englehart, ‘A Tale of Two Afghanistans: Comparative Governance and Insurgency in the North and South’, *Asian Survey* vol. 50, nr. 4 (2010) 735-758, 742; Williams, *The Last Warlord*, xvi-xvii; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 87.

²⁷ Giustozzi, *Empires of Mud*, 88-89.

Hiernaast stuurden de Amerikanen ook eenheden naar Afghanistan om warlords als Dostum te helpen in de strijd. In oktober 2001 voegden zich dan ook Amerikaanse CIA- en Special Forces-eenheden bij Dostums strijders, die inmiddels in aantal waren gegroeid van een paar honderd naar een paar duizend man.²⁸ Met hulp van deze Amerikaanse eenheden en de luchtsteun die zij in konden roepen wist Dostum met zijn strijders verschillende successen te boeken en namen zij op 9 en 10 november 2001 Mazar-i-Sharif in, waarna het Talibanleger in het noorden van Afghanistan uiteenviel.²⁹

Nadat op 13 november Kaboel op de Taliban was heroverd door de Noordelijke Alliantie, door commandant Mohammed Qasim Fahim de latere vicepresident en minister van Defensie, gaven de laatste Talibanstrijders in het noorden zich op 23 november nabij Kunduz over. Op 22 december werd Hamid Karzai, een Pashtun, interim-president van de nieuwe islamitische staat Afghanistan. Vanwege zijn status als warlord kwam Dostum in de plannen van de nieuwe Afghaanse regering-Karzai niet voor en werd hij gemarginaliseerd door deze regering en de Verenigde Staten. Dostum behield echter wel zijn 'quasi-staatje' in het noorden van het land, wat erop wijst dat Karzai de nodige moeite had zijn macht in te perken.³⁰

Hierin kwam verandering in de jaren 2003 en 2004. Volgens een in december 2002 door Karzai afgekondigde wet mochten individuen niet meer tegelijkertijd een politieke en een militaire functie bekleden.³¹ In het voorjaar van 2003 moest Dostum dan ook zijn politieke functie opgeven om zijn militaire functie te behouden. Verder werd Dostum in de zomer van 2003 quasi gedwongen een overeenkomst te tekenen waarmee hij zijn invoerheffingen, een belangrijke bron van inkomsten, afstond aan de regering in Kaboel. Onder druk ging Dostum in 2003-2004 tevens akkoord met de ontwapening van zijn strijders en stond hij zijn depots zware wapens af aan het Afghaanse leger, dat deze bewaakte. Hierbij moet wel gezegd worden dat deze legereenheden uit de voormalige strijders van Dostum bestonden, zoals de Amerikaanse politicoloog Neil Englehart opmerkt.³² Het is dan ook maar de vraag in hoeverre Dostum de controle hierover werkelijk uit handen gaf.

In 2008 werd Dostum door president Karzai verbannen naar Turkije en werd hem zijn positie van stafchef van het Afghaanse leger (tevens plaatsvervangend minister van Defensie) ontnomen, een positie die hij eerder van Karzai had gekregen maar die vrijwel alleen ceremoniële waarde had. Dit omdat hij een politieke rivaal zou hebben ontvoerd en afgetuigd. In augustus 2009 mocht Dostum echter alweer terugkeren naar Afghanistan onder de voorwaarde

Zie ook Bob Woodward, *Bush at War* (New York 2002). Hierin schat de onderzoeksjournalist dat tussen 11 september en de val van het Taliban-regime zo'n \$70 miljoen in contanten aan steun aan de anti-Taliban-coalitie is gegeven.

²⁸ Giustozzi schat dat Dostum na twee maanden van Amerikaanse steun zijn strijders had uitgebreid naar circa 7.000 – in tegenstelling tot de circa 600 gedurende de zomer. Zie: Giustozzi, *Empires of Mud*, 87-89.

²⁹ Williams, *The Last Warlord*, xvii.

³⁰ Ibidem, xviii en 11-12.

³¹ Ali A. Jalali, 'Afghanistan in 2002. The Struggle to Win the Peace', *Asian Survey* vol. 43, nr. 1 (2003) 174-185, 179.

³² Englehart, 'A Tale of Two Afghanistans', 740, 742-743 en 746-747.

dat hij zijn volgelingen op zou roepen op Karzai te stemmen bij de Afghaanse presidentsverkiezingen van dat jaar.³³ Dostum had in deze periode dus in ieder geval nog volgelingen en vermoedelijk was hiervan een deel bewapend. Volgens Englehart was Dostums macht echter substantieel verminderd en probeerden hij en zijn volgelingen hun idealen op een vreedzame, politieke manier te bereiken in plaats van door militaire macht, ondanks dat er geruchten de ronde deden dat Dostum zijn strijdkrachten weer wilde uitbreiden met in het geheim opgeslagen wapens.³⁴

Toen Ashraf Ghani na de presidentsverkiezingen van 2014 Karzai opvolgde als president werd Dostum, zijn *running mate*, de eerste-vicepresident van Afghanistan – Dostum was in oktober 2004 al presidentskandidaat geweest in de eerste vrije verkiezingen die door Karzai werden gewonnen terwijl Dostum als vierde eindigde met 10% van de stemmen.³⁵ Met zijn benoeming tot eerste-vicepresident in 2014 lijkt definitief een einde te zijn gekomen aan Dostums rol als warlord en lijkt hij zich volledig te hebben omgevormd tot politiek leider. Anderzijds gaan er wel geruchten dat Dostum door de Amerikanen, na hun vrijwel volledige terugtrekking uit Afghanistan, is benaderd vanwege de her-oplaaiende heroplaaiende strijd tegen de Taliban.³⁶

Gezien het feit dat Dostum alle stadia van de meest recente conflicten in Afghanistan heeft meegemaakt en hierin aan verschillende kanten heeft meegevochten, is het niet verwonderlijk dat er sprake is van mythevorming rondom zijn persoon en dat er sterke verhalen over hem worden verteld.³⁷ Anderzijds wordt hij echter ook beschuldigd van misdaden tegenover de bevolking en zijn tegenstanders, beschuldigingen die overigens in vrijwel ieder conflict of burgeroorlog te horen zijn. Gezien de grote onduidelijkheid hierover en omdat het erg lastig te bewijzen is, om niet te zeggen onmogelijk, kan en wil ik niet als rechter optreden en zeggen of Dostum dergelijke misdaden wel of niet heeft gepleegd. Vanzelfsprekend is er kennis genomen van de beschuldigingen en zullen deze worden meegenomen in het onderzoek, maar er zal niet worden ingegaan op het waarheidsgehalte van deze beschuldigingen.

Dostum wordt binnen de Afghaanse casus dus als warlord bestempeld. Zo werd hij na 2002 om deze reden gemarginaliseerd en ook wetenschappers zijn het over het algemeen eens dat Dostum een warlord is. Deze constatering dient dan ook als één van de uitgangspunten van

³³ Karzai werd vervolgens tijdens de tumultueuze presidentsverkiezingen van 2009 herkozen, waarna zijn tweede vijfjarige ambtstermijn inging. In 2014 zou hij worden opgevolgd door Ashraf Ghani.

Zie: Pamela Constable en Joshua Partlow, 'Karzai declared winner of Afghan Election a day after rival quits', *The Washington Post* (3 november 2009) via: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/11/02/AR2009110203455.html> (26 april 2016).

³⁴ Englehart, 'A Tale of Two Afghanistans', 742-743.

³⁵ Larry P. Goodson, 'Afghanistan in 2004. Electoral Progress and an Opium Boom', *Asian Survey* vol. 45, nr. 1 (2005) 88-97, 94-95.

³⁶ Williams, *The Last Warlord*, xviii en 304-305.

³⁷ Zie voor een korte opsomming van enkele van deze verhalen: Williams, *The Last Warlord*, 12-13.

dit onderzoek, hoewel hiermee niet meteen duidelijk wordt wat de term precies impliceert. Duidelijk is wel dat het een negatieve bijmaak heeft.

Warlordisme

Dostum is uiteraard niet de eerste persoon die als warlord wordt gezien. Hoewel de herkomst van de term 'warlord' in de Engelse taal onzeker is, is het hoogstwaarschijnlijk een vertaling van het Duitse *Kriegsherr*, dat werd gebruikt om Duitse militaire leiders te benoemen en dat later als titel voor de Duitse keizers gold. Wetenschappelijk gezien werd de term voor het eerst door Sinologen gebuikt om de actoren in het Chinese rijk te omschrijven toen de Qing-dynastie aan het begin van de twintigste eeuw uiteen viel.³⁸ Deze individuele en lokale leiders, in het Chinees *junfa* genoemd, hadden grote militaire en politieke macht in deze chaotische periode van de Chinese geschiedenis (circa 1910-1949).³⁹ De Chinese term *junfa*, waarvan warlord de (Engelse) vertaling is, beschreef een individu die een 'supervisor of military affairs' was en had een negatieve connotatie, aangezien de term gelinkt gekoppeld werd aan militaire leiders die participeerden in militaire activiteiten die geen specifiek (politiek) doel hadden.⁴⁰

Deze negatieve connotatie geldt nog altijd. Het label warlord wordt veelal op een negatieve manier gebruikt, om iets negatiefs te benadrukken, zoals verschillende auteurs aangeven. De Amerikaanse experts in de internationale betrekkingen Ariel Ahram en Charles King stellen dat 'the term "warlord" is almost always used with reproach,'⁴¹ terwijl hun collega Anthony Vinci, nog verder gaat en stelt dat 'warlords are almost synonymous with barbarism, savagery, and "senseless" acts of violence. [...] In other words, warlords are a purely destructive force.'⁴² Deze negatieve connotatie heeft volgens Vinci dan ook tot gevolg dat de term door journalisten en wetenschappers gebruikt wordt om uiteenlopende individuen te demoniseren.⁴³ Kenmerken die hierbij worden toegeschreven aan warlords zijn hun wreedheid en hun tirannieke, egoïstische, terroriserende en illegitieme aard.⁴⁴

Deze moreel geladen beschrijving vindt heden ten dage niet meer alleen met betrekking tot de Chinese casus plaats. Het label warlordisme wordt door wetenschappers, journalisten en politici gebruikt om een breed spectrum aan individuen en organisaties te betitelen. Hoewel de

³⁸ Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 1; Ariel I. Ahram en Charles King, 'The warlord as arbitrageur', *Theory and Society* vol. 41, nr. 2 (2012) 169-186, 170-171.

³⁹ Marten, 'Warlordism in Comparative Perspective', 49-52 en 62-67.

⁴⁰ Ahram en King, 'The warlord as arbitrageur', 170-171; Anthony Vinci, "'Like Worms in the Entrails of a Natural Man": A Conceptual Analysis of Warlords', *Review of African Political Economy* vol. 34, nr. 112 (2007) 313-331, 315; en Paul B. Rich, 'Warlords, State Fragmentation and the Dilemma of Humanitarian Intervention', *Small Wars and Insurgencies* vol. 10, nr. 1 (1999) 78-96, 81.

⁴¹ Ahram en King, 'The warlord as arbitrageur', 171.

⁴² Vinci, 'Like Worms', 317.

⁴³ Ibidem, 313.

⁴⁴ Pak Nung Wong, 'Towards a More Comprehensive Analysis of Warlord Politics: Constitutive Agency, Patron - Client Networks and Robust Action', *Asian Journal of Political Science* vol. 16, nr. 2 (2008) 173-195, 174; Rich, 'Warlords', 78; en Alice Hills, 'Warlords, Militia and Conflict in Contemporary Africa: A Re-examination of Terms', *Small Wars & Insurgencies* vol. 8, nr. 1 (1997) 35-51, 36.

conclusie van Ahram en King dat 'everyone with a weapon and ambition is a potential warlord' wellicht wat overdreven is, lijkt het wel alsof warlordisme sinds het einde van de Koude Oorlog veel vaker voorkomt dan voorheen.⁴⁵ De Britse wetenschapper Paul Rich spreekt bijvoorbeeld van een 'upsurge of warlordism [...] in the post-Cold War era', terwijl Paul Jackson, een Britse econoom gespecialiseerd in conflictsituaties, stelt dat 'warlord is a label that currently besets us on all fronts.'⁴⁶ Giustozzi waarschuwt echter voor een al te grote nadruk op deze 'revival' van het warlordisme, aangezien dit net zo goed een veranderende opvatting van wetenschappers kan zijn die het evoluerende karakter van burgeroorlogen wereldwijd proberen te interpreteren, terwijl er de facto geen echte verandering hoeft te hebben plaatsgevonden.⁴⁷

Wetenschappers, historici in het bijzonder, zijn het er over eens dat warlordisme geen nieuw fenomeen is, maar al voor het einde van de Koude Oorlog, en zelfs ver voor de twintigste eeuw bestond.⁴⁸ Warlordisme beperkte zich bovendien niet tot één geografisch gebied. Zo wordt er naast het Chinese warlordisme (circa 1910-1950)⁴⁹ bijvoorbeeld ook gesproken over Russisch warlordisme (circa 1910-1925)⁵⁰, Japans warlordisme (zestiende eeuw)⁵¹ en warlordisme op het Afrikaanse continent (circa 1980-heden).⁵² Ook het Europese continent heeft periodes gekend waarin warlords de scepter zwaaiden. Dit was bijvoorbeeld tegen het einde van het Romeinse Rijk en in de Middeleeuwen het geval.⁵³

Naast deze meer geografische aanduidingen van gebieden waar warlordisme heeft plaatsgevonden of nog steeds plaatsvindt, zijn er talloze voorbeelden van casestudies over personen die, te pas en te onpas, als warlord zijn bestempeld. Genoemd is al het standaardwerk over de Chinese warlord Feng Yü-hsiang (1882-1948) door de historicus en Sinoloog James Sheridan. Enkele andere voorbeelden zijn de voormalig Liberiaanse president en warlord

⁴⁵ Ahram en King, 'The warlord as arbitrageur', 174.

⁴⁶ Rich, 'Warlords', 79; en Paul Jackson, 'Warlords as Alternative Forms of Governance', *Small Wars & Insurgencies* vol. 14, nr. 2 (2003) 131-150, 131.

⁴⁷ Giustozzi, *Empires of Mud*, 22.

⁴⁸ Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 2-5; Marten, 'Warlordism in Comparative Perspective', 41; Vinci, 'Like Worms', 313.

⁴⁹ Zie bijvoorbeeld James E. Sheridan, *Chinese Warlord: The Career of Feng Yü-hsiang* (Stanford 1966); James E. Sheridan, *China in disintegration: the Republican era in Chinese history, 1912-1949* (New York en Londen 1975); en Lucian W. Pye, *Warlord Politics: Conflict and Coalition in the Modernization of Republican China* (New York 1971).

⁵⁰ Zie voor warlordisme in Rusland bijvoorbeeld: Joshua Sanborn, 'The Genesis of Russian Warlordism: Violence and Governance during the First World War and the Civil War', *Contemporary European History* vol. 19, nr. 3 (2010) 195-213; Jamie Bisher, *White Terror: Cossack Warlords of the Trans-Siberian Railway* (Londen 2005); en Norman G.O. Pereira, 'Siberian Atamanschina: Warlordism in the Russian Civil War', in: V.N. Brovkin (ed.), *The Bolsheviks in Russian Society* (New Haven 1997) 122-138.

⁵¹ Zie voor het Japanse warlordisme bijvoorbeeld: George Elison en Bardwell L. Smith (eds.), *Warlords, Artists and Commoners. Japan in the Sixteenth Century* (Honolulu 1981).

⁵² Zie bijvoorbeeld de bijdragen in het themanummer 'Militarism, Warlords and the Problems of Democracy' van het tijdschrift *Review of African Political Economy* vol. 16, nr. 45/46 (1989); en William Reno, *Warlord Politics and African States* (Boulder en Londen 1999).

⁵³ Zie voor het laat-Romeinse warlordisme bijvoorbeeld: Dick Whittaker, 'Landlords and warlords in the later roman empire', in: John Rich and Graham Shipley (eds.), *War and Society in the Roman World* (Londen 1993) 277-302; en Penny MacGeorge, *Late Roman Warlords* (New York 2002).

Marten en Jackson halen in hun werk beide het Middeleeuws warlordisme in Europa aan als voorbeeld van warlordisme, zie: Marten, 'Warlordism in Comparative Perspective', 49-50 en 59-61; Jackson, 'Warlords as Alternative', 135-136.

Charles Taylor (geb. 1948), de Birmese opiumhandelaar Khun Sa (1934-2007)⁵⁴, en de voormalig *prime minister* van Groot-Brittannië Winston Churchill (1874-1965).⁵⁵

Bij deze warlordisme-studies valt één ding enorm op: er is geen algemeen geaccepteerde definitie voor warlordisme. Dit leidt, zoals Marten observeert, tot weinig samenhang in het onderzoek en tot de complicatie dat de term wordt gebruikt om veel verschillende individuen en militaire organisaties te beschrijven – waarvan er hierboven enkele zijn genoemd.⁵⁶ Voor het correct gebruiken van labels is een duidelijke definitie echter wel van belang. In de eerste plaats heeft dit conceptuele waarde voor wetenschappers, aangezien een duidelijke definitie een gedegen analyse en reflectie mogelijk maakt, verwarring tegengaat en zorgt voor een beter begrip van (mogelijke) warlordisme-casussen. Ten tweede is het correcte gebruik van labels van belang vanwege de implicaties die deze labels hebben. Onjuist gebruik van labels kan niet alleen misleidend zijn voor het publiek, maar op overheidsniveau ook tot onjuiste conclusies en tegenmaatregelen leiden die een situatie alleen verergeren.⁵⁷ Zo hebben bijvoorbeeld insurgents, terroristen en warlords allen hun eigen kenmerken, doelen, en sterke en zwakke punten. Om met succes iets tegen ze te doen, moeten ze dus ook verschillend aangepakt worden.

Kijkend naar de historiografie van de term warlord lijken echte trends in het debat te ontbreken. Door Vinci wordt het warlordismedebat dan ook als volgt samengevat:

Since the 1980's there has been a continued interest in warlords. [...] In their analyses, most theorists have kept intact the central tenets of the definitions used by the Chinese historians and the Africanists. In particular, Sheridan's definition is echoed in more recent analyses. [...] This traditional definition of warlord is still widely used because it is a clear, empirical description of warlords.⁵⁸

De definitie die Vinci bedoelt, is die van Sheridan, die in zijn onderzoek naar warlordisme in China stelt dat een warlord iemand is '[who] exercised effective governmental control over a fairly well-defined region by means of a military organization that obeyed no higher authority than himself.'⁵⁹ Hierbij was er sprake van een zichzelf versterkend mechanisme tussen het 'territorium' en het 'leger' van een warlord, aangezien 'a warlord needed an army to gain control

⁵⁴ Alfred W. McCoy, 'Requiem for a Drug Lord: State and Commodity in the Career of Khun Sa', in J.M. Heyman (ed.), *States and Illegal Practices* (Oxford 1999) 129-167.

⁵⁵ Carlo D'este, *Warlord: A life of Winston Churchill at war, 1874-1945* (New York 2008).

⁵⁶ Kimberly Marten, 'Warlords', in: Hew Strachan en Sibylle Scheipers (eds.), *The Changing Character of War* (Oxford 2011) 302-314, 302.

⁵⁷ Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 5; en Giustozzi, *Empires of Mud*, ix.

Williams, Duyvesteyn en Fumerton schrijven allen over het belang van het correct gebruiken van labels en de beleidsimplicaties die labels tot gevolg hebben. Hoewel deze auteurs het specifiek over de labels 'terrorisme' en 'insurgency' hebben, gelden hun observaties in het algemeen, dus ook voor warlordisme. Zie: Phil Williams, 'The Terrorism Debate Over Mexican Drug Trafficking Violence', *Terrorism and Political Violence* vol. 24, nr. 2 (2012) 159-278, 262; en Isabelle Duyvesteyn en Mario Fumerton, 'Insurgency and Terrorism. Is there a difference?', in: Caroline Holmqvist-Jonsater en Christopher Coker (eds.), *The Character of War in the 21st Century* (Londen 2009) 27-41, 27-28.

⁵⁸ Vinci spreekt met betrekking tot de periodisering van het debat over de '1980s' tot het heden. Dit betekent niet dat er voor die tijd geen interesse was in warlords. Sinologen, waarvan Sheridan de bekendste is, deden ook voor deze tijd al onderzoek naar warlordisme. Zie: Vinci, 'Like Worms', 316.

⁵⁹ Sheridan, *Chinese Warlord*, 1.

of territory so that he could pay his army.’⁶⁰ Veel latere en hedendaagse auteurs zijn in hun warlorddefinitie schatplichtig aan Sheridan en wijzen eveneens op het militaire aspect en de onafhankelijkheid van warlords.

Het warlordismedebat kreeg een impuls toen in 1989 in het themanummer ‘Militarism, Warlords and the Problems of Democracy’ van het tijdschrift *Review of African Political Economy* de vraag centraal stond of de term warlordisme bruikbaar is voor de Afrikaanse context. Door de meeste auteurs werd hierop bevestigend geantwoord.⁶¹ De invloedrijkste en meest geciteerde auteur met betrekking tot warlordisme op het Afrikaanse continent – en wellicht zelfs in het gehele warlord-genre – is William Reno. In zijn studie *Warlord Politics and African States* (1999) vergelijkt hij casussen in de staten Liberia, Sierra Leone, de Democratische Republiek Congo en Nigeria. Hierbij geeft hij, zoals de Amerikaanse historica Kimberly Marten terecht opmerkt, helaas geen duidelijke definitie van wat warlordisme nu precies is en hoe dit te onderscheiden is van andere manieren van gewapend heersen. In plaats daarvan definieert Reno warlords op basis van hun politieke economie: eigengewin en macht staan voorop en ze leveren geen publieke diensten.⁶² Deze these komt, evenals die van Sheridan, veelvuldig terug in het debat.

Zoals in het eerste, theoretische deel van dit onderzoek zal blijken, zijn deze stellingen van Reno en Sheridan (deels) niet onomstreden. In dit eerste deel zullen de verschillende kenmerken van warlordisme worden uitgewerkt. Hierbij zal dieper ingegaan worden op kenmerken die met regelmaat in het debat terugkomen, waaronder de vier punten uit het theoretisch kader dat Marten heeft opgesteld. In haar comparatieve warlordisbestudie signaleert Marten vier ‘major characteristics’ van warlordisme. Hierbij noemt ze naast (1) het eigenbelang van warlords ook (2) de desintegratie van de staat, (3) patronage en charisma, en (4) verdere fragmentatie van bestaande politieke en economische instituties als kenmerken van warlordisme.⁶³

Naast de genoemde militaire macht, patronage en charisma, de desintegratie van de staat en het eigenbelang, zullen ook de relatie tussen warlord en staat (in combinatie met de verdere fragmentatie), de legitimiteit van warlords, en de territorialiteit van warlords als kenmerken ter sprake komen. Zoals zal blijken is in het debat over enkele van deze punten overeenstemming dat het hier inderdaad een kenmerk van warlordisme betreft, terwijl over andere punten meer debat is.

Het theoretisch kader dat met deze zeven punten wordt opgebouwd is van belang om te kunnen analyseren welke factoren Dostum succesvol maakten. Aangezien er in de literatuur

⁶⁰ Sheridan, *Chinese Warlord*, 18.

⁶¹ Zie bijvoorbeeld, J.A.G. Roberts, ‘Warlordism in China’, *Review of African Political Economy* vol. 16, nr. 45/46 (1989) 26-33; en Roger Charlton en Roy May, ‘Warlords and Militarism in Chad’, *Review of African Political Economy* vol. 16, nr. 45/46 (1989) 12-25.

⁶² Marten, ‘Warlordism in Comparative Perspective’, 47.

⁶³ *Ibidem*, 48.

consensus bestaat over Dostums positie als warlord, heeft het weinig toegevoegde waarde om te kijken of hij inderdaad een warlord is. Echter is het wel van belang om de kenmerken van een warlord op een rijtje te zetten als 'meetlat'. Pas als de kenmerken van warlords bekend zijn, kan de mate van het succes van een warlord, in dit geval Dostum, op de verschillende punten geanalyseerd worden. Dostum moet immers wel succes hebben gehad en steun voor zich hebben weten te winnen, aangezien hij anders nooit zo lang een dergelijke actieve en significante rol in de conflicten gespeeld zou kunnen hebben. Wat hem hierbij bijzonder interessant maakt is dat hij het voor elkaar heeft gekregen zich in de verschillende politieke realiteiten te handhaven en zich inmiddels ook politiek heeft weten te vestigen als eerste-vicepresident van Afghanistan.

Nadat in het theoretisch kader de verschillende kenmerken van warlordisme zijn toegelicht, zullen deze in het tweede deel van het onderzoek worden gebruikt om het succes van Dostum concreet te verklaren. Deze analyse van de casus zal worden gedaan aan de hand van een driedelige thematische onderverdeling van de kenmerken, te weten onder de pijlers militair, politiek en sociaal-economisch. Gekozen is voor deze thematische ordening, in plaats van bijvoorbeeld een chronologische, omdat dit het risico van herhaling verkleint en dus minder opsommend werkt. Doordat de warlordisme-kenmerken echter veelal in elkaar overlopen en samenhangen, is het niettemin lastig ze strikt in drie thema's te passen. Sommige kenmerken komen dan ook in meerdere thema's terug. Door de onderlinge samenhang van de kenmerken en de pijlers is er bovendien geen rangorde te maken wat betreft het relatieve belang van de pijlers en kenmerken. Kortom, de thema's vormen eerder een ordenend handvat, dan de route naar een strikte analytische rangorde.

Onder de pijler militair zal, vanzelfsprekend, de militaire kant van Dostums handelen en organisatie worden geanalyseerd. Hierbij zullen in de eerste plaats de militaire macht en militaire legitimiteit van Dostum worden besproken, evenals zijn patronage. Aantallen strijders, soort bewapening, militair leiderschap, gewonnen slagen, tactieken en geweldsgebruik zijn zaken die hierbij aan de orde zullen komen.

De politieke kant van Dostum zal onder de noemer politiek, de tweede pijler, worden behandeld. Hierbij zal zijn opkomst in de context van de desintegratie van de Afghaanse staat worden geanalyseerd. Tevens zal zijn patronagepolitiek verder worden toegelicht, waarbij zal worden ingegaan op zijn coalitievorming en nepotisme. Ook Dostums politieke en lokale legitimiteit zullen hier worden geanalyseerd, evenals zijn relatie met de staat.

Onder de sociaal-economische pijler zal de inrichting van Dostums territorium worden geanalyseerd. Hoe ziet deze eruit, hoe is het gebied georganiseerd en wat is de economische basis van de warlord. Hieronder vallen de kenmerken territorialiteit, economisch gewin en roofzucht, en ook hier een deel patronage. Verder zal in dit deel onder meer de grootte van het territorium en de rekrutering voor Dostums leger ter sprake komen.

Op deze thematische wijze zal Dostums rol geanalyseerd worden en zal de vraag wat Dostum zo succesvol maakte worden beantwoord. Hoe heeft hij de diverse kenmerken van warlordisme ingevuld? Op welke punten was hij succesvol en op welke punten minder? Naast de aangehaalde punten zijn er nog andere verklaringen voor zijn succes te bedenken. Hierbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan Dostums sociale achtergrond en karakter. Zoals gezegd is hij opgegroeid in een arm boerengezin en had hij vanaf jongs af aan de mentaliteit van een vechter en doorzetter, zoals bijvoorbeeld blijkt uit de reputatie die hij in zijn tienerjaren opbouwde als worstelaar en *buzkashi*-speler.⁶⁴

Hiernaast heeft ook een zekere vorm van geluk een rol gespeeld in Dostums succes. Zo zijn er verschillende (pogingen tot) aanslagen op zijn leven geweest en is hij gewond geraakt in de strijd: in 1984 raakte hij in gevechten tegen de mujahidin gewond aan zijn gezicht en buik, terwijl hij in 1989 werd vergiftigd in de strijd om Jalalabad, en in 2001 overleefde hij meerdere aanvallen op zijn leven door de Taliban.⁶⁵ Dat Dostum dit alles heeft weten te overleven, is mede te verklaren door een dosis geluk. Bovendien is Dostum in 1998 dermate zwaar verslagen dat hij zijn territorium heeft moeten opgeven en ontvluchten. Ook na zijn terugkeer in 2001 zag het er in eerste instantie niet goed uit voor Dostum en was hij bijna verslagen. Giustozzi concludeert dan ook dat 'the 9/11 attacks in New York and Washington were a blessing for the beleaguered opposition to the Taliban.'⁶⁶

Dostums persoonlijke achtergrond en deze ongetwijfeld aanwezige geluksfactoren kan en wil ik echter niet gebruiken als dragende verklaringen voor zijn succes. Hoewel deze factoren wellicht ten dele het handelen van Dostum kunnen verklaren, is geluk een factor die onmogelijk aantoonbaar te meten is. Bovendien doet het de persoon van Dostum geen recht om diens succes (grotendeels) aan geluk toe te schrijven. Om het risico van aanslagen te verkleinen had hij zelf immers ook de nodige voorzorgsmaatregelen getroffen, denk bijvoorbeeld aan het in beweging blijven en niet te lang achter elkaar op dezelfde plaats slapen. Bovendien heeft hij ondanks dat hij (zo goed als) verslagen was nog steun weten te mobiliseren. Kortom, de kern van zijn succes lag bij eigen kracht en handelen.

Zoals vermeld is er geen eenduidige definitie van de term warlord, maar wordt een breed scala aan definities en kenmerken gehanteerd. In dit onderzoek zal worden getracht enig overzicht te scheppen in de definitiechaos. Hoewel het ogenschijnlijk onmogelijk is de

⁶⁴ Buzkashi is een Oezbeekse sport die zittend op een paard gespeeld wordt en in het Engels letterlijk *goat grabbing* betekent. In deze mengvorm van polo en rugby moeten doelpunten gescoord worden door het karkas van een kalf of geit in een doel te krijgen. Door hun Mongoolse voorouders was dit een oorlogsspel dat hun krijgskunsten verder ontwikkelde. Naast buzkashi deden de Oezbeken ook aan een traditionele vorm van worstelen, *kurash* genoemd. Samen met buzkashi leerde dit de mensen vechten. Zie: Williams, *The Last Warlord*, 77-78 en 87; en Brian Glyn Williams, *Afghanistan Declassified. A Guide to America's Longest War* (Philadelphia 2012) 32.

⁶⁵ Williams, *The Last Warlord*, 41 en 131; en Brian Glyn Williams, 'Afghanistan after the Soviets: From jihad to tribalism', *Small Wars & Insurgencies* vol. 25, nr. 5-6 (2014) 924-956, 945.

⁶⁶ Giustozzi, *Empires of Mud*, 88.

definitiekwestie definitief te beëindigen, zullen de behandelde kenmerken worden gebruikt om een vrij brede werkdefinitie van warlordisme te formuleren en zo een bijdrage te leveren aan het debat.

Meer onderzoek naar warlordisme is noodzakelijk, want zoals de Amerikaanse defensie-analisten McCormick en Fritz stellen zijn warlords 'despite their political significance, regionally and internationally, [...] an understudied subject.'⁶⁷ Dit geldt zeker voor onderzoek naar het succes van warlords. Hiernaar is, voor zover mij bekend, nog nooit echt systematisch onderzoek gedaan. Diverse auteurs geven terloops wel factoren of kenmerken aan die een warlord gebruikt, of zeggen wat een 'succesvolle' warlord vanuit een bepaald oogpunt kenmerkt, maar daar blijft het veelal bij.

Dit is een gemiste kans in het onderzoek. Meer studie naar warlords en hun organisaties kan immers leiden tot een betere kennis hiervan en tot betere inzichten met betrekking tot mogelijke oplossingen. Rich concludeert dan ook dat 'far more comparative research is needed on the range and diversity of "warlord" activities since the knowledge of these will be essential for the formulation of a new doctrine of military intervention into fractured or "failed" states.'⁶⁸ Jackson beaamt dit en stelt dat 'the study of government could be enhanced by the study of warlords.'⁶⁹

Dostum biedt hiertoe een zeer interessante mogelijkheid. Zoals gezegd heeft hij gedurende de laatste decennia zijn stempel weten te drukken op de Afghaanse conflicten, onder meer door bij te dragen aan het omverwerpen van twee regeringen. Bovendien heeft hij zich in verschillende politieke contexten weten te handhaven: ten tijde van de communistische regering, tijdens de burgeroorlog, onder de Taliban, aan de zijde van de Amerikanen, en intussen als eerste-vicepremier van Afghanistan. Zijn evolutie van militair/militieleider naar warlord en ten slotte politiek leider, maakt Dostum een bijzonder interessant figuur. In dit onderzoek zal hoofdzakelijk de periode 1979-2004 worden geanalyseerd, hoewel ook enkele zaken uit de periode hiervoor en erna zullen worden aangehaald. 1979 geldt als startpunt, aangezien de oorsprong van de warlord Dostum in zijn periode als militieleider ligt. Met de ontwapening van zijn militie in 2004 kwam formeel een einde aan zijn militaire macht en voldeed hij hiermee niet meer aan een cruciaal element van warlordisme, vandaar dat dit als eindpunt dient.⁷⁰

Tot slot nog een woord over de methodologie en de gebruikte bronnen. Dit onderzoek betreft primair een literatuurstudie, waarbij de meest recente literatuur met betrekking tot de theorievorming van warlordisme zal worden gebruikt, hoewel ook enkele oudere werken zullen worden aangehaald. Ook voor de casestudy zal met name gebruik worden gemaakt van

⁶⁷ McCormick en Fritz, 'The Logic of Warlord Politics', 81.

⁶⁸ Rich, 'Warlords', 94.

⁶⁹ Jackson, 'Warlords as Alternative', 147.

⁷⁰ Giustozzi, *Empires of Mud*, 189-193.

literatuur. Hierbij vormen twee auteurs de basis voor het onderzoek naar Dostum: Antonio Giustozzi en Brian Williams. Laatstgenoemde is enkele keren naar Afghanistan afgereisd voor *The Last Warlord* (2013), waarvoor hij, zoals hij zelf zegt, interviews heeft afgenomen met ‘Taliban prisoners of war, anti-Taliban field commanders, newly liberated Afghan women, US soldiers, village elders, and General Dostum himself.’⁷¹ Giustozzi is, op zijn beurt, niet alleen een deskundige op het gebied van Afghanistan en de Afghaanse geschiedenis, maar heeft ook bijgedragen aan het debat over warlordisme. Hoewel zijn werk *Empires of Mud* (2009) zeer specialistisch is en het hierdoor geen *easy read* is, zoals recensent Geraint Hughes stelt, is het tevens ‘the most thorough examination [...] of Dostum’s organization in Northern Afghanistan (the *Junbesh*).’⁷² Bovendien vult *Empires of Mud* een belangrijk gat in de literatuur over sub-statelijke paramilitaire activiteiten in Afghanistan, aangezien het verder reikt dan de Taliban-insurgency.⁷³

Naast Williams en Giustozzi zullen, vanzelfsprekend, ook andere recente werken van andere auteurs worden aangehaald. Tevens zal gebruik worden gemaakt van rapporten van de Amerikaanse overheid, de Verenigde Naties en mensenrechtenorganisaties. . Ik ben me ervan bewust dat dit gebruik van vooral secundaire werken een tekortkoming kan zijn, aangezien zo wellicht niet het volledige beeld gegeven kan worden, maar ook vanwege taalkundige redenen moet ik mij hiertoe beperken. Het betreft bovendien een periode van grote onrust, waardoor het zeer onwaarschijnlijk is dat hierover door de Afghaanse overheid en Dostum zelf goede documentatie is bijgehouden. Anderzijds is het zo dat verschillende auteurs, waaronder Giustozzi en Williams, zelf wel in Afghanistan zijn geweest om hier onderzoek te doen en dat er ook westerse auteurs zijn die wel over de benodigde talenkennis beschikken om Afghaanse bronnen te raadplegen en interviews af te nemen. Ik heb dan ook goede hoop dat ik een zo volledig mogelijk beeld kan schetsen om Dostums succes te analyseren.

⁷¹ Williams, *The Last Warlord*, xi.

⁷² Geraint Hughes, ‘Book review. Antonio Giustozzi, *Empires of Mud. Wars and Warlords in Afghanistan*’, *Defence Studies* vol. 11, nr. 1 (2011) 186-189, 187 en 188.

Giustozzi erkent dit zelf overigens ook. Zie: Giustozzi, *Empires of Mud*, x.

⁷³ Hughes, ‘Book review. Antonio Giustozzi’, 189.

Hoofdstuk 1. Warlordisme

Zoals in de inleiding omschreven noemen Sheridan en Reno drie karakteristieken voor warlords – hun onafhankelijkheid gestoeld op militaire macht en hun handelen op grond van eigenbelang – die door veel auteurs worden aangehaald. Naast deze punten komen in de literatuur ook enkele andere kenmerken veelvuldig terug, die hieronder zullen worden toegelicht. Hierbij worden eerst de punten besproken waar over het algemeen overeenstemming over bestaat, gevolgd door de twistpunten.

1.1 Militaire macht

‘Perhaps the most obvious characteristic of warlordism was war,’ zoals Sheridan formuleert.¹ Warlords komen op in chaotische periodes van desintegratie – waarop later dieper zal worden ingegaan – en voeren persoonlijk het commando over een loyale groep strijders. Doordat er sprake is van desintegratie van het centrale gezag, en hiermee de wet en zijn handhavers, moet de warlord met militaire middelen zijn gezag vestigen. Hoewel deze militaire macht niet per definitie voldoende is om een staat omver te werpen, weet de warlord hiermee wel een eigen territorium te claimen: hij weet zich onafhankelijk te maken van de staat en is de hoogste autoriteit in zijn gebied. Intern dient deze militaire macht als middel om zijn autoriteit te behouden en zijn wil op te leggen aan de bevolking waarover hij heerst. Warlords schuwen dan ook niet hun persoonlijke militie in te zetten of hiermee te dreigen.²

Naast het feit dat de militaire mogelijkheden van de warlord zorgen voor de autoriteit en onafhankelijkheid, worden zij ook op economisch vlak gebruikt door de warlords. Door middel van hun militaire macht doen de warlords aan protectionisme, afpersing, intimidatie en het overnemen van overheidsfuncties als belastingheffing.³ Zoals McCormick en Fritz stellen is hierbij sprake van een zichzelf versterkende relatie tussen de militaire macht van de warlord en diens economische profijt:

The player with a force advantage in one period, in this case, is able to mobilise the manpower and associated resources over time. In doing so, he will not only reinforce his own position but undercut that of his opponents by denying them access to the popular and material support they need to overcome their relative weakness.⁴

¹ Sheridan, *Chinese Warlord*, 22.

² Vinci, ‘Like Worms’, 324; Jackson, ‘Warlords as Alternative’, 137-138; Marten, ‘Warlords’, 303.

³ John MacKinlay, ‘Defining Warlords’, *International Peacekeeping* vol. 7, nr. 1 (2000) 48-62, 49; Jackson, ‘Warlords as Alternative’, 138.

⁴ McCormick en Fritz, ‘The Logic of Warlord Politics’, 86.

Naast de hier beschreven positieve wisselwerking, kan deze ook negatief zijn. Dit kan enorme gevolgen hebben voor de machtsbalans op het lokale niveau en kan zelfs het verdwijnen van het toneel van een warlord inleiden.⁵

Onderdeel van zijn militaire macht is volgens Giustozzi ook de zogeheten 'militaire legitimiteit' van een warlord. In tegenstelling tot politieke legitimiteit, waar onder de noemer 'legitimiteit' verder op zal worden ingegaan, beschikt een warlord hier wel over.⁶ Onder militaire legitimiteit verstaat Giustozzi:

This [military legitimacy] could be defined as having demonstrated military leadership and enjoying support among a number of military commanders (vassals, smaller warlords, etcetera), who recognise the role of commander-in-chief of the warlord. In many cases military leadership would also be recognised by the population at large as a useful quality and earn the warlord some wider support, but not full political legitimacy.⁷

Militair leiderschap is dus essentieel voor de militaire legitimiteit van een warlord en verschaft een individu een voordeel tegenover de competitie. Kwaliteiten die aan dit leiderschap bijdragen zijn onder meer integriteit, dapperheid, loyaliteit, onzelfzuchtigheid, zelfdiscipline, toewijding, kennis, intellect, volharding en besluitvaardigheid. Deze kwaliteiten zijn echter niet in één persoon te vinden. In de praktijk vestigt en demonstreert een commandant zijn leiderschap dan ook door enerzijds het managen van de logistieke kant en anderzijds het winnen van veldslagen.⁸ Dit laatste betekent, zoals gezien, ook meer mogelijkheden tot plunderen, territoriale expansie en belastingheffing.⁹

Gezien het belang van deze militaire vaardigheid, is het dan ook niet verwonderlijk dat de meeste warlords voortkomen uit de militaire klasse of ten minste een verleden hebben in het militaire apparaat. Zo waren de warlords ten tijde van het uiteenvallen van het Chinese Qing-Rijk bijvoorbeeld veelal provinciale militaire commandanten.¹⁰

1.2 Patronage en charisma

Naast geweld en militaire macht hebben warlords ook andere middelen om hun territoriale controle te versterken. Dit kan ook door patronage en charisma, een tweede kenmerk van warlords. Zoals Marten beargumenteert zijn deze middelen de fundamentele basis van de autoriteit van de warlord. Patronage en charisma zijn wellicht belangrijker in het versterken en bevestigen van deze autoriteit dan geweld, aangezien de beheersing van de bevolking met deze middelen een minder kostbare manier van heersen is dan een continue strijd om het recht om te

⁵ McCormick en Fritz, 'The Logic of Warlord Politics', 91.

⁶ Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 9.

⁷ Ibidem, 14.

⁸ Ibidem, 13.

⁹ Dit punt wordt ook door Giustozzi ondersteund, zie: Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 13.

¹⁰ Jackson, 'Warlords as Alternative', 136.

heersen.¹¹ Tot op zekere hoogte zijn warlords dan ook bezig met het opbouwen en onderhouden van patronagenetwerken, zoals Jackson stelt.¹² Gezien het cruciale belang dat aan patronage wordt toegedicht, is het onwaarschijnlijk dat een dergelijke controle van de bevolking, wat patronage feitelijk is, pas vanaf de jaren 1990 belangrijk is geworden voor warlords, zoals de Britse onderzoeker John MacKinlay zegt.¹³ Waarschijnlijker is dat deze zowel in heden als verleden van groot belang zijn (geweest) voor warlords.

Door deze persoonlijke banden wordt immers niet in de laatste plaats de bevolking voor zich gewonnen. En als een warlord het respect, of ten minste de gehoorzaamheid, van de bevolking die hij controleert geniet, zal hij beter in staat zijn, zijn middelen te beheren en succesvoller zijn. Het succes van de warlord stimuleert vervolgens weer de loyaliteit, waardoor een, vanuit het oogpunt van de betreffende warlord, opwaartse spiraal kan ontstaan. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de Chinese warlords; het aanhoudende succes van individuele warlords leidde tot de instandhouding van de loyaliteit ten aanzien van deze warlords.¹⁴

Dergelijke patronagebanden kunnen op verschillende manieren tot stand komen. Zo is er bijvoorbeeld sprake van patronage als een warlord zijn strijders en vazallen economisch motiveert door ze te betalen voor hun diensten of door ze het recht op het plunderen van nieuw veroverde gebieden te geven.¹⁵ Het grote voordeel van dergelijke economische patronage is dat het strijders en 'sub-warlords' continu motiveert zich voor de warlord in te zetten. Ze blijven dan ook loyaal aan de warlord, tenminste zolang hij zijn militaire voordeel tegenover zijn vijanden behoudt. McCormick en Fritz concluderen dan ook dat 'successful warlords [...] are typically masters at the art of patronage politics.'¹⁶

1.3 Desintegratie autoriteiten

Warlords, met hun militarisme en persoonlijke manier van heersen, ontplooiën zich natuurlijk niet in iedere situatie. Zoals Alice Hills, een Britse onderzoekster gespecialiseerd in conflict-studies, formuleert kunnen warlords alleen bestaan 'in states in which structure, authority, power, law, and civil order have fragmented. Such processes are usually characterized by conflict.'¹⁷ Deze situatie is samen te vatten als de desintegratie van het centrale gezag, een derde kenmerk van warlords, dat als cruciale variabele voor de opkomst van warlords geldt.¹⁸ Jackson concludeert bijvoorbeeld dat 'warlords have been present for centuries and have periodically

¹¹ Marten, 'Warlordism in Comparative Perspective', 47.

¹² Jackson, 'Warlords as Alternative', 147.

¹³ MacKinlay, 'Defining Warlords', 56; Marten, 'Warlords', 304.

¹⁴ Marten, 'Warlordism in Comparative Perspective', 47 en 52; Marten, 'Warlords', 304.

¹⁵ Vinci, 'Like Worms', 325-326.

¹⁶ McCormick en Fritz, 'The Logic of Warlord Politics', 83-84.

¹⁷ Hills, 'Warlords, Militia and Conflict', 35.

¹⁸ Naast Marten, die de desintegratie van de centrale overheid als één van de vier kenmerken van warlords ziet, erkennen ook andere auteurs het belang van het (gedeeltelijk) wegvallen van de macht van de overheid. Zie bijvoorbeeld: Marten, 'Warlordism in Comparative Perspective', 48; Marten, 'Warlords', 303; en Jackson, 'Warlords as Alternative', 131 en 149.

emerged whenever centralized political-military control has broken down.¹⁹ Hoewel de opkomst van machtige warlords hiervan een gevolg kan zijn, is er geen causaal verband tussen desintegratie van staten en warlordisme.²⁰

Door het verzwakken van de staatsmacht kan de staat niet meer het gehele territorium controleren waarover het formeel jurisdictie heeft. Dit geeft de mogelijkheid aan warlords om, met behulp van hun leger, een eigen territorium te claimen en zich zo te ontpoppen als grote lokale spelers, zoals bijvoorbeeld het geval was in China en Groot-Brittannië.²¹ Warlords vullen dan ook een machtsvacuüm op dat in een zwakke staat is ontstaan, zoals de Amerikaanse wetenschappers John Sullivan en Robert Bunker stellen.²² Dit doen ze door het overnemen van overheidstaken als het zorgen voor enige vorm van bescherming en veiligheid, belastingheffing en wegenonderhoud.²³

In eerste instantie hebben warlords dan ook instabiliteit nodig om te floreren. Doordat zij echter zelf voor enige vorm van veiligheid en bescherming zorgen, kan ad hoc en op lokaal niveau een relatieve stabiliteit het gevolg zijn van het handelen van de warlords, zoals Hills uitlegt.²⁴ Tegenover deze bescherming en veiligheid staat echter wel iets, namelijk 'their ability to run a racket.'²⁵ Onder deze 'racket' vallen bijvoorbeeld intimidatie, het innen van *protection money*, het heffen van wegenbelasting bij *checkpoints* en het innen van importheffingen. Voor warlords is de relatieve stabiliteit die zij bieden dan ook van essentieel belang om hun economische systeem te onderhouden. Veelal geldt hierbij echter dat warlords vooral kijken naar de korte termijn en dat zij, vanuit historisch oogpunt bezien, weinig tot geen stabiliteit brengen op de langere termijn en weinig aandacht hebben voor langetermijntontwikkelingen van economische en/of politieke instituties.²⁶

Het hierboven geschetste beeld van de desintegratie van de staat en het claimen van een eigen territorium door individuen komt overeen met wat Giustozzi *orphan warlords* noemt. Dit fenomeen ziet hij als één van de twee mogelijkheden op basis waarvan warlordisme ontstaat en het is de meest voorkomende variant van de twee. In dergelijke situaties raakt de politieke macht gefragmenteerd, maar blijft de militaire macht waarop deze was gebaseerd bestaan,

¹⁹ Jackson, 'Warlords as Alternative', 133.

²⁰ Zie bijvoorbeeld Reno, *Warlord Politics*, 4.

²¹ Marten, 'Warlords', 303; Jackson, 'Warlords as Alternative', 135-137; en MacKinlay, 'Defining Warlords', 50-51 en 53.

In China was er sprake van een devolutie van macht naar het provinciale niveau en de geleidelijke ineenstorting van de Qing-dynastie, waardoor een machtsvacuüm ontstond waar de warlords, veelal provinciale commandanten, insprongen. In het hedendaagse Groot-Brittannië was er in de vroege Middeleeuwen sprake van een vacuüm naar aanleiding van het uiteenvallen van het Romeinse Rijk. Hier heersten verschillende generaals over een eigen geografisch gebiedje en was er sprake van een systeem van vazallen en *overlords*.

²² John P. Sullivan en Robert J. Bunker, 'Drug Cartels, Street Gangs, and Warlords', *Small Wars & Insurgencies* vol. 13, nr. 2 (2002) 40-53, 51.

²³ Marten, 'Warlords', 305; en Jackson, 'Warlords as Alternative', 133.

²⁴ Hills, 'Warlords, Militia and Conflict', 43.

²⁵ Marten, 'Warlords', 305.

²⁶ Marten, 'Warlordism in Comparative Perspective', 43; en Jackson, 'Warlords as Alternative', 302.

tenminste gedeeltelijk. Hoewel deze variant veelal reactief is, werken *would-be* warlords in sommige gevallen wel mee aan de verzwakking van de staat. Voorbeelden van *orphan warlords* ziet Giustozzi in de Witte generaals na de Russische Revolutie (1917), in West-Europa na het Karolingische Rijk, in het tiende-eeuwse Byzantijnse Rijk en in Afghanistan. Het vormen van lokale milities door overheden en/of heersers is hierbij een praktijk die veel voor komt/kwam, maar dergelijke 'statecide warlords' met hun milities veroorzaken niet altijd het uiteenvallen van de staat.²⁷

De tweede vorm van het ontstaan van warlordisme, *evolutionary warlordism*, is een veel langduriger proces dan het eerste. Hierbij is sprake van een gefragmenteerde militaire klasse waarin een charismatische leider opstaat die stabiliteit tracht te scheppen in de anarchie. De warlord is in dit geval meer een 'ordenend element'.²⁸ In de rondom een leider gevormde 'solidariteitsgroepen,' door de veertiende-eeuwse Islamitische denker Ibn Khaldun *assabiyya* genoemd, staat het groepsgevoel centraal. Onder leiding van dit 'superieure' individu biedt de groep bescherming en een gemeenschappelijke verdediging.²⁹ Warlordisme kan hierbij ontstaan bij de consolidatie van dergelijke solidariteitsgroepen binnen de militaire klasse, zoals bijvoorbeeld gebeurde in de Late Oudheid en de Vroege Middeleeuwen in Europa.³⁰

1.4 Relatie warlord – staat

Over de relatie tussen staat en warlord, een factor die samenhangt met het voorgaande, bestaat meer controverse. Het gangbare idee is 'that the warlord does not aim to conquer the state, but rather to perpetuate the state of war and state desegregation.'³¹ Het argument is hierbij dat warlords proberen de bestaande chaotische situatie in een staat te behouden, aangezien zij deze nodig hebben om te kunnen floreren, en dus niet aan staatsvorming doen. Warlords worden dan ook als 'state parasites and hence creatures of the state system' gezien.³²

Dit parasitaire neemt echter niet weg dat de warlord onafhankelijk is van diezelfde staat en zijn eigen beslissingen neemt. Dit punt, door Sheridan benoemt als één van de twee kenmerken van warlordisme, komt bijvoorbeeld tot uiting in de alliantiepolitiek van warlords. Ondanks dat warlords het hoogste gezag hebben in hun territoria, kan er wel degelijk sprake zijn van alliantievorming tussen warlords onderling, of tussen een warlord en een staat. De warlord zorgt er hierbij voor, tenminste in theorie, dat hij de hoogste autoriteit blijft behouden in zijn

²⁷ Giustozzi, *Empires of Mud*, 16-17.

²⁸ Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 16-17.

²⁹ De *assabiyya* is een idee van de Oosterse denker Ibn Khaldun die dit in de *Muqaddimah* introduceerde. Zie: Ibn Khaldun, *The Muqaddimah. An introduction to history. The classic Islamic history of the world* (Princeton 2015).

³⁰ Giustozzi, *Empires of Mud*, 16-17.

Ook andere auteurs zien de positieve gevolgen van warlords met betrekking tot de vorming van staten. Pak Nung Wong haalt de Medici's in het Middeleeuwse Florence bijvoorbeeld aan om te illustreren dat warlords ook een positieve impact kunnen hebben op de staatsvorming. Zie: Wong, 'Towards a More Comprehensive', 175.

³¹ Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 8.

³² Marten, 'Warlords', 302. Zie ook: Vinci, 'Like Worms', 327; en Ahram en King, 'The warlord as arbitrageur', 176.

territorium. Dit blijkt bijvoorbeeld, zoals Vinci uitlegt, uit het hoge percentage warlords dat uit allianties stapt of deze op een andere manier verraadt.³³ Deze onafhankelijkheid tegenover de staat geldt echter vooral intern, zoals Giustozzi betoogt. Op het internationale toneel zullen warlords vrijwel nooit hetzelfde niveau bereiken als dat van staten. Warlords worden dan ook in veel mindere mate internationaal erkend en hebben dientengevolge lang niet dezelfde mogelijkheden internationaal te acteren.³⁴

Het gangbare beeld dat warlords de staat niet omver willen werpen of veroveren en niet aan staatsvorming doen is echter onjuist. Ondanks de negatieve connotatie die aan het begrip warlord kleeft, blijkt namelijk dat warlords niet alleen negatieve effecten teweegbrengen. Zoals gezegd brengen warlords immers een zekere vorm van veiligheid en stabiliteit op lokaal niveau in een periode die gekenmerkt wordt door chaos, instabiliteit en wetteloosheid. Warlords kunnen dan ook een belangrijke rol vervullen in het staatsvormingsproces, aldus Giustozzi, zeker in de vroege fases hiervan. Hij concludeert dat 'often warlords get involved in forms of state-building within their own areas of control.'³⁵ Ook Jackson ziet de relevantie voor wat hij 'the history of governance' noemt.³⁶ Hij stelt dan ook dat warlords 'an alternative form of governance system' en 'embryonic governments' (kunnen) zijn.³⁷

Naast het feit dat warlords een rol in de staatsvorming kunnen vervullen, zijn zij vanuit historisch oogpunt ook regelmatig op zoek naar politieke functies als gouverneursposten, ministersposten of zelfs als staatshoofd, hoewel dit laatste niet zo vaak voorkomt. Dit was bijvoorbeeld het geval in China en Afghanistan, waar warlords veelal gouverneursposten bezetten, en in Liberia, waar Charles Taylor de staat veroverde en president werd.³⁸ Het is dan ook onjuist dat warlords geen behoefte hebben hun positie te institutionaliseren, ten minste gedeeltelijk. Bovendien kunnen warlords uitgroeien tot politieke leiders door een combinatie van institutionalisering en bureaucratisering, zoals Giustozzi betoogt. Hij stelt dan ook dat in zekere zin 'the historical origins of the state (and hence of politics) might often be found in the survival instinct of large military organisations and their leaders.'³⁹

1.5 Gedeeltelijke legitimiteit

Om de bevolking te beheersen heeft een warlord autoriteit nodig. Deze verkrijgt hij door een zekere vorm van geweld. Omdat dit echter een onbetrouwbare vorm van autoriteit oplevert, zoeken warlords naast geweld dan ook naar andere manieren om hun positie te legitimeren.⁴⁰ Een eerste mogelijkheid hierbij is politieke legitimiteit. Warlords beschikken hierover echter

³³ Vinci, 'Like Worms', 323 en 327.

³⁴ Giustozzi, *Empires of Mud*, 22.

³⁵ Ibidem, 7.

³⁶ Jackson, 'Warlords as Alternative', 146.

³⁷ Ibidem, 133 en 132.

³⁸ Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 8-9; en Vinci, 'Like Worms', 327.

³⁹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 5.

⁴⁰ Vinci, 'Like Worms', 321.

niet, zoals Giustozzi de heersende opvatting hierover samenvat: '[P]olitical legitimacy is important in defining a warlord, because he does not have it. If a warlord succeeded in legitimizing his political power, he would no longer be considered a warlord.'⁴¹ In plaats daarvan zou hij als koning, president of politiek leider worden gezien.⁴² Omdat warlords echter wel onafhankelijk zijn van de staat concluderen McCormick en Fritz dan ook dat

warlords are *de facto* sovereigns without recognition. The states they displace, by contrast, retain the recognition of the international community without *de facto* sovereignty, or at least without sufficient *de facto* sovereignty to keep one or more internal challengers from establishing control over some percentage of their territory and population.⁴³

Dat warlords op nationaal en internationaal niveau wellicht niet over politieke legitimiteit beschikken, neemt niet weg dat zij wel beschikken over wat bekend staat als 'gedeeltelijke' of 'lokale' legitimiteit. Dit kan een warlord verkrijgen door middel van 'delivery-based legitimization,' ofwel legitimering door dienstverlening.⁴⁴ Marten stelt bijvoorbeeld dat 'wise warlords today, as in the past, will attempt to cement their territorial control over patronage and force by building local legitimacy. [...] They may distribute public goods, such as infrastructure, and social assistance to the local population in a show of magnanimity.'⁴⁵ Tot deze publieke diensten hoort uiteraard ook het aspect veiligheid. Dat een lokale heerser in de omringende dorpen wellicht wel moordt, plundert en verkracht, hoeft hierbij voor de bevolking van het territorium dat hij direct controleert niet als een probleem te worden gezien. Hier zorgt hij immers voor veiligheid en kunnen de inwoners wellicht zelfs profiteren van de aanwezigheid van de warlord.⁴⁶

Naast deze dienstverlening verkrijgen warlords ook loyaliteit en legitimiteit door middel van patronage. Warlords delen de verkregen rijkdommen dan ook met hun ondergeschikten en de bevolking om hun loyaliteit te behouden – hierop zal onder de noemer 'eigenbelang' dieper worden ingegaan.⁴⁷ Hiernaast kunnen warlords zich op lokaal niveau legitimeren door zich in te zetten voor zaken waar de lokale bevolking zich mee identificeert. Warlords kunnen, met andere woorden, lokale legitimiteit verkrijgen door te appelleren aan zogeheten *grievances* of *demands* onder de bevolking. Giustozzi spreekt in dit geval van 'legitimation by representation.'⁴⁸ Dat het appelleren aan dergelijke *grievances*, zoals bijvoorbeeld ideologie, geloofsovertuiging of

⁴¹ Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 13-14.

⁴² Giustozzi, *Empires of Mud*, 8.

⁴³ McCormick en Fritz, 'The Logic of Warlord Politics', 84.

⁴⁴ Giustozzi, *Empires of Mud*,

⁴⁵ Marten, 'Warlords', 304.

⁴⁶ Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 12.

⁴⁷ Marten, 'Warlordism in Comparative Perspective', 47 en 58.

⁴⁸ Giustozzi, *Empires of Mud*,

onderdrukking, wellicht vanuit opportunisme wordt gedaan, neemt niet weg dat de lokale legitimiteit die de warlords hiermee verkrijgen 'echt' is.⁴⁹

Naast deze gedeeltelijke legitimiteit beschikken warlords ook over militaire legitimiteit. Deze is, zoals gezegd, gebaseerd op het militaire vermogen van de warlord. De warlord biedt hierbij diensten als coördinatie, planning, management, logistiek, buitenlandse contacten en beter strategisch *skilled* militair leiderschap aan aan de overige leden van de militaire klasse. Deze hebben hierdoor een grotere overlevingskans en meer mogelijkheden voor succes. Bovendien zorgt het militaire succes, ofwel het winnen van slagen, voor meer mogelijkheden tot plunderen, het vergroten van het territorium en dus meer belastinginkomsten.⁵⁰ De warlord klimt in feite op tot hoogste persoon binnen de militaire klasse en staat boven zijn militaire commandanten en ondergeschikte warlords.

Al met al is het dan ook te eenvoudig om te zeggen dat warlords geen legitimiteit hebben. Dat dit wellicht niet in dezelfde mate of dezelfde vorm is als politici of staten dit hebben, doet hier niets aan af. Zoals gezien beschikken warlords immers wel over lokale en militaire legitimiteit.

1.6 Eigenbelang

Een zesde kenmerk van warlords is hun eigenbelang, ofwel *greed*, dat ten grondslag zou liggen aan hun handelen.⁵¹ Eén van de bekendste exponenten van deze visie is Reno, die geen duidelijke definitie van warlordisme geeft maar warlords definieert op basis van hun politieke economie. Hierbij gaat Reno vooral in op het individuele belang tegenover de afwezigheid van collectieve belangen. Zijn conclusie is dan ook dat eigengewin en macht bij warlords voorop staan en dat zij geen publieke diensten leveren.⁵² MacKinlay is het hiermee eens en stelt dat warlords, gedreven door een 'overwhelming commercial motive,' een genadeloze logica in hun activiteiten volgen om dit doel te bereiken.⁵³

Vanuit dit eigenbelang moet, zo gaat de redenering, vooral worden gekeken naar de economische activiteiten die warlords ontplooiën. Het internationale handelssysteem heeft warlords hierbij in de loop der eeuwen altijd al mogelijkheden geboden, evenals de handel in de zogeheten *grey trades*.⁵⁴ Grijs handel is handel waarmee snel veel geld verdiend kan worden, zoals die in primaire grondstoffen als hout, olie, diamanten, rubber en ijzererts, maar ook de handel in drugs en wapens. De aard van de drugshandel leent zich hierbij zeer voor warlord-economieën, aangezien de producenten in verhouding een erg klein percentage van de winst

⁴⁹ Ahram en King, 'The warlord as arbitrageur', 181; en Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 7.

⁵⁰ Giustozzi, *Empires of Mud*, 8.

⁵¹ Zie bijvoorbeeld Marten, 'Warlordism in Comparative Perspective', 48; McCormick en Fritz, 'The Logic of Warlord Politics', 106; Jackson, 'Warlords as Alternative', 138; en Ahram en King, 'The warlord as arbitrageur', 173.

⁵² Reno, *Warlord Politics*, 3; en Marten, 'Warlordism in Comparative Perspective', 47.

⁵³ MacKinlay, 'Defining Warlords', 59.

⁵⁴ Jackson, 'Warlords as Alternative', 138 en 144-145; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 22.

ontvangen, terwijl de echte waarde in het distributienetwerk van de warlord zit. Deze strijkt dan ook de meeste winst op.⁵⁵ Andere mogelijkheden voor warlords om aan financiële middelen te komen zijn plunderen, het innen van *protection money*, het heffen van wegenbelasting bij *checkpoints*, het innen van importheffingen, het heffen van andere belastingen, en het zoeken van externe sponsors voor hulp.⁵⁶ En, zoals McCormick en Fritz stellen, 'if all else fails, warlords can always print money, and they sometimes do.'⁵⁷

Zoals Vinci stelt is economisch profijt 'of central importance to warlords and must be taken into account in an analysis.'⁵⁸ Hij en anderen zijn echter, terecht, niet overtuigd van het idee dat warlords handelen voor hun eigen gewin. Vinci stelt dat:

while it is true that these funds do benefit a warlord or his followers, this is not necessarily to say that this is the reason why warlords exist. Seen from another perspective, economic exploitation serves as a way of perpetuating the warlord organization, just as national economies and taxes perpetuate states. [...] The profit from such economic exploitation is then turned around to fund the necessary patronage and logistics which a warlord needs to perpetuate the organisation.⁵⁹

Hiermee sluit Vinci zich aan bij de redenering dat *greed* alleen onvoldoende houvast biedt om het economische handelen van warlords te verklaren, een idee dat oorspronkelijk is uitgewerkt door de Noorse academicus Mats Berdal.⁶⁰ Volgens auteurs die deze redenering volgen is het verkrijgen van de welvaart door de warlord noodzakelijk om zijn organisatie te onderhouden. Er wordt dan ook beargumenteerd dat de (financiële) middelen die de warlord verkrijgt niet alleen voor hemzelf zijn, maar dat er in grote mate sprake is van her-distributie onder de volgelingen van de warlord, bijvoorbeeld door zijn dienstverlening en patronage.⁶¹

Hoewel dit een sterk argument is, is er één belangrijk punt tegenin te brengen. Onder *greed* kan naast de financiële verrijking namelijk ook de machtspositie van de warlord worden geschaard. Deze 'greed for power' is echter lastiger te meten dan financiële verrijking.⁶² Giustozzi zegt hierover dat warlords in dit opzicht meer gelijkenissen vertonen met politici dan met *businessmen*, aangezien ze eerder uit zijn op macht dan geld. Vanuit de Afghaanse casus komt hij dan ook tot de conclusie dat warlords de strijd niet primair zien als een middel om zichzelf financieel gezien te verrijken. Hij wijst erop dat 'most if not all of what he [the warlord]

⁵⁵ Jackson, 'Warlords as Alternative', 138 en 144-145. Zie ook: McCormick en Fritz, 'The Logic of Warlord Politics', 88; en Ahrum en King, 'The warlord as arbitrageur', 175.

⁵⁶ Deze manieren om aan financiële middelen te komen worden door diverse auteurs beschreven. Zie bijvoorbeeld: Antonio Giustozzi, 'Respectable Warlords?', 6; McCormick en Fritz, 'The Logic of Warlord Politics', 89; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 19-21.

⁵⁷ McCormick en Fritz, 'The Logic of Warlord Politics', 89.

⁵⁸ Vinci, 'Like Worms', 316-317.

⁵⁹ Ibidem, 327.

⁶⁰ Zie bijvoorbeeld Mats Berdal en David Malone (eds.) *Greed and Grievance: Economic Agendas in Civil Wars* (Boulder 2000).

⁶¹ Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 6.

⁶² Ibidem, 6.

extracts has to be redistributed to ensure loyalty and to pay for his armed force.⁶³ Dit principe van loyaliteit en wederkerigheid vormt, in combinatie met de grote risico's van een warlord, de reden waarom er van eigengewin als primair doel van warlordisme geen sprake kan zijn. Pure *greed* is dan ook niet de motivatie van warlords. Ja, warlords ontvouwen hun economische activiteiten en strijken hiervan het nodige op, maar al te veel profiteren door de warlord zal de stabiliteit van diens organisatie niet ten goede komen.⁶⁴ Zoals vermeld wordt het grootste deel van de inkomsten dan ook gebruikt om zijn organisatie te onderhouden, zijn volgelingen te belonen en diensten te verlenen. Dat warlords hiermee wel hun eigen positie en macht proberen te behouden en versterken, doet hieraan geen afbreuk.

Het is dan ook onjuist om te stellen dat warlords geen publieke diensten verlenen en er alleen op uit zijn om hun territorium zoveel mogelijk uit te buiten door middel van roof en plundering. Zoals vermeld bieden warlords tenminste één essentiële dienst, aangezien zij zorgen voor relatieve stabiliteit en veiligheid. Of, zoals Ahram en King het formuleren, 'however imperfect, warlords and other non-state actors today are the real providers of security across wide swaths of the seemingly anarchic developing world.'⁶⁵ Hiernaast is gebleken dat warlords ook een positieve impact kunnen hebben op de staatsvorming.

Het kan niet ontkend worden dat warlords zich tot hun territorium wenden en hier hun inkomsten uit halen, maar dit maakt warlords niet per definitie uitbuiters. Bovendien vloeit een groot deel van de inkomsten (indirect) weer terug naar het territorium van de warlord, door bijvoorbeeld de betaling van zijn strijders, het aanbieden van diensten en publieke goederen. Naast veiligheid, scholing en infrastructuur kan hierbij ook de milite van de warlord als dienst worden gezien, aangezien deze kan fungeren als soort sociaal vangnet voor de bevolking.⁶⁶ De ene warlord zal zich meer op dergelijke diensten richten dan de andere, net zoals de ene warlord zich wellicht meer richt op plunderen dan bijvoorbeeld op de drugshandel. Deze verschillen nemen echter niet per definitie weg dat het om warlords gaat. Een *predatory warlord* kan dan ook wel een ideaaltype van warlordisme zijn, maar dit betekent niet dat alle warlords van dit type zijn.⁶⁷

1.7 Territorialiteit

Het laatste kenmerk van warlords is hun territorialiteit. Zoals Sheridan stelt kan de grootte van deze territoria enorm verschillen, maar is territoriale controle van groot belang voor warlords:

It provided a warlord with a military base for defensive and offensive purposes, a source of foodstuffs and other supplies, and a source of revenue. A warlord needed funds for

⁶³ Giustozzi, 'Respectable Warlords?', 3.

⁶⁴ Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 6.

⁶⁵ Ahram en King, 'The warlord as arbitrageur', 182.

⁶⁶ Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 7.

⁶⁷ Giustozzi, *Empires of Mud*, 6.

arms, ammunition, and other military supplies, and for personal enrichment. Most important, he needed money to pay his troops, without whom he could not control his territory.⁶⁸

Er was dus sprake van een zichzelf versterkend mechanisme tussen de militaire macht van de warlord en zijn territorium, aangezien 'a warlord needed an army to gain control of territory so that he could pay his army.'⁶⁹ Warlords gebruiken dus een specifiek territorium om hun rijkdom en positie te vergaren. Warlords passen dan ook, zoals Marten stelt, in wat de Amerikaanse sociaalwetenschapper Mancur Olson 'stationary bandits' noemt. De 'roving bandits' die hier tegenover staan, trekken al rovend en plunderend rond.⁷⁰

Volgens sommige auteurs hebben warlords echter niet per se een 'harde' territoriale basis. Jeffrey Herbst, een Amerikaanse politicoloog, stelt bijvoorbeeld dat territoriale controle niet zo belangrijk is als gedacht, aangezien dit niet per se noodzakelijk is om autoriteit over mensen te hebben. Herbst heeft het hierbij over de Afrikaanse context, maar Vinci stelt dat dit ook voor de nomadische volkeren uit centraal Azië geldt.⁷¹ Hierbij gaat Vinci echter voorbij aan het feit dat ook deze nomadische stammen een 'kernland' hadden waarnaar zij bijvoorbeeld 's winters terugkeerden. In het geval van de Mongolen waren dit bijvoorbeeld de steppen in het huidige Mongolië. Met andere woorden, ook steppevolkeren hadden een soort kernland van waaruit zij opereerden.

Hoewel het misschien mogelijk zou zijn voor een warlord om zijn leger te onderhouden vanuit andere inkomstenbronnen dan bijvoorbeeld belastingheffing in een territorium, is het onwaarschijnlijk dat een warlord dit zou kunnen doen zonder een vorm van permanente bestuurlijke capaciteit. Zoals Giustozzi betoogt moet een warlord wel een territorium hebben om te besturen: hij heeft de bestuurlijke capaciteit hiervan nodig om zijn militaire capaciteit te kunnen doen gelden. En juist dit laatste is inherent aan warlords en is noodzakelijk om de expansionistische *drive* te onderhouden.⁷² Marten wijst hierbij op het risico van *overstretch*, wanneer ze stelt dat 'both patronage and force can be controlled by an individual much more easily when their geographical scope is limited, and warlords who overreach tend to be defeated.'⁷³

⁶⁸ Sheridan, *Chinese Warlord*, 18.

⁶⁹ Ibidem, 18.

⁷⁰ Marten, 'Warlords', 302 en 305; Mancur Olson, 'Dictatorship, Democracy, and Development', *American Political Science Review* vol. 87, nr. 3 (1993) 567-575, 567-568.

⁷¹ Vinci, 'Like Worms', 318; en Jeffrey Herbst, *States and Power in Africa. Comparative Lessons in Authority and Control* (Princeton 2000).

⁷² Giustozzi, 'The Debate on Warlordism', 8.

Giustozzi bouwt hier voort op het werk van Oliver Roy, die stelde dat warlords 'an "embrional" administrative capability' nodig hadden om hun legers op de been te brengen en te houden. Zie: Olivier Roy, 'Afghanistan: la difficile reconstruction d'un Etat', *Cahiers de Chaillot no. 73*, Institut d'Etudes de Sécurité (December 2004) 34.

⁷³ Marten, 'Warlords', 303.

Territorialiteit is, al met al, dus wel degelijk kenmerkend voor warlords. Binnen de territoria van warlords zijn steden van significant belang. Giustozzi stelt dat warlords 'are always attracted by the city because of its importance as a transport hub, as a financial and services centre and because of its prestige. The control of the city may prove a major competitive advantage against the leader's rivals.' Bovendien, zo vervolgt hij, '[t]he city holds the keys to the specialization and professionalism necessary to state-building.'⁷⁴

1.8 Deelconclusie

Op basis van het bovenstaande zijn er dus zeven belangrijke kenmerken van warlordisme zichtbaar. In de eerste plaats is militaire macht voor warlords van essentieel belang en deinen warlords er niet voor terug deze ook daadwerkelijk in te zetten. Naast deze militaire macht vormen patronage en charisma een belangrijke bron van autoriteit voor warlords. Warlordisme wordt dan ook, ten tweede, gekenmerkt door het ontstaan en onderhouden van patronagenetwerken. Ten derde is gebleken dat warlords voornamelijk in periodes van chaos en desintegratie van het centrale gezag opkomen en territoria claimen waarin zij de hoogste autoriteit vormen. Over hun relatie met de staat kan, ten vierde, worden gezegd dat warlords wel degelijk betrokken zijn bij staatsvorming en dat zij geregeld politieke functies nastreven. Ten vijfde beschikken warlords over zekere vormen van legitimiteit. In plaats van politieke legitimiteit is dit echter eerder lokale, gedeeltelijke legitimiteit en 'harde' militaire legitimiteit. Ten zesde hebben warlords de economische winsten nodig om hun positie in stand te houden en diensten te verlenen. Ze zijn dan ook niet per se gedreven door *greed* en hoeven ook niet *predatory* te zijn. Tot slot worden warlords gekenmerkt door hun territorialiteit, waarbij steden een speciale plaats innemen.

Een warlord is, kortom, een individu wiens macht bovenal is gestoeld op zijn militaire macht. Hiermee claimt hij in tijden van onrust en desintegratie een eigen, onafhankelijk territorium waarin hij de hoogste autoriteit is, patronagenetwerken onderhoudt en waarin hij over gedeeltelijke legitimiteit beschikt. Hoewel zijn acties economisch gewin opleveren, komt het handelen van de warlord niet per se voort uit *greed* en is hij niet altijd *predatory*.

Naast deze zeven kenmerken is er nog één stelling waarover vrijwel alle auteurs het eens zijn. Dat warlords gelijkenissen met elkaar vertonen, betekent namelijk niet dat alle warlords hetzelfde zijn. Warlords kunnen onderling bijvoorbeeld verschillen met betrekking tot het niveau van controle over hun territorium en qua macht en autoriteit.⁷⁵ De Sinoloog Lucian Pye wijst hier bijvoorbeeld op en maakt in *Warlord Politics* (1971) onderscheid tussen drie groepen warlords: de commandanten op lokaal niveau met een relatief kleine groep volgelingen, de meer prominente en politiek actieve commandanten en ten derde een groep nationale figuren met een

⁷⁴ Giustozzi, *Empires of Mud*, 21-22.

⁷⁵ Sullivan en Bunker, 'Drug Cartels, Street Gangs', 51.

omvangrijk militair gevolg.⁷⁶ Dit maakt wel duidelijk dat ‘rival warlords can differ considerably in their level of power and authority,’ zoals Rich formuleert.⁷⁷ Hiernaast variëren warlords ook in hun effectiviteit als heerser, zoals bijvoorbeeld eveneens het geval was bij de Chinese warlords, en verschilt de militaire kunde en legitimiteit van warlord tot warlord.⁷⁸ Tot slot is het zo dat de kenmerken van warlords weinig zeggen over de tactieken die zij kiezen. Zoals Marten zegt kunnen zij ‘brutal, cruel, and greedy, or measured, fair, and generous’ zijn, zolang hun acties maar overeenkomstig zijn aan de kenmerken van warlords.⁷⁹

1.8.1 Succesfactoren

Zoals hierboven al kort aangehaald, kunnen warlords dus voor verschillende tactieken kiezen en kunnen zij in autoriteit, macht, militaire kunde en legitimiteit van elkaar verschillen. Om het succes van warlords en in het bijzonder Dostum te kunnen verklaren, zijn deze ‘individuele’ verschillen minder relevant. In plaats daarvan zal in het resterende gedeelte van deze scriptie geanalyseerd worden hoe Dostum de warlordisme-kenmerken heeft ingevuld. In de literatuur worden verschillende aspecten genoemd, die grotendeels samenvallen met de hierboven genoemde zeven kenmerken, waarmee warlords rekening moeten houden willen zij succesvol zijn. Een succesvolle warlord weet deze kenmerken immers zo te ‘gebruiken’ dat hij zijn positie bevestigt en versterkt, waarbij hij op het ene punt wellicht meer succes heeft dan op het andere. De kenmerken zullen hiervoor, zoals reeds in de inleiding vermeld, worden onderverdeeld in de thema’s militair, politiek en sociaal-economisch, waarbij sommige kenmerken in meerdere thema’s terugkomen.

Militair

Onder het thema militair valt vanzelfsprekend het kenmerk militaire macht. Aangezien de militaire macht van warlords de basis vormt voor hun macht, moet een warlord om succesvol te zijn beschikken ‘over a pool of disciplined and trained troops,’ ofwel een militie, en deze inzetten om zich qua machtspositie te vestigen.⁸⁰ Deze militie kan gedeeltelijk bestaan uit (delen van) het voormalige reguliere leger van een staat, zoals bij Dostum het geval was. Om deze te kunnen leiden moet een warlord beschikken over militaire legitimiteit. Die verkrijgt hij niet in de laatste plaats door militair succes. Andere eigenschappen waar deze legitimiteit uit volgt, en die dus bijdragen aan het succes van een warlord, zijn organisatorische en logistieke vaardigheden. Hierbij gaat het niet alleen om de logistiek tijdens gevechten, maar ook om het inkopen van voldoende en goede wapens, munitie en andere voorraden in het algemeen.

⁷⁶ Rich, ‘Warlords’, 81.

⁷⁷ Ibidem, 81.

⁷⁸ Marten, ‘Warlordism in Comparative Perspective’, 48

⁷⁹ Marten, ‘Warlords’, 305.

⁸⁰ Giustozzi, ‘Respectable Warlords?’, 6.

Om succesvol te zijn moet een warlord hiernaast beschikken over charisma, aangezien dit hem helpt zijn strijders in het gareel te houden. Geholpen wordt hij hierbij door zijn commandanten, die door patrimoniale banden aan hem verbonden zijn. Het aan zich weten te binden van de militaire klasse en de grootte van zijn militie zijn dan ook indicatoren waaraan af te leiden is of een warlord succesvol is. Hetzelfde geldt voor het inzetten van militaire macht door een warlord. Dit moet hij doen om zichzelf te vestigen, maar anderzijds moet hij dit wel met gepaste mate doen, wil hij de bevolking niet tegen zich keren.⁸¹ Een succesvolle warlord vindt dus een balans in het toepassen van geweld tegenover de bevolking.

Politiek

Een warlord moet in de politieke realiteit zijn eigen niche vinden, waarvoor hij vaak gebruik zal maken van de desintegratie van de staat om een territorium op te bouwen. Succesvolle warlords weten dan ook, voornamelijk in het geval van *orphan warlords*, in te spelen op de desintegratie van de centrale autoriteiten en zichzelf te vestigen. Of, in het geval van evolutionair warlordisme, een solidariteitsgroep om zich heen te bouwen en zo stabiliteit te scheppen in de anarchie.

Succesvolle warlords zijn hiernaast meesters in ‘the art of patronage politics,’ begrijpen de werking van het (internationale) politieke systeem en hebben het vermogen allianties te vormen.⁸² Hiermee kunnen zij de steun van individuen en (naburige) staten verkrijgen, al dan niet vormgegeven in een formele coalitie of alliantie, en hiermee (buitenlandse) steun in de vorm van financiën, voorraden en wellicht ook strijders. Een succesvolle warlord weet dan ook allianties te sluiten, en ook weer op te zeggen, om zo zijn onafhankelijke status in het politieke bestel te handhaven en zijn overlevingskansen in dit bestel te vergroten.

Hiernaast weet een succesvolle warlord ideologie, religie en cultuur dusdanig te manipuleren dat hij een zo goed mogelijk imago van zichzelf creëert.⁸³ Naast dat dit imago de lokale legitimiteit kan versterken, heeft dit ook consequenties voor mogelijke bondgenoten, of dit nou individuen, staten of organisaties zijn. Dit imago kan er immers voor zorgen dat de warlord (internationaal-) politiek gezien meer of minder geaccepteerd raakt, en dus of het meer of minder geaccepteerd, of ten minste verantwoordbaar, is om hem te steunen. Andere mogelijkheden voor het verkrijgen of versterken van zijn lokale legitimiteit en imago zijn door middel van het verzorgen van publieke diensten en patronage. Mocht een warlord dermate succesvol zijn in het verkrijgen van lokale legitimiteit dat deze uitgroeit tot politieke legitimiteit, kan hij uitgroeien tot politiek leider.

Ondanks deze lokale legitimiteit, is de relatie tussen warlord en staat op zijn minst ambigu te noemen. Warlords zetten zich immers af tegen een staat en opereren onafhankelijk

⁸¹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 9-10.

⁸² McCormick en Fritz, ‘The Logic of Warlord Politics’, 83-84; en Giustozzi, ‘Respectable Warlords?’, 6-7.

⁸³ Giustozzi, ‘Respectable Warlords?’, 7.

van deze, terwijl ze anderzijds betrokken zijn bij staatsvorming en streven naar politieke functies. Een warlord kan dan ook als succesvol worden gezien als deze zijn positie weet te institutionaliseren in een dergelijke politieke positie. Dit zal in specifieke gevallen echter eveneens ervoor zorgen dat het label warlord niet meer daadwerkelijk van toepassing is op deze persoon.

Sociaal-economisch

Onder de pijler sociaal-economisch zal de inrichting van het territorium van de warlord worden geanalyseerd: hoe ziet het territorium eruit, hoe is dit georganiseerd en wat is de economische basis? Hieronder zal dan ook allereerst de territorialiteit van de warlord worden besproken. Gezien het belang van territoriale controle voor warlords, zullen aan de hand van de grootte ervan aanwijzingen te vinden zijn voor het succes van de warlord. Gezien het risico van overstretch zegt het bijvoorbeeld iets over het succes van een warlord als hij een grote territoriale basis heeft.

Naast het gegeven dat een territorium de warlord bestuurlijke capaciteiten oplevert, zorgt dit ook voor potentiële rekruten voor zijn militie. Aangezien het veelal als veiliger wordt gezien zich bij een warlord aan te sluiten, mag verwacht worden dat de meeste mannen dit zullen doen, al was het maar om hun eigen veiligheid te garanderen.⁸⁴ De grootte van het leger van de warlord zegt dan ook iets over het succes van de warlord.

Om zijn organisatie te onderhouden en aan dienstverlening en patronage te kunnen doen moet een warlord economisch gewin verkrijgen. Charles Taylor geldt hierbij als schoolvoorbeeld van een zeer succesvolle warlord in dit opzicht, aangezien '[he] developed a range of sustainable revenue streams.'⁸⁵ Hierbij geeft ook de hoeveelheid dienstverlening – gebaseerd op zijn rijkdom – indirect een indicatie van het succes van de warlord. Een succesvolle warlord vindt bovendien een balans tussen zijn eigen gewin en de herverdeling van de verkregen goederen en/of middelen onder zijn strijders en de bevolking.

⁸⁴ Vinci, 'Like Worms', 326.

⁸⁵ McCormick en Fritz, 'The Logic of Warlord Politics', 87.

Hoofdstuk 2. Militair

Aangezien de macht van warlords grotendeels is gestoeld op hun militaire macht, zal in het hier volgende deel specifiek de militaire kant van Dostum worden geanalyseerd. Hierbij zal allereerst Dostums militaire patronage worden besproken, waarna ingegaan zal worden op diens militaire legitimiteit. Tot slot zullen met kwantificeerbare criteria als strijdersaantallen en bewapening de meer praktische zaken van het militaire apparaat aan de orde komen.

2.1 Militaire patronage

Dostums militie was opgebouwd op basis van patrimoniale banden. Op basis van zijn charisma wist hij sterke persoonlijke banden aan te gaan met militaire leiders, ‘an ability which in a sense is the essence of “feudal” leadership and is enhanced by the group solidarity that derives from military comradeship (Ibn Khaldun’s ‘assabiyya’).¹ Deze militaire leiders, Dostums vazallen, controleren vaak ten minste enkele districten of een provincie en zijn de hoofden van de netwerken van de ‘village military leaders.’ Laatstgenoemde staan aan het hoofd van kleine militaire eenheden die op dorpsniveau opereren en normaal gesproken uit niet meer dan veertig man bestaan. Soms controleren deze militaire leiders meerdere dorpen, maar in grotere dorpen zijn soms ook meerdere militaire leiders op dorpsniveau actief. Omdat het niet altijd mogelijk is voor de vazallen om direct in contact te staan met de militaire leiders op dorpsniveau, zit hiertussen nog een laag die grofweg overeenkomt met die van de militaire leiders op districtsniveau, wat Giustozzi de *vavassors* noemt. Zij controleren grofweg een district; soms iets meer, soms wat minder.²

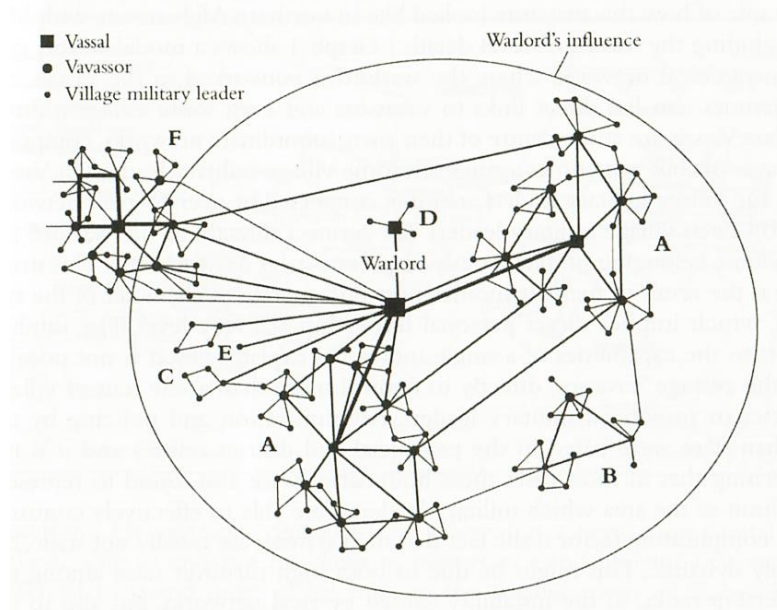
Zoals te zien is in de schematische weergave (afbeelding 1) hebben de vazallen ieder hun eigen machtscentrum en staan zij dus enerzijds in verbinding met de warlord en anderzijds met hun districts- en dorpsleiders (A). De districtsleiders staan op hun beurt in verbinding met de dorpsleiders (A en B). Net als de vazallen kunnen de districtsleiders (D) en de dorpsleiders (E) in direct contact staan met de warlord, terwijl ze tegelijkertijd onderdeel zijn van hun eigen netwerk (C). In dit geval vervullen ze de functie van een ‘kleine vazal.’ Bij alle mogelijke verbindingen is sprake van direct, persoonlijk leiderschap, ofwel patrimoniale banden.³

¹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 114.

² *Ibidem*, 108-110.

³ *Ibidem*, 108-110.

Graph 1: Model of Hierarchical Networking in the Context of Warlordism

Afbeelding 1. Schematische weergave van warlordisme-netwerken.⁴

Dit systeem was en is uiteraard niet statisch, maar zeer dynamisch. Dit komt bijvoorbeeld door de druk van rivaliserende warlords en hun netwerken, of doordat personen binnen de netwerken elkaar opvolgen. Door het ontstaan van nieuwe connecties, of het uitbouwen van bestaande, kan een warlord bovendien in een conflict worden getrokken waarmee deze in eerste instantie niets te maken had (F). Dit mechanisme verklaart dan ook, ten minste gedeeltelijk, het expansionistische karakter van Dostums Junbesh. Hoewel Dostum eigenlijk nooit een duidelijke beslissing heeft genomen met betrekking tot militaire expansie buiten het gebied dat hij controleerde, heeft de organisatie zich toch enorm uitgebreid, met name in de periode 1992-1993. In deze jaren vroegen verschillende groeperingen die al wel contacten hadden met Dostums Junbesh deze om hulp. In de tweede helft van 1993 waren dan ook alle voormalige milities van Najibullah opgenomen in Junbesh, of waren zij van het toneel verdwenen. Voorbeelden van milities die door Dostum werden opgenomen zijn de Khalqi-milities in Helmand en Kandahar, de milities van de SAMA-groep uit de Shomali regio, de milities uit Takhar, die uit Ghor en ten slotte die in Herat. Dostum en Junbesh kwamen hierbij, zoals het geval was in Ghor, in een provincie terecht waar ze tot voorheen eigenlijk niets te zoeken hadden. Naast deze groepen waarmee al contacten bestonden, vroegen ook netwerken die voorheen nog geen contact hadden met Dostum en Junbesh om hulp. Voorbeelden hiervan zijn

⁴ Giustozzi, *Empires of Mud*, 109.

de militaire leiders, voormalige mujahidin, in het noordelijke gedeelte van Takhar en die in Parwan die Dostum in respectievelijk 1992 en 1994 benaderden.⁵

Dat Dostum en zijn vazallen, ondanks de risico's van het terechtkomen in andere conflicten en overstretch, expansionistisch ingesteld waren is relatief eenvoudig te verklaren, aangezien 'their power and influence was largely based on being at the centre of as many networks as possible.'⁶ Hiernaast waren de militaire leiders op dorps- en districtsniveau voor hun inkomen grotendeels afhankelijk van directe controle over de dorpen, dus wilden zij hun territorium maar al te graag uitbreiden. Ten derde probeerde Dostum een zo goed mogelijke positie te verkrijgen voor onderhandelingen met de machthebbers in Kaboel en wilde hij daarom een zo groot mogelijk territorium controleren. Dit was bijvoorbeeld het geval in 1992-1993 en later weer in 2001-2002 bij de vorming van nieuwe regeringen. Tot slot was ook het beschermen van de poreuze grenzen van Dostums territorium een reden voor diens expansie. Door hier sterke vazallen te installeren hoopte Dostum zijn grenzen te beschermen.⁷

Deze mechanismen die Dostum gebruikte, hanteerden rivaliserende warlords, waarvan Massoed en Mohammed Atta (de leider van Jami'at-i Islami) de belangrijkste waren, op hun beurt tegen Dostum. De centrale overheid in Kaboel steunde hiernaast de oppositie tegen Dostum, onder meer door de oppositie binnen zijn eigen territorium te steunen. Na 2001 werd het voor Dostum lastiger om het oppositionele netwerken binnen zijn gebied tegen te gaan, aangezien het nu moeilijker was om militair op te treden.⁸

Achteraf gezien waren de contouren van Dostums militaire apparaat onder Najibullah al duidelijk zichtbaar. Zo had Dostum voor de vorming van de 53ste Divisie in 1988 bijvoorbeeld contact gezocht met de militieleiders Rasul Pahlawan, Ghaffar Pahlawan en Habibullah Eshaqzai uit de aangrenzende provincies, respectievelijk Faryab en Sar-i Pul, en hen ervan overtuigd te lobbyen voor de vorming van een grotere militie-eenheid onder zijn leiding. In ruil hiervoor werden zij Dostums brigadecommandanten in deze nieuwe divisie. Hiernaast ging Dostum nauwe banden aan met andere noordelijke milities, waaronder de door Sayed Jafar Naderi geleide Ismailis in Baghlan en de door Amanullah Gilamjan geleide brigade in Balkh, en trad hij in nauw contact met de officieren van de reguliere eenheden in het noorden, waaronder Generaal Abdul Momin van de 70ste Divisie te Hairatan, Generaal Hilaluddin Hilal van het noordelijke helikopterregiment, en Generaal Juma Nazimi van de 18de Divisie te Balkh. Bovendien trad Dostum in de laatste jaren van het Najibullah-regime direct in contact met de mujahidinleiders en ging hij ook persoonlijke relaties met hen aan, waarvan die met Massoed de

⁵ Giustozzi, *Empires of Mud*, 145-146.

⁶ Ibidem, 147.

⁷ Ibidem, 147-148.

⁸ Ibidem, 148-150.

belangrijkste was. Dit was zeker niet altijd om hen ervan te overtuigen de strijd te staken en zich bij de regeringszijde te voegen.⁹

Tijdens zijn revolte tegen Najibullah werd Dostum dan ook geen strobreed in de weg gelegd door de reguliere eenheden van het Afghaanse leger of de andere militieën. Dit omdat hij, zoals Giustozzi schrijft, 'excelled at luring other military leaders from different backgrounds to his side.'¹⁰ De meeste van deze militaire leiders die zich bij Dostum aansloten waren in eerste instantie eerder bondgenoten dan vazallen, aangezien zij veelal al een specifieke regio controleerden en hun positie door Dostum werd erkend. Na verloop van tijd veranderde dit echter, aangezien 'a growing number of commanders became indebted to Dostum, who appointed them to control larger areas or given them the resources to expand their dominions.'¹¹

Dostum gaf commandanten bijvoorbeeld de toestemming en de middelen om eenheden te vergroten, terwijl de commandant de bijbehorende promotie kreeg. Rasul Pahlawan en Ghuffar Pahlawan stegen zo in rang toen hun eenheden werden vergroot van brigades binnen de 53ste Divisie naar aparte Divisies.¹² Naast het opwaarderen van bestaande eenheden, creëerde Dostum ook veel nieuwe militaire eenheden in de noordelijke en noordoostelijke provincies onder zijn controle. Dit aantal ligt voor de periode 1992-1993 op tenminste 72, variërend van bataljon tot brigade. Door zijn patronage waren de nieuwe eenheden afhankelijk van Dostum, aangezien hij hun wapens leverde, terwijl de commandanten bij Dostum in het krijt stonden en hiermee feitelijk ondergeschikt werden aan Dostum.¹³

Nadat Dostum in 1992 het commando van de 53ste Divisie had overgedragen aan Generaal Jura Beg, een voormalig officier van het reguliere leger, leidde hij zijn strijders tot 1997 niet meer op het slagveld. Ondanks dat het charisma dat hij opbouwde uit zijn in het verleden behaalde militaire successen afnam, verloor hij nooit geheel zijn 'charismatic ability' om een belangrijk deel van de militaire klasse om zich te verzamelen. Dit bleek bijvoorbeeld in 1997 toen Dostum voor de eerste keer Mazar verloor aan de Taliban en vluchtte. De noordelijke Afghanen en ook de strijders binnen zijn organisatie vroegen hem echter terug te keren naar Afghanistan. Hoewel hij slechts met een handjevol strijders begon, circa vijftig man, wist hij een dusdanig gevolg te mobiliseren dat hij eind september Hairatan op de Taliban kon heroveren. Bovendien wist hij met zijn terugkeer het moreel van de strijders en hun effectiviteit weer te vergroten.¹⁴

⁹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 103-104.

¹⁰ Ibidem, 66.

¹¹ Antonio Giustozzi, 'The Demodernisation of an Army: Northern Afghanistan, 1992-2001', *Small Wars & Insurgencies* vol. 15, nr. 1 (2004) 1-18, 9.

¹² Giustozzi, 'The Demodernisation of an Army', 9-10.

¹³ Giustozzi, *Empires of Mud*, 105-106.

¹⁴ Ibidem, 114-116.

Toen hij in 1998 opnieuw werd verdreven door de Taliban nam zijn status sterk af. Velen dachten dan ook dat zijn rol als leider uitgespeeld was. Maar doordat hij, voor hij vluchtte, zijn strijders leidde in de gevechten tegen de Taliban werd zijn reputatie gedeeltelijk gered. Ook zijn terugkeer in april 2001, onder zeer riskante omstandigheden, herstelde het vertrouwen in zijn persoonlijke moed. Dostum wist zijn oude netwerk van vazallen vanaf 2001 nieuw leven in te blazen toen hij weer over patronagemiddelen beschikte. De militaire klasse van het noorden stond dan ook weer (grotendeels) aan zijn zijde (afbeelding 2 en 3).¹⁵

Map 7: Dostum and His 'Vassals', 1996

Afbeelding 2. Dostum en zijn vazallen, 1996.¹⁶

Map 8: Dostum and His 'Vassals' and 'Vavassors', 2003

Afbeelding 3. Dostum en zijn vazallen en sub-vazallen, 2003.¹⁷

¹⁵ Giustozzi, *Empires of Mud*, 116-117.

¹⁶ Ibidem, 110.

Hoewel het creëren van nieuwe eenheden en functies voornamelijk in de jaren negentig plaatsvond, duurde deze militaire patronage tot 2002-2003 voort. Nadien ontwapende Dostum in 2003-2004 zijn militie in een poging zijn politieke positie en vooral zijn politieke legitimiteit in Kaboel te versterken. Met de opdoeking van hun eenheden raakten de militaire leiders ook hun rangen en dus hun positie kwijt, waarmee tevens een einde kwam aan Dostums militaire patronage. Officieel gezien tenminste, want ondergronds bleef Dostums militie bestaan en het is ook niet ondenkbaar dat Dostum deze in het geheim bleef steunen.¹⁸

2.2 Militaire legitimiteit

Zoals Rubin stelt werd de militie in Jowzjan met Dostum geleid door 'a man of humble social origin who had proven himself militarily.'¹⁹ Dit militair bewijzen begon eigenlijk al in 1973 toen hij het Afghaanse leger in ging inging om zijn dienstplicht te vervullen. Hier viel hij op door zijn 'aptitude for weapons, hand-to-hand fighting, obeying orders, and leading others', wat hem promotie naar een commando-eenheid opleverde.²⁰ Na zijn terugkeer in het leger in 1978 kreeg Dostum door zijn bekwame handelen in het trainen en op het slagveld de leiding over een nieuw te vormen Oezbeekse partijmilitie.²¹ Door zijn aanhoudende succes mocht hij deze in de loop der jaren steeds verder uitbreiden. De Amerikaanse inlichtingen-analist J.R. Seeger zegt hierover dat 'Dostum and his militia were successful in virtually every battle they fought, and even when they were not, DRA propagandists [propagandamedewerkers van de communistische Afghaanse staat, de Democratische Republiek Afghanistan] disguised their failures in order to preserve the Uzbek's reputation as invincible raiders.'²² Doordat Dostum zich militair bewees in het vormen van 'disciplined and battle-worthy troops' in de strijd tegen de mujahidin kreeg hij, zoals gezegd, de steun van andere militaire commandanten.²³

Van de eerder genoemde eigenschappen die bijdragen aan militair leiderschap, waaronder dapperheid, toewijding, kennis en besluitvaardigheid, kan gezegd worden dat Dostum de meeste van deze eigenschappen heeft uitgedragen. Dit blijkt onder meer uit de beschrijvingen van Giustozzi en de leden van Operational Detachment Alpha 595 (ODA595) van de Amerikaanse Special Forces. Giustozzi schrijft dat:

Dostum was [by 1992] known as a brave and decisive military leader who never gave up the opportunity for a fight and who would take to the battlefield with his troops, rather than observing the battle from some remote position, as most army generals would have

¹⁷ Giustozzi, *Empires of Mud*, 111.

¹⁸ Ibidem, 176-177 en 191-192.

¹⁹ Rubin, *The Fragmentation Of Afghanistan*, 158.

²⁰ Williams, *The Last Warlord*, 90.

²¹ Ibidem, 102-103.

²² J.R. Seeger, 'The Last Warlord: The Life and Legend of Dostum, the Afghan Warlord Who Led US Special Forces to Topple the Taliban Regime', *Studies in Intelligence* vol. 58, nr. 2 (2014) 59-61, 59.

²³ Giustozzi, *War, politics and society*, 222.

done. [...] Fighters, and in particular Afghans, tend to like this type of leader who shares with them at least some of the dangers of the battlefield.²⁴

Ook de leden van ODA595 onderschrijven dit in hun ervaringen met Dostum eind 2001. Zij zeggen bijvoorbeeld dat 'the guy was phenomenal. He was working 20-hour-plus days, hardly sleeping. He was just always on the go, always talking to someone, always trying to coordinate actions of the Northern Alliance forces to make it happen.'²⁵ Deze dadendrang bleek al bij hun ontmoeting met Dostum:

He jumped off the horse. He shook our hands. Thanked us for coming. Led us into his little base camp, and grabbed Mark and I [Bob] , went up to this little hill, threw out a map, said, 'This is what I want to do today.' [...] He quickly explained his strategy and campaign to us. And, he wanted us to go right away with him to his mountain headquarters, and show us where the Taliban was located.²⁶

Naar eigen zeggen riep ODA595, mede door deze dadendrang van Dostum, binnen 24 uur na aankomst in Afghanistan de eerste luchtsteun tegen de Taliban in.²⁷

Over de strijd nabij Mazar in oktober 2001, schrijft Gary Schroen, de leider van het eerste CIA-team in Afghanistan, het volgende waar het om Dostum gaat: 'Dostum turned his horse toward them [the Special Forces], raising his arm and motioning in a broad sweep toward the battle. "Come, friends, let's follow the attack. We can see nothing from here." And with that he turned and kicked his horse's flanks, riding into the fight raging before them.'²⁸ Even later leidde Dostum in ditzelfde gevecht persoonlijk een succesvolle aanval tegen een ZSU-23, een stuk luchtafweergeschut dat door de Taliban werd ingezet tegen Dostums strijders.²⁹ In navolging van de periode 1979-1992 leidde Dostum dus ook in de strijd tegen de Taliban zijn strijders persoonlijk op het slagveld.

Zoals gezegd demonstreert een commandant zijn leiderschap uiteindelijk vooral door het winnen van slagen en door logistiek, waarbij de hierboven genoemde persoonlijke eigenschappen hulpmiddelen zijn om dit te bewerkstelligen. Het succes dat Dostum bij deze operaties had, droeg dan ook in grote mate bij aan diens geaccepteerde leiderschap en militaire legitimiteit. Dit was met name het geval in de periode 1979-1992 en in de strijd tegen de Taliban. In de tussentijdse periode, vanaf 1992 tot 1997, had Dostum zijn strijders namelijk eigenlijk niet meer op het slagveld geleid, maar had hij het commando hierover aan Jura Beg

²⁴ Giustozzi, *Empires of Mud*, 108.

²⁵ Frontline, 'Interview: U.S. Special Forces ODA595', 2 augustus 2002, via: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/campaign/interviews/595.html> (27-05-2016).

²⁶ Frontline, 'Interview: U.S. Special Forces ODA595'.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Gary C. Schroen, *First In. An Insiders Account of How the CIA Spearheaded the War on Terror in Afghanistan* (New York 2005) 252-253.

²⁹ Schroen, *First In*, 254.

overgedragen. Zoals eerder vermeld verloor Dostum in deze periode dan ook zijn militaire legitimiteit, aangezien hij niet uit zijn in het verleden behaalde successen kon blijven putten.

Omdat Dostums militie 'effective in eradicating the mujahideen rebels in this area and protecting the roads and refineries from mujahideen rebel attacks' was, leidde Dostum zijn militie steeds vaker in het zuiden en oosten van Afghanistan.³⁰ Gezien het feit dat hij ook over artillerie, tanks en gevechtsvliegtuigen beschikte, schijnt Dostum tegen Najibullah gezegd te hebben dat 'we can beat them [the rebels] in both light and heavy attacks.'³¹ Bij deze operaties, onder meer in Kandahar, Wardak, Laghman, Khost, Nangarbar en Paghman, maakte hij, onder meer gebruik van guerrillatactieken, hinderlagen en frontale aanvallen.³²

Daarbij wist hij slim gebruik te maken van het terrein en weersomstandigheden. Zoals hij omschrijft maakte hij in één van zijn eerste slagen als militieleider in 1979 gebruik van de duisternis, de ochtendmist en de bergen om de vijand te naderen en het dorp Dar y Suf te kunnen heroveren op de mujahidin.³³ Deze terreinkennis gebruikte Dostum ook in 2001, toen zijn strijders en de Special Forces 'the Balkhab River Valley and its Dar y Suf tributary as hideout and springboards for launching attacks on the plains' gebruikten.³⁴

Over zijn tactieken in de burgeroorlog, is weinig bekend, maar gezien zijn ervaringen uit de voorgaande periode zal Dostum, hoewel hij niet meer direct het commando voerde over 'zijn' 53ste Divisie, ongetwijfeld een mix hebben gebruikt van de hierboven genoemde tactieken. Zo is bijvoorbeeld bekend dat Dostum in 1992 tijdens de verdediging van Kaboel gebruik heeft gemaakt van zijn tanks en artillerie om de aanval van Hekmatyar af te kunnen slaan, hierbij gesteund door Massoeds gevechtsvliegtuigen.³⁵ Bij zijn aanval op Kaboel in 1994, nu aan de zijde van Hekmatyar, maakte hij eveneens gebruik van tanks en artillerie.³⁶ Hiernaast beschikte hij over gevechtsvliegtuigen en -helikopters. Dit blijkt onder meer uit de steun die Dostum in 1995 in de vorm van vliegtuigtechnici gaf aan de Taliban en de inzet van vliegtuigen bij offensieve acties in de provincie Faryab in 1994 en 1996.³⁷ Ook in het offensief tegen de Taliban in oktober 1996, gezamenlijk met Massoed, werd gebruik gemaakt van de gevechtsvliegtuigen en -helikopters. Deze luchtsteun verloor Dostum echter in de strijd in 1997, aldus Williams.³⁸

³⁰ Williams, *Afghanistan Declassified*, 74.

³¹ Williams, *The Last Warlord*, 122. Zie ook: Giustozzi, *War, politics and society*, 214.

³² Het aantal operaties dat de milities uitvoerden nam in de jaren tachtig enorm toe. Waar ze in 1986-1987 gemiddeld 26 operaties per maand uitvoerden, was dit aantal in 1987-1988 toegenomen tot 31 per maand. In de periode tot 1992 steeg het aandeel van de milities in militaire operaties explosief. Zie: Giustozzi, *War, politics and society*, 214.

³³ Williams, *The Last Warlord*, 105-107.

³⁴ Williams, *Afghanistan Declassified*, 84.

³⁵ Tomsen, *The Wars of Afghanistan*, 489.

³⁶ Dostums gevechtsvliegtuigen konden vanwege het slechte weer grotendeels niet deelnemen aan de strijd. Zie: Williams, *The Last Warlord*, 163-164.

³⁷ In het voorjaar van 1994 voerde Dostum offensieve acties uit in een clash met Ismail Khans strijders, terwijl Dostum diezelfde Ismail Khan in oktober 1996 hielp met het vervoeren van zijn strijders in de strijd tegen de Taliban. Zie: Rubin, *The Fragmentation Of Afghanistan*, 277; en Ahmed Rashid, *Taliban. The Power of Militant Islam in Afghanistan and Beyond* (Londen en New York 2010) 53.

³⁸ Williams, *The Last Warlord*, 173 en 223.

Over de strijd tegen de Taliban is meer bekend voor wat betreft Dostums tactieken. Zoals gezegd voerden zijn strijders vanaf 1998 een guerrillastrijd tegen de Taliban, waarbij ze vanuit de heuvels en bergen de Taliban en Al Qaida onder vuur namen in *hit-and-run*-aanvallen.³⁹ Gedurende het offensief in het najaar van 2001 was Dostums tactiek vrij eenvoudig, zoals Schroen zegt: '[A]ttack the enemy where you find him, hit him head-on with all you have, and let the devil take the hindmost.'⁴⁰ 'Mark', de leider van ODA595, vult aan:

Once they [Dostums cavalry] closed with the Taliban, their technique can best be described as the swarm. They were at the gallop, firing their assault weapons, not accurately, but it was scaring the hell out of the Taliban. And they would simply ride down any Taliban that attempted to resist against them or refused to surrender.⁴¹

Hierbij werd de cavalerie natuurlijk ondersteund door andere eenheden: tanks en artillerie zorgden voor een barrage en dekkingsvuur, terwijl de infanteristen en de eenheden met machinegeweren eveneens voor dekkingsvuur zorgden.⁴² Daarnaast had Dostum de laser- en GPS-gestuurde Amerikaanse luchtsteun tot zijn beschikking, die op verschillende momenten van de strijd kon worden ingeroepen. De Special Forces functioneerden dan ook als 'force magnifiers for the outgunned pockets of Northern Alliance fighters,' zeker nadat ze over de benodigde militaire hardware beschikten om precisiebombardementen in te roepen.⁴³

Zoals de leden van ODA595 opmerkten, was Dostum zich bewust van de zwakte van een dergelijke cavaleriecharge. Het schokeffect dat hiermee bereikt moest worden, door als één solide, compacte massa op de vijand in te beuken, was in de praktijk onmogelijk te bereiken. Door kleine variaties in snelheid breekt een cavalerielinie namelijk deels op over een langere afstand, wat de impact ervan op de vijandelijke eenheden verzwakt.⁴⁴ Zoals Schroen beschrijft, had Dostum hier echter iets op gevonden:

The six hundred men [cavalry] would charge in lines of a hundred men each, with the first wave striking toward the center of the objective. The second line would ride slightly toward the left of the first to overlap them at the time of impact and spread the shock outward. The third line would ride toward the right of the two, overlapping the first line, with the next three lines of cavalry repeating the process as their turns came. That way the enemy would experience repeated strikes on his position over a longer period of time, to compensate for the lack of a single massive blow.⁴⁵

³⁹ Deze strijders werden geleid door vier van Dostums loyaalste commandanten, Lal, Abdul Cherik, Hakim en Ahmed Khan, maar deze aanvallen waren feitelijk niet meer dan speldenprikjes. Zie Williams, *The Last Warlord*, 199-201.

⁴⁰ Schroen, *First In*, 248.

⁴¹ Frontline, 'Interview: U.S. Special Forces ODA595'.

⁴² Schroen, *First In*, 248-249.

⁴³ Williams, *The Last Warlord*, 210.

⁴⁴ Schroen, *First In*, 251.

⁴⁵ Ibidem, 251.

Om deze tactieken uit te kunnen voeren en de genoemde militaire successen te kunnen behalen, waren discipline en loyaliteit van cruciaal belang. Dostums militie stond bekend om zijn 'fighting discipline [...] and for its fierceness.'⁴⁶ Bij het handhaven van deze discipline schuwde Dostum het gebruik van geweld niet om een voorbeeld te stellen. Zo zou hij een soldaat hebben gestraft voor stelen door hem onder de rupsbanden van een tank te binden en hem vervolgens te laten overrijden terwijl hij en de rest van de eenheid toekeken.⁴⁷

Vanaf 1992 nam de discipline in Dostums militie echter af aangezien Dostum en zijn vazallen ervoor gekozen hadden geen sterk hiërarchische en onpersoonlijke commandostructuur in het leger in te voeren. In de plaats daarvan wilden zij zelf de sleutelspelers op het slagveld blijven. Omdat er echter onvoldoende charismatische leiders van het kaliber Dostum of Rasul Pahlawan waren om de discipline te handhaven, nam de algehele discipline in Dostums militie af. Dit kwam Dostums militaire kracht niet ten goede en vergrootte bovendien de kans op plunderingen en het lastig vallen van de bevolking.⁴⁸

Hiernaast leidde wat Giustozzi als de 'demodernisering van Dostums leger' omschrijft ertoe dat veelal niet het volledige potentieel van de militaire middelen van Dostums vazallen werd gecontroleerd en gemobiliseerd. Zijn vazallen en militaire leiders negeerden namelijk geregeld Dostums beslissingen, vonden het belangrijker zichzelf te verrijken dan hun militaire rol te vervullen, of vochten hun onderlinge rivaliteiten uit.⁴⁹ Dit relatief zwakke systeem van *command and control* had soms grote gevolgen voor de prestaties op het slagveld. Het leidde in 1994 in de Slag om Kunduz bijvoorbeeld tot een nederlaag, hoewel de stad in eerste instantie wel werd ingenomen. Maar omdat de commandant Generaal Rauf Bigi onvoldoende autoriteit en charisma had, wist hij de plundering van de stad niet te voorkomen. De lokale groeperingen die in eerste instantie aan zijn zijde streden, keerden zich hierop tegen Bigi, waarop deze vluchtte.⁵⁰ Giustozzi concludeert dan ook dat 'in practice only Dostum and Rasul Pahlawan were able to lead armies effectively and they could not be everywhere all the time. As a result Junbesh was mostly on the defensive strategically.'⁵¹ De plunderingen en afpersing van de lokale bevolking naar aanleiding van Malik Pahlawans coup tegen Dostum in 1997 gelden hierbij als hoogtepunt van deze 'collapse of the discipline.'⁵²

Desalniettemin waren de strijders wel loyaal aan Dostum, zeker als hij ze op het slagveld leidde. Deze loyaliteit tegenover elkaar en hun commandant blijkt bijvoorbeeld in 1979-1980. Naar verluid kwam Dostum op voor lokale moslim-tradities, maar ging hij hiermee in tegen de

⁴⁶ Giustozzi, *Empires of Mud*, 57.

⁴⁷ Rashid, *Taliban*, 57. Giustozzi stelt dat dergelijke voorstellingen wellicht overdreven zijn. Zie: Giustozzi, *Empires of Mud*, 108.

⁴⁸ Giustozzi, *Empires of Mud*, 160-161.

⁴⁹ Williams, *Afghanistan Declassified*, 164-165; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 163-165 en 141-142.

⁵⁰ Giustozzi, *Empires of Mud*, 166.

⁵¹ *Ibidem*, 166.

⁵² Giustozzi, 'The Demodernisation of an Army', 16.

instructies van de nieuwe communistische regering, waarop hij zich moest verantwoorden bij de gouverneur en werd opgepakt. Vlak voor Dostums executie dreigden zijn strijders echter de gouverneursresidentie te bestormen als Dostum niet werd vrijgelaten, wat vervolgens ook gebeurde. Veel van Dostums strijders tatoeëerden bovendien diens naam op hun borst of onderarmen als uiting van hun identificatie met hem.⁵³

Dat Dostum als persoon essentieel was in de strijd blijkt ook in 1997 en 1998, toen hij na de nederlagen bij Mazar vluchtte en zijn leger vervolgens grotendeels uiteenviel.⁵⁴ Ook toen Dostum in 1998 in de strijd tegen de Taliban gewond raakte en naar Oezbekistan werd geëvacueerd voor medische behandeling, leidde dit tot het uiteenvallen van zijn eenheden. Toen zijn manschappen hoorden dat hun leider het slagveld had verlaten, verlieten velen namelijk hun stellingen en moest Dostum, zoals Williams beschrijft, terugkeren voordat hij volledig hersteld was om zijn ontmoedigde strijders bijeen te houden.⁵⁵

Hoewel het omkopen van zijn commandanten voornamelijk plaatsvond nadat Dostum was gevlucht, zijn in de strijd tegen de Taliban inderdaad de nodige commandanten omgekocht. Zoals gezien was dit wisselen van partij niet ongebruikelijk in Afghanistan en nam Dostum een groot deel van de commandanten die zich met de Taliban hadden ingelaten in 2001 weer aan als zijn vazallen. Deze omkopingspraktijk is bovendien te verklaren vanwege het feit dat Dostum moeite had zijn strijders te betalen. De Pakistaanse journalist Ahmed Rashid beweert dat Dostum anno mei 1997 zijn strijders al vijf maanden geen salaris meer had gegeven waardoor er onrust onder zijn manschappen was ontstaan. Aan de Oezbeeks-Afghaanse grens moest Dostum dan ook zijn eigen strijders omkopen om zijn konvooi te laten passeren en te kunnen vluchten.⁵⁶

Ondanks deze afname van de discipline en de loyaliteit van zijn strijders, streed een deel van zijn strijders dus toch een guerrilla tegen de Taliban en wist Dostum vanaf 2001 opnieuw steeds meer militieleden te mobiliseren. Zoals gebleken uit het voorbeeld van de cavaleriecharges van Dostum was discipline hierbij van essentieel belang. Zo schrijft Schroen bijvoorbeeld dat 'R.J. was fascinated at the discipline with which the men moved. The first hundred-man group came on line and, without much more than a pause of a few seconds, stepped out and slowly headed toward the Taliban lines. The second hundred moved into position and stepped off with the same precision.'⁵⁷

Hierbij speelde mee dat Dostum indruk wist te maken op zijn strijders en ontzag afdwong. Williams zegt hierover dat 'the fact that Dostum had acquired the firepower of the US air armada impressed his men. [...] Dostum's men seemed to be in awe of him, as did ODA595.'⁵⁸

⁵³ Williams, *The Last Warlord*, 111-116; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 108.

⁵⁴ Dorronsoro, *Revolution Unending*, 327.

⁵⁵ Williams, *The Last Warlord*, 195.

⁵⁶ Rashid, *Taliban*, 58 en 72-73.

⁵⁷ Schroen, *First In*, 251.

⁵⁸ Williams, *The Last Warlord*, 234.

De leden van ODA595 raakten zo steeds meer onder de indruk van Dostum en zijn strijders. Over Dostum werd gezegd dat hij ‘moved with a strength and confidence that commanded attention and respect,’ terwijl de Oezbeekse strijders ‘fought with courage and daring and little apparent concern for their own lives.’⁵⁹

2.3 Militaire macht: praktijk

Zoals gezien wist Dostum in de jaren tachtig zijn procommunistische militie steeds verder uit te breiden: van een eenvoudige lokale militie, via een bataljon en brigade naar uiteindelijk een volledige divisie. Begin jaren negentig telde Dostums militie op papier dan ook 45.000 man, hoewel het aantal inzetbare troepen waarschijnlijk tussen de 20.000 en 25.000 man lag.⁶⁰ Dit lag enerzijds aan het feit dat Dostum mannen in de dorpen betaalde als ‘ready reserves,’ terwijl Dostum anderzijds gebruik gemaakt heeft van zogeheten ‘ghost soldiers.’ Ofwel, Dostum gaf een hoger aantal strijders op om meer salaris uit Kaboel te ontvangen.⁶¹

In 1993 bestond Dostums leger zowel uit milities, mujahidin die zich bij hem hadden aangesloten, als een aantal reguliere eenheden van het voormalige Afghaanse leger. Het totale aantal manschappen van deze noordelijke legermacht wordt op 110.000 tot 120.000 geschat.⁶² In de praktijk lag het daadwerkelijke aantal strijders dat Dostum kon mobiliseren veel lager. Dit wijt Giustozzi onder meer aan de logistieke en financiële problemen die een dergelijk groot leger met zich mee zou brengen, maar ook aan

the unwillingness of his vassals to cooperate fully. For example, during his 1993-94 campaign against Massud in Kabul, one of the most important he ever fought, Dostum never fielded more than 5,000 men, mostly from what was left of the regular units. As a whole, including the troops employed on all fronts, Dostum never fielded more than 20,000 men at the same time.⁶³

Dostums vazallen wilden namelijk niet graag onder het commando van iemand anders vechten en hadden bovendien weinig interesse om troepen te leveren voor militaire operaties als hun persoonlijke beloning ongewis was. Bovendien werden ook op lager niveau dergelijke kosten-batenanalyses gemaakt. Zoals Dostum zijn vazallen moest mobiliseren, moesten deze op hun beurt hun ondervazallen en de leiders op dorpsniveau mobiliseren, die om dezelfde redenen niet altijd even happig waren om strijders af te staan. Waar Dostums vazallen dus in beperkte mate in staat waren hun ondervazallen te mobiliseren, was Dostum slechts in beperkte mate in staat de middelen van zijn vazallen te mobiliseren.

⁵⁹ Schroen, *First In*, 249 en 248.

⁶⁰ Het totale aantal militiestrijders werd eind 1990 geschat op 60.000-70.000 man, ofwel twee keer zo veel als de reguliere soldaten. Zie: Rubin, *The Fragmentation Of Afghanistan*, 160-161.

⁶¹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 57 en 80-81.

⁶² Zie: Rubin, *The Fragmentation Of Afghanistan*, 275; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 166.

⁶³ Giustozzi, *Empires of Mud*, 166.

Dit maakte dat de offensieven van Dostums leger in de jaren negentig vaak door een samengeraapte groep strijders werden uitgevoerd, waarbij soms maar enkele tientallen of honderden strijders per vazal werden aangeleverd. In de Slag om Sher Khan Bander (november 1993) voerden elf verschillende commandanten de in totaal 1160 strijders aan. Desondanks kon Generaal Abdul Rauf Baig, aangewezen als algeheel commandant, een vrij simpele nederlaag niet voorkomen.⁶⁴ Bij defensieve acties ging het mobiliseren van strijders Dostum een stuk beter af. Zo wist hij voor de Slag van Mazar-i Sharif (januari 1994) in korte tijd circa 10.000 man te mobiliseren en de slag snel te winnen. Onder druk functioneerde Dostums militaire structuur dus vrij goed.⁶⁵ Dit neemt echter niet weg dat Dostum bij nederlagen moeite had zijn troepen bij elkaar te houden.

Bij Dostums terugkeer naar Afghanistan in 2001 had hij in eerste instantie slechts een paar honderd man tot zijn beschikking. Met voornamelijk Amerikaanse steun wist Dostum dit aantal tot het eind van het jaar uit te breiden naar circa 7.000 man, een aantal dat zowel nieuwe rekruten als veteranen betrof. In 2002 breidde hij dit aantal verder uit naar circa 20.000 man.⁶⁶ Waar zijn militie in de jaren negentig nog gemengd was, waren er vanaf 1998 echter geen reguliere eenheden meer in Dostums strijdkrachten en werd ook de rol van de voormalige legerofficieren verder gemarginaliseerd.⁶⁷

Om zijn controle over zijn strijders te consolideren ontwikkelde Dostum een systeem waarin zowel fulltime als parttime strijders in zijn militie zaten, waarbij de helft van de militie uit vrijwilligers bestond. De andere helft waren 'forced recruits' die dienden voor een periode van drie maanden, waarna zij werden vervangen door andere dorpingen. Dit systeem maakte Dostums leger groter, gaf de dorpingen enige training, creëerde een band tussen de dorpen en Junbesh, en creëerde een reserve van gedeeltelijk getrainde manschappen. Hiernaast was dit nieuwe systeem ook sneller en efficiënter qua mobilisering, aangezien de meest incompetenten en onwillige militaire leiders werden vervangen door een nieuwe generatie die zich had bewezen in de (guerrilla)strijd tegen de Taliban.⁶⁸

Zoals gezegd kwam in 2003-2004 een einde aan Dostums militie, aangezien in deze jaren Dostums militie werd ontwapend en opgeheven. Ondergronds bleef de militie echter bestaan, maar het is onduidelijk hoeveel strijders hiervan deel uitmaakten.

⁶⁴ Giustozzi, *Empires of Mud*, 167.

⁶⁵ Ibidem, 168.

⁶⁶ Ibidem, 88-89.

⁶⁷ Vanaf 1992 werden de reguliere eenheden al steeds meer vervangen door semi-reguliere en irreguliere milities, terwijl ook de officieren van de reguliere eenheden steeds verder werden gemarginaliseerd. Waar in 1992 van de tien belangrijkste eenheden van Dostum er vijf werden geleid door een voormalig legerofficier, waarvan Dostum er één was, leidde in 2002 geen enkele legerofficier meer een belangrijke eenheid. De enkele nog actieve legerofficieren hadden relatief kleine eenheden, terwijl de meesten alleen nog een ceremoniële, adviserende of trainingsfunctie hadden. Zie: Giustozzi, *Empires of Mud*, 159 en 161-162.

⁶⁸ Giustozzi, *Empires of Mud*, 168.

Gedurende de periode 1979-2004 heeft Dostum dus altijd strijders weten te mobiliseren om met hem ten strijde te trekken. Williams beschrijft Dostums rekrutering in 1979 als volgt:

In every village he [Dostum] looked for the local scrappers, poor farmers' sons, tough *buzkashi* players, the roughest oil and gas men, and simple peasants who had nothing to lose. Many of these rough young men had grown to trust Dostum while working with him in the gas and oil fields; others came from his home district and knew of his reputation as a wrestler. Many simply saw Dostum and his militia as their only chance to make something of themselves in a society that offered them few opportunities for advancement. Yar Muhammad, Dostum's childhood second-in-command in his fights with the khan's sons, was delighted to join his unit.⁶⁹

Deze rekrutering was, met andere woorden, in eerste instantie gericht op diegenen wiens huis en haard door de mujahidin bedreigd werden, wat altijd een goede motivatie is om te vechten. Hiernaast kregen zij goede salarissen – eind jaren tachtig verdiende een militiestrijder twee keer zoveel als een reguliere soldaat⁷⁰ – een tekenbonus, wapens, prestige, elektriciteit en televisie voor gemeenschappen die zich bij de milities aansloten, en macht van de communistische regering in ruil voor hun diensten. Bovendien speelden ook lokale *grievances* een rol en vochten de strijders met de Oezbeek Dostum onder één van hun eigen 'groep.' Voor mujahidin vormden militair materieel als zware wapens, gepantserde voertuigen en tanks een belangrijke reden om zich bij Dostums militia te voegen, alsmede het feit dat steeds meer militaire rangen aan voormalige mujahidin-strijders werden gegeven.⁷¹ Tot slot vormde ook het 'recht' om te plunderen na afloop van de strijd een motivatie om te vechten. Dostums militiestrijders werden dan ook *gilamjams* ('tapijtdieven') genoemd vanwege hun plunderingen, tot het tapijt toe.⁷² Hekmatyar riep Dostum in het voorjaar van 1992 bijvoorbeeld op om Kaboel te verlaten omdat zijn troepen de stad plunderden en zich schuldig maakten aan verkrachtingen en ontvoeringen.⁷³

Door Dostums patronage was het dus voordelig om voor hem te vechten. Naast de genoemde voordelen leverde deze patronage tevens relatieve veiligheid op en was deelname aan de strijd een uiting van etnische *grievances* van de Turkse volkeren in Noord-Afghanistan tegenover de Pashtuns – hierop zal in het volgende hoofdstuk dieper worden ingegaan. Ook de strijd tegen de Taliban was een strijd tegen deze Pashtun-overheersing, alsmede een strijd tegen het moslimfundamentalisme. Zeker nadat de Taliban Dostum in 1997-1998 had verslagen, kreeg de strijd in grote mate het karakter van een reactie op het terreurbewind van de Taliban

⁶⁹ Williams, *The Last Warlord*, 103-104

⁷⁰ Rubin, *The Fragmentation Of Afghanistan*, 161.

⁷¹ Williams, *Afghanistan Declassified*, 162; Giustozzi, *Empires of Mud*, 54; en Williams, 'Afghanistan after the Soviets', 935.

⁷² Giustozzi, *Empires of Mud*, 83; en Williams, *Afghanistan Declassified*, 162-163.

⁷³ Dorransoro, *Revolution Unending*, 239 en 299; en Shah M. Tarzi, 'Afghanistan in 1992. A Hobbesian State of Nature', *Asian Survey* vol. 33, nr. 2 (1993) 165-174, 167 en 169.

tegenover de Turkse volkeren. Dit leidde in 2001-2002 dan ook tot diverse geweldduitspattingen tegenover de Pashtun-minderheid in Noord-Afghanistan, die de Taliban had gesteund, hoewel Dostum aan deze geweldduitspattingen volgens Williams een einde wilde maken.⁷⁴

Naast rekruten en de wil om te vechten, zijn er natuurlijk ook wapens nodig. Over de bewapening van Dostums militie is wel het een en ander bekend, maar veelal onduidelijk zijn exacte hoeveelheden wapens en de herkomst ervan. Aangezien Dostum verschillende bronnen had voor deze wapens en van de verschillende staten niet precies duidelijk is wat zij aan Dostum hebben geleverd, kunnen over Dostums bewapening en bevoorrading wel enkele algemene zaken worden opgemerkt, maar geen exacte cijfers worden gegeven.

In eerste instantie kreeg Dostum zijn wapens van de communistische regering, die deze op haar beurt weer vanuit de Sovjet-Unie kreeg.⁷⁵ Deze militaire hardware bestond in 1987 onder meer uit raketwerpers, mortieren, machinegeweren, kalasjnikovs, karabijnen en Enfield-geweren. Zware wapens, communicatiemiddelen en gepantserde voertuigen waren *in short supply*, hoewel 'heavy weapons and armoured vehicles, including armoured transports (BTR) and even tanks, were finally distributed in large quantities to trusted militias' vanaf 1988-1989.⁷⁶ Toen de Sovjets zich in 1989 terugtrokken, 'they bolstered Dostum's pro-Communist ethnic forces with tanks, attack helicopters, Scud missiles, and artillery.'⁷⁷ Dit maakte dat Dostum in 1992 volgens een schatting de beschikking had over 'sixty MiG-21 and [Sukhoi] Su-22 fighter-bombers, sixty helicopters, two hundred T-55 and T-62 tanks, dozens of Scud B ballistic missiles and "plenty" of artillery.'⁷⁸

Op 1 januari 1992 stopte Rusland echter met de wapenleveranties aan de Afghaanse regering – de Amerikanen stopten op hun beurt met leveranties aan de mujahidin. Dostum moest nu dus op zoek naar nieuwe sponsors, hoewel dit vraagstuk nog niet erg dringend was. Dostum had naar verluid namelijk het laatste Russische militaire transport in 1991 geconfisqueerd. Hiernaast had hij met behulp van andere militieiders in het voorjaar van 1992 grote wapendepots van het Afghaanse leger bemachtigd, wat hem van 'plenty of weaponry, ammunition, spare parts and other supplies' voorzag.⁷⁹

Het is dan ook niet verwonderlijk dat er diverse beschrijvingen zijn die de zware bewapening van Dostums strijders benadrukken. In zijn beschrijving van de val van Najibullah spreekt de Amerikaanse diplomaat en voormalig speciaal gezant in Afghanistan Peter Tomsen

⁷⁴ Giustozzi, *Empires of Mud*, 143; Ahmed Rashid, *Descent into chaos. The world's most unstable region and the threat to global security* (Londen 2009) 94; en Williams, *Afghanistan Declassified*, 169.

⁷⁵ Afghanistan stond in de periode 1986-1990 doordat het zoveel wapens vanuit de Sovjet-Unie importeerde, op de vijfde plaats van grootste wapenimporteurs en had alleen India, Japan, Saudi Arabië en Irak voor zich op de lijst. Hier kwamen de wapens die de mujahidin geleverd kreeg nog bij. Zie: Barnett Rubin, 'Afghanistan in 1993. Abandoned but Surviving', *Asian Survey* vol. 34, nr. 2 (1994) 185-190, 185.

⁷⁶ Giustozzi, *War, politics and society*, 210-211.

⁷⁷ Williams, *Afghanistan Declassified*, 163.

⁷⁸ Williams, *The Last Warlord*, 153.

⁷⁹ Giustozzi, 'The Demodernisation of an Army', 9; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 133.

bijvoorbeeld, over de 'heavily armed Uzbek militia' waarvan 'some were carrying anti-aircraft-capable rocket-propelled grenades.'⁸⁰ Eerder was al sprake van Dostums tanks, artillerie en luchtmacht in diverse gevechten, en zou Dostum in 1997 een levering van een vijftigtal T-62 and T-72 tanks hebben ontvangen vanuit Rusland.⁸¹

Naast deze levering van tanks in 1997 heeft Rusland Dostum, als gezegd, vaker steun gestuurd, hoewel de omvang ervan onduidelijk is. Giustozzi schrijft dan ook dat:

Russia seems to have at times sponsored the delivery of weaponry to Junbesh, but, according to one of Dostum's leading lieutenants, until after the fall of Kabul [1996] that was on payment of cash by Junbesh. In spring 1997 however Russian authorities, worried about the rise of the Taliban, promised the free delivery of military equipment, including 5 Su-22 planes and ammunition; at least part of these were effectively delivered.⁸²

Hiernaast zijn er indicaties voor andere ladingen materiële steun, met name militair materieel, aan Dostum tot 1997 en daarna weer in 2000.⁸³

Ook vanuit Iran heeft Dostum steun gekregen in de jaren negentig. Zo ontving hij in 1993 militaire steun vanuit Iran en vanaf 1998 wederom – in 1993 ontving overigens ook de toenmalige Afghaanse president Rabbani militaire steun vanuit Iran. In 1998 betaalde Iran bijvoorbeeld de munitie voor het offensief in Qala-i Zal tegen de Taliban. Vanaf 1999 stuurde Iran Dostum maandelijks voorraden en \$500.000 in contanten, waarmee Dostums strijders de guerrillastrijd tegen de Taliban konden voortzetten.⁸⁴

Oezbekistan heeft Dostum tussen circa 1991 en 1997 aan wapens, munitie, reserveonderdelen en voorraden voor tanks, gepantserde voertuigen en andere voertuigen geholpen en onderhield gedeeltelijk Dostums gevechtsvliegtuigen op het vliegveld van Termez.⁸⁵ Tussen 1997 en 2000 liet Oezbekistan bovendien enkele van Dostums strijders door hun territorium gaan en bleef het het vliegveld van Termez voor Dostums laatste transportvliegtuig beschikbaar stellen. Na internationale druk assisteerde Oezbekistan Dostum weer vanaf halverwege 2000, waarna er na 11 september zelfs geruchten waren dat troepen uit het Oezbeekse leger aan Dostums zijde streden, maar tot op heden zijn deze niet bevestigd.⁸⁶

Ook in 2001 waren Dostums strijders dus relatief goed bewapend. Over hun ontmoeting met de Oezbeekse ruiters in datzelfde jaar zei 'Mark': 'They're armed to the teeth, looking pretty rough. And, the heavy beards, RPGs. Your typical Soviet small arms is what they possessed – light

⁸⁰ Tomsen, *The Wars of Afghanistan*, 13.

⁸¹ Williams, *The Last Warlord*, 181.

⁸² Giustozzi, *Empires of Mud*, 135.

⁸³ Ibidem, 135.

⁸⁴ Rashid, *Taliban*, 200; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 117 en 136.

⁸⁵ Tomsen, *The Wars of Afghanistan*, 462; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 136-137.

⁸⁶ Giustozzi, *Empires of Mud*, 136-137.

machine guns, AK-47s, RPGs.⁸⁷ Deze bewapening vormde samen met de Amerikaanse luchtmacht en Special Forces een 'powerful and robust combination' en wordt ook wel het 'Afghaanse model' genoemd, een term bedacht om deze vorm van operaties en oorlogvoering te analyseren.⁸⁸ Hierbij is het wel zo dat 'ground and air forces are [...] powerful together, but are poor substitutes for one another: even twenty-first-century precision airpower cannot replace suitable skills on the ground,' zoals Stephen Biddle beargumenteert.⁸⁹

In de strijd die Dostum en zijn Amerikaanse bondgenoten voerden, was dus wel sprake van een redelijke bewapening. Zoals blijkt uit Schroens beschrijvingen had Dostum in de strijd nabij Mazar-i Sharif de beschikking over zijn cavalerie, infanterie, vier stuks 'M-30 heavy artillery,' machinegeweren, mortieren en twee tanks van het type T-55.⁹⁰ Hoewel de veteranen die Dostums mortieren, artillerie en tanks bemanden met grote precisie vuurden, konden zij door een gebrek aan munitie geen 'heavy, sustained artillery fire' geven.⁹¹ Vanaf november 2001 nam de Amerikaanse luchtsteun echter dermate toe, dat het gebrek aan dergelijke munitie voor Dostum niet meer zo problematisch was. Hiernaast ontving hij geregeld voorraden munitie en wapens van de Amerikanen.⁹²

Ook in de periode na de val van de Taliban bleef Dostum beschikken over een groot arsenaal aan wapens en voorraden. Zo was in 2003 sprake van gevechten tussen Dostum en Atta waarbij 'they battled each other with tanks, artillery, and ground forces for control of Mazar-i Sharif.'⁹³ Hiernaast werden in de jaren na 2002 regelmatig wapendepots van Dostum in beslag genomen door troepen van de NAVO en het Afghaanse leger. Zo zouden NAVO-troepen in 2006 'the largest cache of arms ever found in Afghanistan' in beslag hebben genomen van Dostum.⁹⁴

2.4 Deelconclusie

Dostums militie was dus opgebouwd op basis van patrimoniale banden. Op verschillende momenten in diens carrière heeft Dostum laten zien dat hij erg kundig was in het door middel van patronage aan zich binden van de militaire klasse, zoals bijvoorbeeld in 1992 en in 2001. Het feit dat Dostum in 1992 ook officieren en generaals van het reguliere Afghaanse leger voor zich wist te winnen, zorgde er hierbij niet alleen voor dat Dostum de beschikking kreeg over meer en getrainde manschappen en wapens, maar maakte ook het Afghaanse leger vleugellam. Met het

⁸⁷ Frontline, 'Interview: U.S. Special Forces ODA595'.

⁸⁸ Richard B. Andres, Craig Wills en Thomas E. Griffith, 'Winning with Allies: The Strategic Value of the Afghan Model', *International Security* vol. 30, nr. 3 (2005/2006) 124-160, 126 en 127.

⁸⁹ Stephen Biddle, 'Allies, Airpower, and Modern Warfare: The Afghan Model in Afghanistan and Iraq', *International Security* vol. 30, nr. 3 (2005/2006) 161-176, 175.

⁹⁰ Schroen, *First In*, 250-251.

⁹¹ Ibidem, 250-252.

⁹² Dorronsoro, *Revolution Unending*, 325; en Schroen, *First In*, 315-316 en 325.

⁹³ Tomsen, *The Wars of Afghanistan*, 632.

⁹⁴ Dipali Mukhopadhyay, *Warlords, Strongman Governors, and the State in Afghanistan* (New York 2014) 300. Zie ook: Brian Glyn Williams, 'General Dostum and the Mazar i Sharif Campaign: new light on the role of Northern Alliance warlords in Operation Enduring Freedom', *Small Wars and Insurgencies* vol. 21, nr. 4 (2010) 610-632, 628.

overlopen van de belangrijke noordelijke generaals Momin, Hilal en Nazami, plaatsvervangend minister van Defensie Muhammad Nabi Azimi, chefstaf Muhammad Asif Delawar en garnizoenscommandant van Kaboel Baba Jan viel immers ook het centrale commandosysteem binnen het Afghaanse leger uiteen.⁹⁵

Inherent aan deze patrimoniale structuren was dat Dostum enerzijds de macht en patronage rondom zijn eigen persoon wilde centraliseren, terwijl hij anderzijds vazallen moest belonen of straffen. Om vazallen niet te machtig te laten worden had hij twee belangrijke opties. In de eerste plaats buitte Dostum vaak lokale en persoonlijke rivaliteiten en conflicten tussen verschillende individuen uit, of creëerde hij nieuwe. Hij steunde hierin dan de zwakkere vazal in een poging de macht van de sterkere vazal in te perken. Hoewel dit resulteerde in 'a system that bred conflict,' wist Dostum hierdoor militaire leiders aan zich te binden en zijn invloedssfeer te vergroten.⁹⁶ Op momenten dat een conflict eindigde, wist Dostum veelal nieuwe conflicten te vormen, hoewel dit niet altijd lukte. In 2004 stapten met Juma Khan Hamdard en Ahmad Khan bijvoorbeeld twee vazallen uit Junbesh toen het conflict tussen Atta en Dostum werd beëindigd, omdat beide eersten voorheen afhankelijk van Dostum waren geweest in hun conflicten met Atta. Maar nu laatstgenoemden de strijdbijl hadden begraven was er voor hen geen reden meer Dostum trouw te blijven.⁹⁷

Ten tweede ging Dostum geregeld buiten de vazal om directe relaties aan met sub-vazallen en maakte hij deze direct afhankelijk van hem, bijvoorbeeld door militaire eenheden te vormen om de macht van de vazal te neutraliseren. Aan deze tactiek, die Dostum veelvuldig heeft toegepast in de provincie Faryab, kleefde echter wel één groot nadeel: het kon de vertrouwensband tussen Dostum en zijn vazallen beschadigen. 'This in turn lead to a growing trend among their ranks to maximize short term benefits at the expense of long-term ones, in the expectation that one day Dostum might get rid of them.'⁹⁸ Hiernaast leidde dit ook tot preventief geweld, waarbij mensen werden vermoord als vazallen dachten dat diegenen door Dostum gebruikt werden om hun macht in te perken.⁹⁹ Hoewel beide opties dus negatieve gevolgen konden hebben op de langere termijn, wist Dostum op deze wijze op de korte termijn zijn invloedssfeer te vergroten.

Naast het genoemde spanningsveld tussen centralisatie en beloning kleefde er nog één belangrijk nadeel aan patronage: 'What patronage could not do was force vassals and vavassors to act in a disciplined way and wage an effective military campaign.'¹⁰⁰ Dit bleek met name gedurende offensieve campagnes in de jaren negentig, aangezien veel vazallen niet bereid waren

⁹⁵ Maley, *The Afghanistan Wars*, 157.

⁹⁶ Giustozzi, *Empires of Mud*, 123.

⁹⁷ Ibidem, 123.

⁹⁸ Ibidem, 125.

⁹⁹ Ibidem, 124-125.

¹⁰⁰ Ibidem, 112.

te vechten als hun persoonlijke beloning hiervoor onduidelijk was. Zoals gezien was dit anders bij defensieve acties, aangezien nu de positie en de macht van de vazallen werd bedreigd.

Desalniettemin kan gezegd worden dat Dostum over een grote militaire legitimiteit beschikte, gezien het feit dat hij de militaire klasse voor zich wist te mobiliseren, hoewel er altijd rivaliteiten speelden tussen zijn vazallen onderling en tussen hen en Dostum. Dat Dostum eigenlijk continu de militaire klasse aan zijn zijde heeft gehad, getuigt van grote finesse. Eigenlijk de enige echt grote afsplitsing waar Dostum mee te maken kreeg was die van Malik in 1997, die in de strijd om Mazar een deal met de Taliban had gesloten. In ruil voor zijn overlopen en de gevangenneming van Ismail Khan, een belangrijke Tadzjiekse warlord binnen de alliantie tegen de Taliban, kreeg Malik naar verluidt \$200.000 en de gouverneurspost van de semiautonome regio Turkistan toegezegd. Deze afvalligheid kwam voor Dostum echter wel op een cruciaal moment, aangezien hij hiermee zijn territorium verloor aan de Taliban.¹⁰¹

De guerrillastrijd die hierop volgde, was voor Dostum militair gezien slechts beperkt succesvol, aangezien deze gevechten niet tot een uitbraak uit de bergen leidden. Het enige wat dit militair opleverde is dat circa 5.000 Talibanstrijders niet tegen Massoed ingezet konden worden.¹⁰² Op persoonlijk vlak was deze strijd echter wel zeer succesvol. Met de guerrillastrijd werd het vertrouwen in Dostums persoonlijke moed hersteld en nam zijn militaire legitimiteit toe, zeker vanaf het moment dat hij terugkeerde naar Afghanistan en zijn strijders persoonlijk leidde op het slagveld. Het uiteindelijke succes in de strijd tegen de Taliban in het najaar van 2001, bracht zijn militaire legitimiteit vervolgens naar een nieuw hoogtepunt. Hoewel vrijwel iedereen dacht dat hij geen rol van betekenis meer zou spelen op het Afghaanse toneel, wist Dostum door zijn terugkeer, het inspelen op lokale grievances, zijn leiderschapskwaliteiten en de strijd tegen de Taliban de militaire klasse wederom voor zich te winnen.

Hiervoor had hij zich gedurende zijn militaire dienstplicht en in zijn periode als militieleider al militair bewezen. Door zijn bekwame handelen en succesvolle militaire optreden tegen de mujahidin kon hij zijn militie steeds verder uitbreiden. Anderzijds vergrootte dit aanhoudende succes zijn militaire legitimiteit en kreeg hij hierdoor de steun van de militaire klasse. Zoals is gebleken was Dostum als leider besluitvaardig, daadkrachtig, moedig en hardwerkend. Bovendien leidde hij zijn strijders op het slagveld, wist hij vakkundig gebruik te maken van het terrein en paste hij zijn tactieken aan om bijvoorbeeld de zwakte van de cavaleriecharge te compenseren.

Zoals is gebleken waren discipline en loyaliteit zeer belangrijk voor Dostum. Bekend is van Dostum dat hij het gebruik van geweld dan ook niet schuwde om een voorbeeld te stellen voor zijn strijders. Doordat er echter te weinig charismatische leiders waren binnen Junbesh en

¹⁰¹ Zie: Williams, *The Last Warlord*, 179-185.

¹⁰² Williams, *Afghanistan Declassified*, 166; en Williams, 'General Dostum', 614. Zie ook: Giustozzi, *Empires of Mud*, 116.

Dostum zijn strijders gedurende de jaren negentig slechts zelden persoonlijk leidde, nam de discipline van Dostums militie af – evenals Dostums militaire legitimiteit. Zoals gebleken waren discipline en loyaliteit op het slagveld een stuk beter op momenten dat Dostum aanwezig was.

Met het uitbreiden van zijn patronagenetwerk wist Dostum ook het aantal strijders dat hij aanvoerde steeds verder te vergroten, tot maximaal 110.000-120.000 man (althans op papier). Hoewel het in de praktijk niet mogelijk was een dergelijk grote legermacht daadwerkelijk op de been te brengen, was Dostum wel succesvol in het mobiliseren van aanzienlijke aantallen strijders voor zijn militie. Dit kwam enerzijds door gedwongen rekrutering en anderzijds doordat Dostum op krachtige wijze potentiële rekruten wist aan te spreken. Dit was ook noodzakelijk gezien het feit dat ‘Dostum’s style of military operations, essentially based on daring (or ruthless) frontal assaults, was expensive in terms of human casualties,’ zoals Giustozzi uitlegt.¹⁰³

Hoewel de militaire steun die Dostum van verschillende staten heeft ontvangen beperkt was, heeft hij het toch voor elkaar gekregen om vrijwel altijd wel ergens steun vandaan te halen. Over Dostums bewapening en voorraden kan dan ook gezegd worden dat hij lange tijd vrij goed voorzien was van wapens. Zeker onder de communisten werd hij goed bevoorraad met lichte en later ook zware wapens, inclusief voertuigen, tanks, vliegtuigen en helikopters. De wapendepots die Dostum vervolgens in 1992 veroverde, zorgden er verder voor dat hij over een groot wapenarsenaal beschikte, wat zijn milities ‘the best-ever equipped and armed militia under the control of any warlord ever’ maakte.¹⁰⁴ In 1997 werd Dostum door Malik wel in de problemen gebracht aangezien deze laatste na zijn verraad tegenover Dostum grote hoeveelheden wapens en munitie in Faryab had vernietigd, waaronder enkele Scud-raketten, voordat Malik naar Iran en later Turkije vluchtte.¹⁰⁵ Het was dan ook vooral in de strijd tegen de Taliban dat Dostum meer dan gebruikelijk moeite had met het bewapenen van zijn strijders. Zo schreef het CIA-team in een zogeheten *field appraisal* naar Washington op 10 oktober 2001: ‘They lack the personnel reserves and logistical depth to turn the tide of the battle against the Taliban and their Arab allies on their own.’¹⁰⁶ Deze logistieke problemen betroffen dus vooral de bewapening. Dit werd grotendeels opgelost door de Amerikanen, die verschillende wapendroppings uitvoerden.

Ook bij deze droppings liet Dostum zien dat hij over politieke finesse beschikte. Atta was er namelijk niet van gediend dat Dostum alle Amerikaanse steun kreeg en zou bedreigd hebben Dostum aan te vallen als de wapendropping uitgevoerd zou worden. Door ermee in te stemmen dat het CIA-team zich opsplijste en zich deels bij Atta voegde en voor te stellen de militaire steun

¹⁰³ Giustozzi, *Empires of Mud*, 140.

¹⁰⁴ Williams, *The Last Warlord*, 153.

¹⁰⁵ Ibidem, 193-194.

¹⁰⁶ Zoals geciteerd in: Schroen, *First In*, 161-162.

evenredig te verdelen tussen hemzelf en Atta, haalde Dostum echter de angel uit de situatie.¹⁰⁷ Dostums 'move to equally share the CIA supplies with Atta was brilliant,' aldus Schroen en dit bevestigde opnieuw dat Dostum naast een intelligente legeraanvoerder ook 'a wily political manipulator' was.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Schroen, *First In*, 204, 219-220 en 227-228.

¹⁰⁸ *Ibidem*, 227-228.

Hoofdstuk 3. Politiek

Naast militaire macht had Dostum, om zich te kunnen vestigen als effectieve warlord, een basisvoorwaarde van warlordisme nodig: de desintegratie van de staat. Allereerst zal onder deze pijler dan ook worden ingegaan op hoe Dostum op politiek vlak gebruik heeft gemaakt van de desintegratie van de staat. Hiernaast zal worden geanalyseerd hoe Dostum zich op internationaal, nationaal en regionaal niveau heeft gemanifesteerd, waarbij diens legitimiteit zal worden behandeld, evenals zijn patronage- en coalitiepolitiek. Ook zal Dostums relatie met de staat ter sprake komen.

3.1 Desintegratie staat

Zoals gebleken werd Najibullahs pro-Sovjetregime van Afghanistan gedurende de jaren tachtig steeds afhankelijker van de milities en traden steeds meer complete mujahidin-eenheden tot de milities toe.¹ Door het zich steeds verder uitbreidende takenpakket van de milities, concludeert Rubin dan ook dat deze milities ‘developed out of the single most important security problem Najibullah’s regime faced after the Soviet withdrawal: how to defend the vital roads and economic facilities (especially the natural gas fields) in northern Afghanistan.’² Dostum heeft zich dus weten op te werpen en te manifesteren als militair leider ten tijde van fragmentatie en ineffectiviteit van de reguliere Afgaanse strijdkrachten en politie. Als militieleider heeft hij dan ook in eerste instantie een militair vacuüm opgevuld.

Naast dit militaire machtsvacuüm heeft Dostum in dezelfde periode ook een politieke rol voor zich weten te creëren. Zoals Giustozzi formuleert heeft hij ‘a source of patronage rivalling Kabul’ gecreëerd, door met de 40 miljoen Afghanis die hij maandelijks van het regime kreeg zijn persoonlijke invloedssfeer in Noord-Afghanistan uit te bouwen.³ Hoewel Kaboel Dostums macht wel probeerde in te perken, bijvoorbeeld door nieuwe milities te creëren in de gebieden onder Dostums controle, reguliere eenheden in Dostums gebieden te stationeren en functionarissen loyaal aan Najibullah aan te stellen in het noorden, lukte het niet om Dostums machtspositie echt aan te tasten. Dit blijkt vooral in 1992 als Dostum zich tegen het regime keert en hem door het reguliere leger geen strobreed in de weg gelegd wordt en de meeste noordelijke eenheden van het leger zich zelfs bij hem aansluiten.⁴

Dostums revolte tegen Najibullah betekende het einde van diens communistische regime. Hoewel door de mujahidin een nieuwe centrale regering werd uitgeroepen, was deze niet in staat Dostums gebied te heroveren. Dostum wist dan ook quasi onbedreigd een groot deel van het noorden van Afghanistan over te nemen rondom de steden Balkh, Mazar-i-Sharif en

¹ Begin 1990 lag dit aantal op circa 100.000. Zie: Giustozzi, *Empires of Mud*, 53-54.

² Rubin, *The Fragmentation Of Afghanistan*, 159. Zie ook: McCormick en Fritz, ‘The Logic of Warlord Politics’, 84-85.

³ Giustozzi, *Empires of Mud*, 58.

⁴ *Ibidem*, 57-58.

Shiberghan. Hierbij nam hij ook een groot deel van de overheidsstructuren van de voormalige regering over, wat resulteerde in 'a stable zone of governance with relatively good services and infrastructure.'⁵ Dostum sprong dus in het politieke vacuüm dat met het uiteenvallen van de Afghaanse staat was ontstaan en nam de overheidstaken over.

In 1996 kwam met de Taliban een groepering aan de macht die wel in staat was Dostum terug te drijven en uiteindelijk te verslaan. Tussen 1992 en 1998, en eigenlijk al voor 1992, wist Dostum zich echter te vestigen in het noorden van Afghanistan door gebruik te maken van de desintegratie van de Afghaanse staat. Uiteindelijk zou hij zich bij zijn terugkeer in Afghanistan in 2001, en helemaal toen eind 2001 het Talibanregime viel en er wederom een machtsvacuüm ontstond, opnieuw opwerpen als leidende figuur en dit vacuüm in het noorden van Afghanistan opvullen, tenminste gedeeltelijk.

3.2 Internationaal

Zoals gezegd zijn warlords en politieke legitimiteit als water en vuur; een warlord kan hierover niet beschikken. Dostum was zich hiervan bewust en wist, aldus Giustozzi, dan ook dat officiële politieke erkenning er niet in zat. Desalniettemin probeerde Dostum zich internationaal gezien te vestigen, onder meer om zijn geloofwaardigheid tegenover zijn vazallen te vergroten en een stabielere plek voor zichzelf in het internationale systeem te creëren. Zo bouwde hij onder meer een luxe gastenverblijf voor zijn buitenlandse gasten in Mazar, wat door Giustozzi als 'one of his smartest investments' wordt gezien. Hierin verbleven VN-medewerkers (Mahmud Mestiri en Norbert Holl in 1996-1997), congresleden uit de Verenigde Staten (augustus 1996), vertegenwoordigers van het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken (maart 1997), alsmede Iraanse, Saoedische, Franse, Russische, Pakistaanse, Turkse, Italiaanse en Duitse diplomaten. Hiernaast verplaatste de VN in 1992 zijn belangrijkste kantoor van Kaboel naar Mazar en openden tussen 1992 en 1994 verschillende staten hun ambassades in Mazar: Iran, Oezbekistan, Pakistan, Turkmenistan, Rusland en Turkije.⁶ Dostum had hiermee meer functionerende diplomatieke missies dan Kaboel. Dit alles leidde er niet toe dat Dostum officieel werd erkend, hoewel Oezbekistan en Turkije Dostum *informeel* wel erkend lijken te hebben als hun tegenhanger in Afghanistan, maar vergrootte wel zijn status.⁷

Volgens de antropoloog Salman Hussain is deze buitenlandse patronage waar Dostum naar op zoek was essentieel om materiële steun te genereren, maar ook om de macht op lokaal

⁵ Englehart, 'A Tale of Two Afghnistan', 741.

⁶ In relatie tot de VN kreeg Dostums *international profile bovendien* een boost vanwege het feit dat hij in december 1992 ongeveer de helft van de 60.000 vluchtelingen uit Tadzjikistan opving. Samen met de VN assisteerde Dostum deze vluchtelingen en hielp hij met vrijwillige repatriëring van deze vluchtelingen vanaf mei 1993. Zie: Rubin, *The Fragmentation Of Afghanistan*, 275.

⁷ Rubin, *The Fragmentation Of Afghanistan*, 275; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 171-172.

niveau uit te voeren.⁸ Dostum fungeerde dan ook als intermediair tussen zijn vazallen en buitenlandse patronen, waardoor hij een vorm van internationale erkenning aan deze lagere militaire leiders doorgaf. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Dostum probeerde de buitenlandse relaties te monopoliseren en pogingen van anderen om een dergelijke rol voor zichzelf te claimen ondermijnde, zoals het geval was met Azad Beg, de leider van de Turks-nationalistische mujahidin-groep in Afghanistan, begin jaren negentig.⁹

Door zijn internationale connecties en de steun die Dostum kreeg, claimt Rashid dat Dostum 'had [...] been on every country's payroll.'¹⁰ Hoewel Dostum inderdaad de nodige internationale relaties had, ligt dit genuanceerder. Hij was namelijk niet altijd even succesvol in het onderhouden ervan, of in Giustozzi's woorden: '[H]is ability to establish relations with neighboring countries cannot be described as particularly impressive.'¹¹ Dit is te wijten aan het relatief 'kleine kaliber' van zijn gesprekspartners in de periode 1992-1998. Vanaf 2001 besteedde Dostum meer aandacht aan het verkrijgen van internationale steun van de grootste spelers op het Afghaanse toneel zelf, met name de Verenigde Staten.¹²

In de periode 1992-1998 is te zien dat Dostum steun kreeg uit verschillende hoeken, maar dat deze geregeld van korte duur was of slechts zeer beperkt was. Zoals gezegd werd hij in 1993 en vanaf 1998 gesteund door Iran, maar desondanks waren Dostums relaties met Iran nooit zo nauw als die van zijn bondgenoten (Hizb-i Islami en Wahdat) en zijn rivalen (Jamiat-i Islami). Vermoedelijk achtte Iran Jamiat-i Islami de stabielste Afghaanse groepering en werd deze daarom meer gesteund. Hiernaast sprak Dostum geen Perzisch maar Oezbeeks en sprak zijn secularisme de Iraniërs niet erg aan.¹³ Zeker tot 1998 is de Iraanse steun aan Dostum dan ook zeer beperkt geweest. In 1995 deed Iran zelfs een mislukte poging Dostum tot een verzoening met de Afghaanse president Burhanuddin Rabbani te bewegen.¹⁴ Toen de Iraanse steun quasi werd vervangen door de Amerikaanse in 2001, bekoelde de relatie tussen Iran en Dostum definitief.

De Sovjet-Unie en later Rusland zagen eveneens niet in Dostum maar in Jamiat-i Islami de belangrijkste Afghaanse bondgenoot.¹⁵ Rusland heeft Dostum echter wel verscheidene malen gesteund, hoewel de precieze omvang hiervan ongewis is. Er zijn echter geen aanwijzingen voor financiële steun in de vorm van contanten vanuit Rusland aan Dostum, zoals de precaire

⁸ Salman Hussain, 'Looking for "tribals" without politics, "warlords" without history: the drug economy, development and political power in Afghanistan', *Identities: Global Studies in Culture and Power* vol. 19, nr. 3 (2012) 249-267, 264.

⁹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 113-114.

¹⁰ Rashid, *Taliban*, 56.

¹¹ Giustozzi, 'Respectable Warlords?', 7-8.

¹² Giustozzi, *Empires of Mud*, 172-173.

¹³ Giustozzi, 'Respectable Warlords?', 8.

¹⁴ Zalmay Khalilzad, 'Afghanistan in 1995. Civil War and a Mini-Great Game', *Asian Survey* vol. 36, nr. 2 (1996) 190-195, 194.

¹⁵ Giustozzi, 'Respectable Warlords?', 8.

financiële situatie van Junbesh ook doet vermoeden. Hiernaast lijken ook sommige berichten over wapenleveranties overdreven te zijn.¹⁶

Oezbekistan was gedurende lange tijd dan ook Dostums belangrijkste steunpilaar. Zoals de Franse politicoloog en Afghanistandeskundige Gilles Dorronsoro uitlegt is deze Oezbeekse steun aan Dostum echter eerder te verklaren vanuit het oogpunt een bondgenoot te krijgen die de zuidelijke grens van Oezbekistan zou kunnen stabiliseren en beveiligen tegen de mujahidin en later de Taliban, dan vanuit etnische en linguïstische solidariteit tussen Oezbeken.¹⁷ Naast de al besproken militaire steun heeft Oezbekistan Dostum ook gesteund met graan, elektriciteit en zo nu en dan brandstof. Vermoedelijk heeft het geen contanten aan Dostum gegeven en mocht dit wel het geval zijn geweest, kan dit niet veel geweest zijn, gezien de slechte financiële situatie van het land.¹⁸

Vanaf 1997 bekoelde de relatie tussen Dostum en Oezbekistan en werd vrijwel alle steun stopgezet, vermoedelijk omdat de laatste het vertrouwen in Dostum had opgegeven en zijn nieuwe burens, de Taliban, niet wilde provoceren. Nadat eerst onder internationale druk in 2000 de steun aan Dostum was hervat, bleef Oezbekistan hem ook na de val van de Taliban steunen. Zo opende het in 2002 zijn eerste consulaat in Afghanistan in Mazar en niet in Kaboel, en was het in 2006 de enige staat die Dostum steunde gedurende de crisis binnen Junbesh in 2006. Financiële steun bleef echter altijd nietig, als deze er al was.¹⁹

Ook Turkije heeft Dostum op belangrijke momenten gesteund. Officieel erkende de Turkse regering alleen dat het tussen 1992 en 1998 humanitaire hulp leverde aan Dostum, maar volgens Giustozzi is er bewijs voor leveringen van contanten, zowel voor als na 2001. De precieze bedragen van deze financiële steun in contanten zijn onbekend, maar vermoedelijk gaat het om relatief bescheiden bedragen gezien Turkije's gelimiteerde financiële middelen en de relatieve afstand tot Afghanistan. Een eerste betaling van \$10 miljoen vond naar verluid plaats in 1992, waarna er meerdere plaatsgevonden kunnen hebben.²⁰ Vanaf 1997 werd de band tussen Dostum en Turkije nauwer als reactie op de verslechterende band van Dostum met Oezbekistan. Vanaf 2002 lijkt Turkije de belangrijkste financiële steun te zijn voor Dostum/Junbesh en steunt het niet alleen openlijk hun zender AINA TV, maar biedt het naar verluid ook geheime fondsen aan Dostum.²¹ Naast deze financiële steun heeft Turkije Dostum ook geholpen door hem op te vangen en asiel te verlenen toen hij uit Afghanistan werd verdreven in 1997 en 1998 en heeft

¹⁶ Antonio Giustozzi, *Empires of Mud*, 135.

¹⁷ Dorronsoro, *Revolution Unending*, 262.

Ook Williams impliceert dit, aangezien hij stelt dat er eigenlijk meer verschillen tussen de Oezbeken uit de voormalige Sovjet-Unie en die uit Afghanistan zijn dan overeenkomsten. Hij ziet door de russificering van de Oezbeekse cultuur in het huidige Oezbekistan dan ook quasi twee verschillende Oezbeekse naties: die in Oezbekistan en die in Afghanistan. Zie: Williams, *Afghanistan Declassified*, 117.

¹⁸ Tomsen, *The Wars of Afghanistan*, 462; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 136-137.

¹⁹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 136-137.

²⁰ Ibidem, 137.

²¹ Ibidem, 137.

Turkije, onder het mom van het helpen van hun mede-Turken in Afghanistan, scholen, ziekenhuizen en wegen gebouwd in het noorden van Afghanistan.²²

Vanaf 2001 besteedde Dostum meer aandacht aan het verkrijgen van steun van de belangrijkste spelers in Afghanistan zelf. Eind 2001 had de CIA contacten aangehaald met de belangrijkste Afghaanse commandanten, waaronder Dostum. Volgens Schroen was dit contact er al enkele maanden voor 11 september, terwijl Dostum volgens Williams pas na 9/11 contact opnam met de CIA via een Amerikaanse vertegenwoordiger van het oliebedrijf Unocal in Oezbekistan. Op de vraag of dit het eerste contact was tussen Dostum en de CIA wordt door Williams niet ingegaan, maar dit is eigenlijk ook irrelevant. Essentieel is dat het contact er was; door wie en wanneer dit was geïnitieerd is in dit geval minder van belang.²³

De steun die Dostum via de CIA en de Special Forces-eenheden, van Amerika ontving was zowel financieel als militair van aard. Hiermee wist hij zijn territorium grotendeels weer over te nemen, waarvoor hij de Amerikanen zeer erkentelijk was en dit continu uitte.²⁴ Ook na het verdrijven van de Taliban bleef hij nauwe contacten onderhouden met de Amerikanen. Rashid zegt hierover dat de vele bezoeken van Amerikaanse hoogwaardigheidsbekleders het ego van warlords als Dostum enorm heeft gestreeld en ze een zekere vorm van legitimiteit gaf. Dit kwam de Amerikanen dan ook op kritiek te staan, ook in eigen land. Zo stelde Robert Finn, de nieuwe Amerikaanse ambassadeur in Afghanistan, bijvoorbeeld dat 'we should have moved away from the warlords much earlier and we should have stopped visiting them.'²⁵

Aan de andere kant deed Dostum dus verschillende pogingen om deze goede relatie met de Amerikanen te behouden. Zo bouwde hij bijvoorbeeld een monument voor Michael Spann, de CIA-agent die het eerste Amerikaanse slachtoffer was in Afghanistan. Hiernaast boog hij, om de Amerikanen te vriend te houden en zo zijn status te vergroten, herhaaldelijk voor hun druk om eisen van de regering-Karzai in te willigen, ook al waren zijn directe voordelen dubieus. Zo deed hij in 2003 een serieuze poging alle opiumvelden in zijn gebied te vernietigen, droeg hij in juni 2003 de grenspost Hairatan over aan de overheid, was hij in 2004 meer dan Jami'at bereid zijn troepen te demobiliseren, en accepteerde hij in april 2005 de eervolle, maar grotendeel ceremoniële, positie van 'chief of staff of the commander of the armed forces', waarvoor hij zich zelfs permanent in Kaboel vestigde.²⁶

Al Dostums internationale contacten en pogingen zijn internationale imago op te vijzelen ten spijt, wijzen de verschillende vredesakkoorden en afspraken inzake vorming van nieuwe (interim-)regeringen erop dat Dostums politieke vaardigheden internationaal gezien

²² Williams, *Afghanistan Declassified*, 33.

²³ Vergelijk: Schroen, *First In*, 182; en Williams, 'General Dostum', 615-616.

²⁴ Volgens Williams zei Dostum bijvoorbeeld 'I asked for a few Americans. They brought with them the courage of a whole army.' Zie: Williams, 'General Dostum', 624.

²⁵ Zoals geciteerd in: Rashid, *Descent into chaos*, 142-143.

²⁶ Giustozzi, *Empires of Mud*, 172-173.

inderdaad niet bijzonder indrukwekkend waren. Zo was Dostum in de jaren negentig afwezig bij de akkoorden van Peshawar (1992) en Islamabad (1993). Ook bij de besprekingen die leidden tot het *Bonn Agreement* (2001) en de vorming van een interim-regering onder Karzai was hij afwezig, ondanks zijn belangrijke rol in de strijd tegen de Taliban.²⁷

Te verklaren is dit door Dostums imago, dat politiek gezien zijn grootste probleem was. Hoewel nog altijd onduidelijk is in hoeverre Dostum direct betrokken was bij misdaden tegenover krijgsgevangen en/of de burgerbevolking, deed Dostum nooit moeite om zijn meedogenloosheid in het afdwingen van discipline te verbergen. Hoewel dit door de bevolking wellicht niet als direct probleem werd gezien, zij was waarschijnlijk ongeruster dat hij zijn troepen niet onder controle kon houden, was de reputatie van meedogenloosheid politiek gezien een groot probleem. Giustozzi concludeert dan ook dat 'in terms of his acceptability as a political partner in Afghanistan as a whole, his readiness to shed blood and, most importantly, his less than modest efforts at hiding such readiness, has clearly been more of an obstacle.'²⁸ Zeker in vergelijking met Massoed, die 'excelled in the art of "public relations", especially towards the international press and public opinion,' was PR een grote zwakte van Dostum.²⁹ Hetzelfde gold overigens voor enkele van zijn vazallen, waarvan bijvoorbeeld Rasul Pahlawan er de opvatting op nahield dat het beter was gevreesd te zijn dan geliefd. Dit maakte het imago van Dostums organisatie er niet beter op.³⁰

Volgens Englehart had Dostum dan ook het imago als 'the Northern Alliance warlord with the worst human rights record. Notable even among the Northern Alliance commanders for his brutality.'³¹ Hoewel zijn directe betrokkenheid bij misdaden tegenover de burgerbevolking en krijgsgevangen nog altijd ongewis is, wordt Dostum onder meer beschuldigd van de executie van Talibanstrijders nadat er een gevangenenopstand onder hen was uitgebroken in de Qala-i-Janghi-gevangenis.³² Andere beschuldigingen zijn het onmenselijk behandelen en vermoorden van krijgsgevangenen door ze in scheepscontainers te vervoeren,³³ en misdaden tegenover de Pashtun-bevolking in het noorden van Afghanistan.³⁴

²⁷ Andere afwezigen waren de Taliban, de voormalige Afghaanse vorst Zahir Shah en Rabbani, formeel gezien nog president. Hiernaast verlieten Haji Abdul Qadir en Karim Khalili (Hazara's) de besprekingen omdat ze hun belangen onvoldoende gerepresenteerd vonden. Zie: Maley, *The Afghanistan Wars*, 224.

²⁸ Giustozzi, 'Respectable Warlords?', 8.

²⁹ Ibidem, 12.

³⁰ Giustozzi, *Empires of Mud*, 189.

³¹ Englehart, 'A Tale of Two Afghanistans', 742.

³² Tijdens deze opstand kwam ook CIA-agent Michael Spann om het leven. Zie voor uitgebreide beschrijvingen van deze gebeurtenis bijvoorbeeld: Carlotta Gall, *The Wrong Enemy. America in Afghanistan, 2001-2014* (Boston 2014) 12-18; Rashid, *Descent into chaos*, 93; en Williams, *Afghanistan Declassified*, 97 en 168.

³³ Zie bijvoorbeeld: John Barry, 'The Death Convoy of Afghanistan', *Newsweek* (26-08-2002) via: <http://europe.newsweek.com/death-convoy-afghanistan-144273?rm=eu> (20-06-2016); Barnett Rubin, 'Transitional Justice and Human Rights in Afghanistan', *International Affairs* vol. 79, nr. 3 (2003) 567-581, 575; en The National Security Archive, *Rasul, Shafiq, Asif Iqbal en Ruhel Ahmed: Composite statement: Detention in Afghanistan and Guantanamo Bay*, 26 juli 2004, via: <http://nsarchive.gwu.edu/torturingdemocracy/documents/20040726.pdf> (20-06-2016) 1-7.

³⁴ Rashid, *Descent into chaos*, 94 en 128.

Met betrekking tot dergelijke beschuldigingen hebben de leden van ODA595 gezegd dat 'no member of this detachment ever witnessed any atrocities being committed. We talked extensively with all of the Northern Alliance commanders about respecting basic human rights. At no time did they plan or, that we're aware of, attempt to conduct any of these atrocities.'³⁵ Andere bronnen beschuldigen de Amerikanen echter wel van betrokkenheid in, of tenminste aanwezigheid bij, dergelijke misdaden.³⁶

Of deze beschuldigingen op waarheid berusten is hier minder relevant. Belangrijker is dat ze tegen Dostum werkten en zijn imago als warlord en leider van ongedisciplineerde milities versterkten. Dit bracht hem politiek gezien veel schade toe in de periode 2002-2003, aangezien het voor staten onaantrekkelijk was zich al te zeer met hem in te laten. De diverse pogingen die hij vanaf 2001 ondernam om zijn blazoens en dat van Junbesh op te poetsen veranderden hier weinig aan. In pogingen zijn beweging politieker te maken, en zo ook aantrekkelijker voor (internationale) partners, wees hij in statements continu op zijn oorlogsmoeheid en de wil zijn energie in de wederopbouw te steken, iets wat hij kracht probeerde bij te zetten door de rol van de militaire leiders binnen Junbesh te verminderen. Bovendien verving hij begin 2002 zijn militaire outfit door een pak en werd hij ook steeds vaker in traditionele Afghaanse klederdracht gesignaleerd. Hiernaast probeerde hij ook steeds meer zijn strijders in het gareel te houden en excessen tegen te gaan en ontwapende hij zijn militie.³⁷

Overige pogingen tot het acceptabel maken van Junbesh zijn te zien in de oprichting van Jawanan-i Junbesh, de jongerenorganisatie van Junbesh, waarmee werd geprobeerd ook de jeugd aan Junbesh te binden. Hiernaast werden de militaire leiders steeds verder op de achtergrond gedrukt en zocht de beweging steeds meer naar 'electorale legitimering,' zonder hierbij gebruik te maken van al te veel manipulatie en intimidatie. Het hoogtepunt van dit electoralisme waren de presidentsverkiezingen van oktober 2004, waarin Dostum circa 10% van de stemmen binnenhaalde. Intimidatie en manipulatie vonden hierbij nog wel plaats, maar veel discreter.³⁸

3.3 Nationaal

Niet alleen op internationaal niveau heeft zijn imago Dostum parten gespeeld, ook op nationaal niveau was dit aspect problematisch. Hoewel hij wel bondgenootschappen heeft gesloten en hierin veelal een belangrijke rol speelde, is hij nooit echt volledig geaccepteerd. Er wordt in de literatuur dan ook betoogd dat Dostum en zijn milities over het algemeen wel zijn geaccepteerd als militaire partner, maar niet als politieke.³⁹

³⁵ Frontline, 'Interview: U.S. Special Forces ODA595'.

³⁶ Zie bijvoorbeeld: Rubin, 'Transitional Justice', 574-575; en Barry, 'The Death Convoy of Afghanistan'.

³⁷ Giustozzi, *Empires of Mud*, 189-193.

³⁸ Ibidem, 194-198.

³⁹ Zie bijvoorbeeld: Williams, *The Last Warlord*, 155; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 173.

Dit gold in de eerste plaats voor Najibullah. Dostum had Najibullah trouw gediend (tenminste tot 1991), maar had hiervoor nooit de politieke erkenning gekregen. Hetzelfde geldt in feite voor de alliantie die Najibullah omver wierp. Ook hierin had Dostum een belangrijke militaire rol gespeeld, maar verbonden de nieuwe machthebbers hier geen politieke consequenties aan. Zo werd Dostum, mede vanwege zijn communistische achtergrond, gepasseerd tijdens de vorming van nieuwe regeringen, zoals die tijdens de besprekingen in Peshawar en Islamabad werden gevormd. Dostums politieke belangen werden dan ook niet erkend en hem werd geen belangrijke politieke positie aangeboden, terwijl hij wel op zoek was naar een regeringspositie die prestige en macht uitstraalde.⁴⁰ Ook na de totstandkoming van het bondgenootschap tussen de Noordelijke Alliantie en de Verenigde Staten werd Dostum eind 2001 niet, of slechts in zeer beperkte mate, betrokken bij de vorming van een nieuwe interim-regering. Hij kreeg dan ook geen belangrijke functie op nationaal niveau.

Hoewel Dostum dus niet over de benodigde politieke legitimiteit beschikte om zijn ambities waar te maken, is hij in de loop der jaren wel verschillende bondgenootschappen aangegaan, en heeft hij deze soms net zo snel weer verbroken. Genoemd zijn al de belangrijkste drie: die met Najibullah, tegen Najibullah, en tegen de Taliban. Enkele kleinere bondgenootschappen zijn de alliantie met Hekmatyar en Hezb-e Wahdat tegen Massoed en Rabbani (voorjaar 1994)⁴¹ en dat met de Taliban tegen Ismail Khan, een concurrerende warlord die de provincie Herat controleerde.⁴²

Hoewel zeker de laatstgenoemde alliantie wellicht vreemd lijkt, zijn Dostums allianties goed verklaarbaar. De alliantie tegen Massoed en Rabbani is te zien als reactie op het feit dat Dostum gepasseerd werd in de nieuwe regering. Hiernaast vreesde Dostum dat zijn eigen positie zwakker zou worden door de toenemende macht van Massoed.⁴³ Hetzelfde geldt feitelijk voor Dostums alliantie met de Taliban, die door Maley is beschreven als 'an act of almost unparalleled foolishness.'⁴⁴ Ook deze alliantie was vanuit strategisch oogpunt vrij logisch. Dostum nam de Taliban op dat moment niet al te serieus, wat achteraf een fout bleek, en wilde hij de druk op zijn rivalen vergroten door de Taliban te steunen. Na de aanval op Herat stopte Dostum echter alle actieve samenwerking met de Taliban, deels omdat de Taliban de rol van Dostums Junbesh in de recente opmars van de beweging niet erkende.⁴⁵

Uit deze bondgenootschappen blijkt dat Dostum altijd afwoog of een bondgenootschap gunstig voor hem was of niet. Als hij hiermee zijn eigen macht kon vergroten of die van een rivaal kon inperken, was hij er ook als de kippen bij. Als echter bleek dat hij geen baat meer had

⁴⁰ Giustozzi, *Empires of Mud*, 173.

⁴¹ Tomsen, *The Wars of Afghanistan*, 530; en Maley, *The Afghanistan Wars*, 169.

⁴² Dorransoro, *Revolution Unending*, 251-252; en Seth G. Jones, 'Review: It Takes the Villages: Bringing Change From Below in Afghanistan', *Foreign Affairs* vol. 89, nr. 3 (2010) 120-127, 124.

⁴³ Maley, *The Afghanistan Wars*, 169.

⁴⁴ *Ibidem*, 191.

⁴⁵ Giustozzi, *Empires of Mud*, 154-155.

bij een bondgenootschap of dat een andere alliantie gunstiger voor hem was, was Dostum ook niet te beroerd het bondgenootschap op te zeggen of van kant te wisselen. Wat dat betreft was Dostum dus een echte opportunist, maar dit gegeven maakt ook duidelijk dat Dostum bepaalde of en wanneer hij een alliantie aanging of verbrak: Dostum was, kortom, de hoogste de facto autoriteit in zijn territorium.

Hoewel Dostums alliantiepolitiek dus enerzijds als succes kan worden gezien, hij was op dit vlak de hoogste autoriteit en onafhankelijk van de staat, heeft deze politiek voor Dostum niet alleen maar positief uitgepakt. Voor Dostums politieke legitimiteit was het wisselen van kant problematisch, hoewel dit in Afghanistan niet ongebruikelijk was, zoals de Amerikaanse politicologe Dipali Mukhopadhyay stelt.⁴⁶ Zo sloot Juma Khan Hamdard zich na de terugtrekking van de Sovjets aan bij Dostum, maar wisselde deze vazal van kant toen de Taliban oprukte. In het voorjaar van 2001 sloot hij zich wederom bij Dostum aan.⁴⁷ Hoe groot de negatieve impact van dit wisselen van kant daadwerkelijk was, is moeilijk te zeggen. Vanzelfsprekend komt het iemands betrouwbaarheid niet ten goede als diegene continu van coalitie wisselt, wat nu net het geval was met Dostum in de jaren negentig.

Zoals reeds vermeld verwachtte Dostum na zijn rol bij de val van de Taliban een belangrijke politieke functie, maar kreeg hij als plaatsvervangend minister van Defensie een voornamelijk ceremoniële functie die weinig om het lijf had. Dit werd gedaan in een poging hem politiek gezien te marginaliseren en hem zijn machtsbasis in het noorden afhandig te maken. Getuige de verkiezingsresultaten van 2004 lukte dit niet.⁴⁸ Dostums presidentskandidatuur in 2004 is dan ook als reactie te zien op de marginalisering van hem en Junbesh: in 2003 en 2004 werden er op lokaal niveau alleen tegenstanders van Junbesh aangesteld voor officiële posities. Door de verkiezingsuitslag werd zijn onderhandelingspositie in Kaboel verbeterd, maar ook Dostums benoeming als chefstaf van de commandant der Strijdkrachten stelde weinig voor en was ceremonieel van aard. Dostum was hierin dan ook zeer teleurgesteld, zeker aangezien hij zijn leiderschap van Junbesh op moest geven om deze post te kunnen vervullen – een individu mocht vanaf 2002-2003 niet meer een politieke en een militaire functie tegelijkertijd bekleden. Ook hieruit blijkt dus weer dat Dostum niet bij machte was Kaboel te overtuigen of te dwingen hem een passende functie te geven, wat deels te verklaren is uit het regionale karakter van Dostums Junbesh – waarover hieronder meer.⁴⁹

Dostum kende aldus een gecompliceerde relatie met de machthebbers in Kaboel – respectievelijk Najibullah, Massoed, Rabbani, de Taliban en Karzai. Deze wilden enerzijds Dostums macht inperken, maar konden aan de andere kant niet om hem heen. Het hoogtepunt

⁴⁶ Mukhopadhyay, *Warlords, Strongman Governors*, 290.

⁴⁷ Ibidem, 290.

⁴⁸ Maley, *The Afghanistan Wars*, 248.

⁴⁹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 175.

van deze tegenstelling vormde 2008-2009, toen Karzai Dostum eerst verbande uit Afghanistan, maar hem later terughaalde, omdat diezelfde Karzai hem nodig had om herkozen te worden als president.. Dit bevestigt wel dat Dostum politiek gezien nog altijd enig gewicht in de schaal bracht.

3.4 Lokale legitimiteit

Zoals uitgelegd was Dostum dus gematigd succesvol op het nationale en internationale politieke toneel, maar wist hij zich hier nooit echt als onomstreden autoriteit te vestigen, hoewel hij zich in Noord-Afghanistan wel als zodanig een positie had verworven. Of, zoals Rubin zegt, 'Dostum carved out a political space for himself as the only powerful figure who supported secularism and as an advocate of regional autonomy and the rights of minorities.'⁵⁰ Vooral minderheidsrechten en regionale autonomie vormden hierbij belangrijke pijlers om deze lokale legitimiteit te verkrijgen. Naast het inspelen op deze grievances, waren patronage, historie, religie en dienstverlening andere mogelijkheden om deze lokale legitimiteit te versterken.

Zoals aangestipt bestond Dostums militie onder Najibullah voornamelijk uit Oezbeken. Zoals Williams uitlegt waren de Afghaanse Oezbeken voorheen onderdrukt en uitgebuit door de Pashtuns en 'reduced to a second-class race of farmers, shepherds, wool merchants, and village traders. [...] They were denied access to anything but the lowest ranks of the government and military.'⁵¹ Onder het communistische regime kregen ze meer rechten: ze kregen met *Yulduz* (de ster) een eigen krant, mochten op scholen en in de lokale politiek hun eigen taal gebruiken, en mochten dus hun eigen pro-communistische militie vormen.⁵² Volgens Williams wilden de Oezbeken dan ook maar al te graag vechten aangezien 'every military success brought them greater rewards in the form of glory, weapons, funds, and autonomy.'⁵³

Onder Dostums leiding groeide deze militie uit tot de belangrijkste in het land en kenden de Afghaanse Oezbeken in de jaren negentig hun bloeiperiode. Dostum probeerde dan ook een 'nationalistische' mobilisering van de Oezbeken te genereren. Dit was lastig aangezien Afghanen zich van oudsher eerder met hun stam, dorp of familie identificeerden en de 'Oezbeekse' identiteit alleen bestond in relatie met de contrasterende identiteit van de Pashtuns. Met behulp van nationalistische symboliek werd echter wel ingespeeld op deze Oezbeekse identiteit:

In Shiberghan the streetnames were changed to demonstrate affiliation to 'Northern Afghanistan'. The Pashtun village of Pushtun Kot was re-named Imam Saheb, a sign of rejection of the Pushtun presence in the north. The new street-names referred to Uzbek personalities or reverted to historical nomenclature, as in Khorasan. In education, Central Asian languages - Uzbek and Turkmen - were adopted, which posed the problem of

⁵⁰ Rubin, *The Fragmentation Of Afghanistan*, 275.

⁵¹ Williams, *Afghanistan Declassified*, 32-33.

⁵² Ibidem, 32-33.

⁵³ Williams, 'Afghanistan after the Soviets', 945.

converting to the Cyrillic alphabet, to open the door to Uzbek and Turkmen literature. Pushtun was abandoned.⁵⁴

Toen de Taliban het noorden van Afghanistan veroverde, werden de Oezbeken 'put back in their place and horribly oppressed by Mullah Omar's Pashtun Taliban force,'⁵⁵ alvorens Dostum wederom 'offered a voice to non-Pashtun minorities, especially the Uzbek population.'⁵⁶ Door deze vertegenwoordiging tegenover de Pashtuns genoot en geniet Dostum dan ook het respect van veel Oezbeken. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de presidentsverkiezingen van 2004 en 2009: in 2004 kreeg hij vrijwel evenveel stemmen als er Oezbeken zijn, terwijl zijn volgelingen in 2009 op zijn advies op Karzai stemden.⁵⁷

Dit regionalisme was op lokaal niveau wellicht positief, maar tegelijkertijd was het ook een beperkende factor voor Dostums Junbesh. Dostums vijanden buiten dit uit. Doordat Dostums organisatie nooit echt tot een landelijke beweging uitgroeide, bevond Dostum zich altijd in een positie waarbij hij met Kaboel moest onderhandelen, dat vanuit een sterkere positie opereerde. Giustozzi concludeert dan ook dat 'Junbesh was in a position of perpetual strategic inferiority. Its only real option was to ally with the weaker factions hoping to force the centre to a compromise that was never likely to be implemented.'⁵⁸

Geleidelijk werd dit regionalisme vervangen door etnisch-gefundeerd beleid en met name na 2001 is de trend zichtbaar dat 'ethnic nationalist arguments were increasingly used to mobilise Turkic feelings among the population.'⁵⁹ Dit lijkt wederom bevestigd te worden door de verkiezingsuitslagen van 2004. Pogingen dit regionale karakter van zich af te schudden ondernam Junbesh door erop te wijzen dat het ook leden had in provincies ver verwijderd van het noorden, zoals Paktia, Ghazni en Uruzgan, die meer in het zuiden en zuidoosten van Afghanistan liggen.⁶⁰

Een tweede manier waarmee Dostum zich trachtte te legitimeren, was door zichzelf in religieuze en geschiedkundige tradities te plaatsen. Zo stammen de Afgaanse Oezbeken af van de zogeheten 'Mongoolse Gouden Horde' en maakten zij in hun glorieperiode furore als heldhaftige strijders te paard die de steppes veroverden. Door zichzelf als de 'nieuwe Timoer Lenk' te presenteren, plaatste hij zichzelf dan ook in een traditie van grote historische leiders.⁶¹ Dostum zou bijvoorbeeld een film over het leven van Timoer Lenk hebben gefinancierd en de

⁵⁴ Dorronsoro, *Revolution Unending*, 263-264.

⁵⁵ Williams, *Afghanistan Declassified*, 33.

⁵⁶ Mukhopadhyay, *Warlords, Strongman Governors*, 83-84.

⁵⁷ Giustozzi, *Empires of Mud*, 149 Map 10.

⁵⁸ *Ibidem*, 154.

⁵⁹ *Ibidem*, 202.

⁶⁰ *Ibidem*, 191 en 200-203.

⁶¹ Timoer Lenk, ook Tamerlane, was een beruchte en gevreesde veertiende-eeuwse Turks-Mongoolse krijgshoofd en de stichter van het Timoeridische Rijk. Onder zijn heerschappij kenden de Oezbeken hun glorieperiode.

regisseur, Ali Khamraev, 20.000 soldaten en 5.000 paarden hebben beloofd voor de filmopnames.⁶²

Ook van de religieuze tradities was Dostum zich bewust, waarbij het belangrijkste voorbeeld van zijn omgang met deze tradities is te vinden in Mazar-i Sharif. Hier bevindt zich met de Blauwe Moskee van Mazar de heiligste plaats van Afghanistan, aangezien zich hier volgens de sji'itische Afghaanse Moslims de graftombe van Ali bevindt, de schoonzoon van Profeet Mohammed. Dit in tegenstelling tot de soennitische Moslims, die beweren dat het lichaam van Imam Ali in Najaf (Irak) begraven is. Aangezien bovendien wordt beweerd dat het heiligdom genezende krachten heeft, is het een belangrijk pelgrimsoord.⁶³

Belangrijker is echter dat conform de tradities wordt gezegd dat degene die 'Mazar i Sharif and its famous blue-domed shrine' bezit, historisch gezien het mandaat van Allah heeft 'to rule the plains of northern Turkistan.'⁶⁴ Dit maakte het bezit van Mazar dan ook symbolisch gezien erg belangrijk in de Afghaanse geschiedenis, zoals ook blijkt uit het feit dat Dostum met de verovering van de stad twee keer een val van het regime heeft veroorzaakt: Najibullah in 1992 en de Taliban in 2001. Hoewel zijn controle over Mazar er niet voor heeft gezorgd dat Dostum over heel Afghanistan heerste, legitimeerde hem dit wel op lokaal niveau. Dat Dostum zich hiervan bewust was wordt bijvoorbeeld geïllustreerd door zijn bezoek aan de moskee na zijn herovering van Mazar in november 2001.⁶⁵

In de strijd tegen de Taliban refereerde Dostum op nog een derde manier aan historie en religie. Hij beschreef de Amerikaanse Special Forces namelijk als *malaks*, engelen, tegenover zijn strijders. Hiermee refereerde hij aan een zestiende-eeuwse slag die hun voorvaders tegen alle verwachtingen in hadden gewonnen, naar verluidt met behulp van zwaard-dragende engelen. Dostum riep zijn bijgelovige en veelal ongeletterde strijders dan ook op om te strijden en de geschiedenis te herhalen. Volgens Williams was voor de Oezbeekse strijders de verklaring dat ze de engelen aan hun zijde hadden logisch, aangezien het bestaan van lasers, satellieten en vliegtuigen opererend van vliegdekschepen hun voorstellingsvermogen te boven ging. Tegenover de Taliban sprak hij ook over engelen en dan in het bijzonder Azraël, de engel des doods in de Islamitische theologie. De Amerikanen zouden Azraël hebben meegebracht en met hem lasergestuurde doodsstralen, ofwel hun vliegtuigen en bommen.⁶⁶

Deze religieuze uitingen om zichzelf te legitimeren en zijn strijders te motiveren lijken in eerste instantie niet overeen te komen met Dostums seculiere opvattingen, die in de loop der tijd steeds sterker werden. Dostum was echter niet tegen religie in het algemeen, maar alleen tegen fundamentalisme. Giustozzi stelt dan ook dat 'the Taliban occupation of northern Afghanistan

⁶² Giustozzi, *Empires of Mud*, 188; en Williams, *Afghanistan Declassified*, 161.

⁶³ Williams, *Afghanistan Declassified*, 75-76.

⁶⁴ Ibidem, 168.

⁶⁵ Williams, 'General Dostum', 626-627.

⁶⁶ Ibidem, 622-623.

reinforced the hostility to Islamic fundamentalism of Junbesh's rank and file and by 2002 secularism was firmly entrenched as one of the main pillars of Junbesh's identity, to the extent that any such identity existed.⁶⁷ Dostums secularisme ging, kortom, niet in tegen religie als zodanig. Dit 'compromis' was een extra mogelijkheid om de politieke arena te veroveren, zeker na 2001. Nadat hij in de jaren negentig het onderhoud van de Blauwe Moskee had gefinancierd, financierde hij in 2003-2004 het onderhoud aan een andere moskee in Mazar en de herbeplanting van de omliggende tuinen.⁶⁸

Naast deze grievances en tradities vormde patronage wellicht de belangrijkste bron van legitimatie. Giustozzi vat dit patronagesysteem als volgt samen: 'Dostum built up his image of first among the grand notables by lavishly distributing money, weapons and other supplies to all those who approached him. [...] After 2001 the resources at his disposal were much more modest, but the principle remained the same.'⁶⁹ Hierbij volgde de patronage op politiek vlak dezelfde mechanismen en patronen als de militaire patronage. Dostums belangrijkste militaire leiders ontvingen bovendien ook veelal de belangrijke politieke functies.

Naast het verdelen van wapens, geld, voorraden en posities kon dit belonen ook door het toekennen van gedeeltelijke autonomie en de herverdeling van land. Dit fenomeen van *land grabs* was gebruikelijk in het noorden van Afghanistan en ging veelal hand in hand met conflicten: daar waar de situatie relatief stabiel was, zoals in Jowzjan, Faryab en Samangan, was er weinig sprake van herverdeling. Over deze herverdelingen zijn echter weinig beschikbare data en de data die er zijn, zijn twijfelachtig.⁷⁰ Door middel van deze patrimoniale banden institutionaliseerde Dostum, kortom, zijn eigen positie, iets wat zijn vazallen en sub-vazallen op een lager niveau ook probeerden.

Hierbij was het zo dat Dostum tot 1994 persoonlijk in contact trad met de lokale notabelen in Afghanistan. Vanaf 1994 installeerde Dostum enkele 'grote' notabelen op prestigeposities als die van gouverneur en liet hij hen de relaties met de andere notabelen voor hem onderhouden. Enerzijds waren de notabelen dus aan Dostums Junbesh gebonden, terwijl ze anderzijds optraden als tussenpersoon of mediator tussen Dostum en de bevolking. Dat Dostum veel bezig was met het ontmoeten van mensen, is dan ook niet verwonderlijk. Na zijn terugkeer in 2001 wordt gezegd dat hij hier dagelijks tussen de twaalf en zestien uur mee bezig was, terwijl hij ook nadien zeer nauwe contacten onderhield met notabelen, geestelijken en intellectuelen. Zo was hij tijdens zijn presidentiële kandidatuur in 2004 wederom continu bezig mensen te ontmoeten die naar zijn basis in Shiberghan afreisden.⁷¹

⁶⁷ Giustozzi, *Empires of Mud*, 200.

⁶⁸ Williams, *The Last Warlord*, 166; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 194 en 199-200.

⁶⁹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 188.

⁷⁰ Ibidem, 138.

⁷¹ Ibidem, 187-188.

Naast gouverneursposities benoemde Dostum ook lokale bestuurders. Zo vertelt Maley dat hij in 1997 een rechtbank in Balkh bezocht 'at which a *qazi* (judge), appointed by Dostam, was hearing civil cases.'⁷² Met betrekking tot dergelijke benoelingen doet Giustozzi de interessante observatie dat Dostum niet echt kon doen aan nepotisme, aangezien zijn clan relatief klein was. Waar andere militaire leiders, bijvoorbeeld Rasul Pahlawan, meer familieleden konden benoemen, kon Dostum dit niet. Ook het versterken van netwerken en allianties door middel van huwelijken was om deze reden lastig.⁷³

Zoals gezien had Dostum een problematische verhouding met Kaboel, maar kon Karzai niet om hem heen. Naast Dostums benoeming tot plaatsvervangend minister van Defensie droeg hij drie individuen voor om zitting te nemen in de nieuwe interim-regering. Zij werden daadwerkelijk tot minister benoemd: Noor Mohammad Qarqin werd minister van Arbeid en Sociale Zaken, Alem Ramz werd minister van Lichte Industrie, en Ahmad Shaker Kargar werd minister van Water en Elektriciteit. Hoewel geen van de drie ministers veel macht had, en Qarqin en Razm zich al snel van Junbesh distantieerden, bleken connecties met Dostum dus ook na de val van de Taliban nog te kunnen betekenen dat iemand minister werd.⁷⁴

Vanaf 2003 kreeg Dostum het op lokaal niveau echter ook steeds moeilijker en kon hij niet meer direct mensen aanstellen. Waar hij direct na de val van de Taliban bijvoorbeeld nog de gouverneurs van Jowzjan en Faryab kon aanstellen, vonden de benoelingen nu plaats vanuit Kaboel, al dan niet in samenspraak met Dostum.⁷⁵ In 2003 en 2004 verloren echter steeds meer personen uit Junbesh hun positie en werden er, in een poging Dostums macht in te perken, eigenlijk alleen nog maar tegenstanders van Junbesh benoemd, met name van Atta's Jami'at-partij. Bovendien raakten in deze periode veel militaire leiders hun positie kwijt, aangezien hun militie-eenheden officieel werden opgedoekt en hiermee ook hun officiersrangen.⁷⁶

Ten vierde vormden publieke diensten een bron van legitimiteit voor Dostum. Deze zullen onder de pijler sociaal-economisch terugkomen, maar vanwege het feit dat Dostum heel veel publieke diensten verleende en dit hem op lokaal niveau veel steun opleverde, is het belangrijk ze hier al te benoemen. Mukhopadhyay stelt dat het geven van een stem aan de Oezbeekse minderheid 'was matched by a legacy of providing for the local population in terms that were largely unmatched during the years of civil war and into the post-2001 period. From education, construction, and roads to electrification, gas, and the rehabilitation of religious and social spaces.'⁷⁷ Giustozzi beaamt dit en zegt dat 'Junbesh's policy of delivering services was one

⁷² Maley, *The Afghanistan Wars*, 174.

⁷³ Giustozzi, *Empires of Mud*, 128-130.

⁷⁴ Ibidem, 174; en Dorronsoro, *Revolution Unending*, 336.

⁷⁵ Rubin, *Afghanistan*, 125; en Dorronsoro, *Revolution Unending*, 336.

⁷⁶ Giustozzi, *Empires of Mud*, 176-177.

⁷⁷ Mukhopadhyay, *Warlords, Strongman Governors*, 84.

of its most successful initiatives and appears to have been instrumental to gaining a degree of support among the urban population which benefited from them.⁷⁸

Het opvallendste van deze dienstverlening was educatie, aangezien eigenlijk niemand anders in Afghanistan hier in deze periode iets aan deed. Zo financierde Dostum tussen 1992 en 1998 onder meer de oprichting van de Universiteit van Baghlan, het opwaarderen van verschillende instituten naar universiteitsniveau, de bouw van studentenhuysvesting in de Universiteit van Balkh te Mazar, en beurzen voor studenten die in Turkije gingen studeren. Dit maakte de weg vrij voor velen om onderwijs te volgen, met name Oezbeken en Hazaras, die zich dit anders vrijwel niet konden permitteren.⁷⁹

Hiernaast was Dostums onderwijs ook toegankelijk voor meisjes en vrouwen. Rashid noemt het voorbeeld van 'some 1,800 girls, the majority dressed in skirts and high heels, attended Balkh University in Mazar.'⁸⁰ Dostum was hierop erg trots, zoals hij later ook in een interview met Williams aangaf. Tijdens een bezoek aan Afghanistan, zo schrijft Williams,

[Dostum] proudly took me to girls' schools he has built in several towns in the north (all of them featured non-too-subtle pictures of him on their walls) and proclaimed that this was his dream. This is why he had fought for the Communists in the 1980s, against the CIA-backed mujahideen, and against the Taliban in the 1990s - to free women.⁸¹

Ook na de val van de Taliban bleef Dostum investeren in onderwijs, mede om zijn imago te verbeteren. Zo kon in Juma Khan, in de provincie Faryab, bijvoorbeeld een school worden herbouwd nadat Dostum in oktober 2003 een donatie van \$800.000 had gedaan. Hiernaast bood Junbesh in 2003-2004 cursussen Engels en informatica aan voor de jeugd in verschillende dorpen in het noorden en noordoosten van Afghanistan.⁸²

Naast investeringen in onderwijs, voerde Dostum in de jaren negentig ook omvangrijke openbare werken uit. Zo werd Mazar van aardgas voorzien; werden de pijpleidingen voor gas in Shiberghan en twee districten vernieuwd; werden de wegen in Faryab, Shiberghan en Sar-i Pol verbeterd; werden wegen in Mazar en Shiberghan geasfalteerd; werden er appartementen gebouwd in de grote steden; werden er waterputten gegraven; werd een hoogspanningslijn naar Samangan aangelegd; en werd begonnen met de aanleg van de snelweg Shiberghan-Andkhoy, die overigens nooit is afgemaakt.⁸³ In de periode 2002-2004 zorgde Dostum zo voor de aanleg van nieuwe wegen en voor de toevoer van elektriciteit naar Mazar.⁸⁴

⁷⁸ Giustozzi, *Empires of Mud*, 194.

⁷⁹ Ibidem, 193.

⁸⁰ Rashid, *Taliban*, 57.

⁸¹ Williams, *Afghanistan Declassified*, 94.

Dostums respect voor vrouwenrechten is toe te schrijven aan zijn eerste vrouw Khadija, aldus Williams. Zie: Williams, *The Last Warlord*, 131-132.

⁸² Giustozzi, *Empires of Mud*, 190 en 194.

⁸³ Ibidem, 193.

⁸⁴ Rashid, *Descent into chaos*, 193; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 194.

3.5 Deelconclusie

Concluderend gaat de stelling op dat Dostum op politiek vlak vrij succesvol is geweest. Hierbij heeft hij de desintegratie van de Afghaanse staat aangegrepen om zich te vestigen in Noord-Afghanistan. Naast het militaire vacuüm vulde Dostum ook het politieke vacuüm dat was ontstaan, tenminste in het noorden van Afghanistan. Hij nam dan ook verschillende overheidstaken over, zoals ook blijkt uit zijn dienstverlening. Mede hierdoor en de relatieve veiligheid en stabiliteit die heerste in zijn territorium, presenteerde Dostum zich als alternatief voor de centrale regering in Kaboel.

Op internationaal niveau is gebleken dat Dostum diverse pogingen heeft ondernomen om zich internationaal gezien te vestigen, zijn autonomie te consolideren en zijn internationale positie te verbeteren. Zo kreeg hij bijvoorbeeld ‘political stature from his visits with foreign governments, notably in the Central Asian republics and Turkey,’ zoals de Amerikaanse wetenschapper Shah Tarzi concludeert.⁸⁵ Deze pogingen ten spijt, is Dostum nooit serieus internationaal erkend, wat geen verwonderlijk gegeven is. Wel heeft Dostum uit verschillende staten steun ontvangen. Gezien de beperkte hoeveelheid en de duur hiervan, kan echter niet van Dostum gezegd worden dat hij bijzonder succesvol was in het onderhouden van zijn internationale relaties, hoewel hij hier vanaf 2001 meer aandacht aan besteedde.

Aangezien Iran en Rusland in Dostum niet hun belangrijkste Afghaanse partner zagen, was Oezbekistan gedurende de jaren negentig de belangrijkste steun voor Dostum. Dit was niet etnisch gemotiveerd, maar kwam vooral voort uit de noodzaak de zuidelijke grens van Oezbekistan te beveiligen, dat wil zeggen uit de wens om een bondgenoot te hebben die de zuidelijke grens van Oezbekistan zou beveiligen. Net als Iran en Rusland heeft ook Oezbekistan Dostum echter nooit significant financieel gesteund. Met de strijd tegen de Taliban veranderde Dostums internationale positie enigszins. Iran en Rusland leverden Dostum vanaf respectievelijk 1997-1998 op grotere schaal militair materieel en ook geldbedragen in contanten, terwijl Oezbekistan in 2000 de hulp aan Dostum hervatte. Na 11 september 2001 kwam hier een enorme hoeveelheid financiële en materiële steun uit de Verenigde Staten bij, evenals militaire ondersteuning in de vorm van CIA-teams en Special Forces. Na 2001-2002 verloor Dostum echter al snel de steun van de Verenigde Staten.

Dostums relaties met Turkije zorgden vanaf 1992 eigenlijk voor een continue steun, hoewel deze beperkt was. Zoals uitgelegd steunde Turkije Dostum echter ook in periodes waarin hij eigenlijk verslagen was door hem asiel te verlenen. Ondanks al deze relaties kan echter niet gezegd worden dat dit zijn internationale positie sterk verbeterde. Dostum had nooit voldoende politieke legitimiteit, wat ook blijkt uit de verschillende vredesakkoorden en vorming van nieuwe (interim-)regeringen, waarbij Dostum altijd de grote afwezige was.

⁸⁵ Tarzi, ‘Afghanistan in 1992’, 171.

Dit was met name te wijten aan diens imago als uiterst brute warlord. Qua PR was Dostum dan ook niet erg succesvol, ondanks verschillende pogingen zijn imago op te poetsen, vooral na 2001. Het beeld over hem was echter al gevormd, waardoor het voor staten uiterst lastig was zich met hem in te laten. Ook op nationaal niveau is hij, mede hierdoor, nooit volledig geaccepteerd als politieke partner, hoewel hij dit wel was als militaire partner. In de verschillende bondgenootschappen die Dostum aanging, heeft hij nooit de gewenste politieke erkenning gekregen. Uit deze bondgenootschappen blijkt echter wel dat Dostum de hoogste de facto autoriteit was in zijn gebied. Zoals hij de buitenlandse relaties monopoliseerde, bepaalde Dostum ook welke allianties er werden aangegaan en welke er werden verbroken. Het opportunisme waarmee hij dit deed is hierbij als positief fenomeen te beschouwen aangezien het zijn de facto autoriteit bevestigde. Anderzijds tastte hetzelfde opportunisme zijn politieke legitimiteit aan, aangezien het continu wisselen van kant zijn politieke geloofwaardigheid als partner niet ten goede kwam.

Desondanks wist Dostum zich op regionaal en lokaal niveau te vestigen en beschikte hij hier wel over legitimiteit. Deze was op verschillende elementen gebaseerd. Door in te spelen op lokale grievances, gaf hij minderheden een stem, ofwel 'Dostum carried their message over the decades.'⁸⁶ Dostum genoot dan ook het respect van veel Afghaanse Oezbeken en andere Turkse minderheden uit Noord-Afghanistan. Waar dit regionalisme hem op lokaal niveau dus succes heeft gebracht, heeft dit er ook ten dele voor gezorgd dat Dostums organisatie nooit uitgroeide tot een landelijke organisatie.

Ten tweede wist Dostum te appelleren aan geschiedkundige en religieuze tradities. Zo wierp Dostum zich bijvoorbeeld op als de nieuwe Timoer Lenk, om te benadrukken dat hij degene was die de Oezbeekse glorie zou herstellen. Hiernaast refereerde hij aan religie en wist hij de symbolische kracht ervan te gebruiken, zoals bijvoorbeeld blijkt uit de verhalen rondom de Blauwe Moskee van Mazar en die van de Amerikaanse engelen die de Oezbeken steunden in hun strijd tegen de Taliban.

Ten derde verkreeg Dostum ook legitimiteit door het patronagesysteem dat hij creëerde. Hierbij zorgde hij ervoor dat zijn vazallen niet te machtig werden en probeerde hij de patronage en macht rond zijn eigen persoon te centraliseren. Gedurende zijn gehele carrière was Dostum dan ook veel tijd kwijt aan het onderhouden van relaties en het uitbouwen van zijn netwerk. Hussain vat dit treffend samen: 'For the new leaders, the military leadership facilitated the ability to reward followers and clients, which in turn helped in legitimizing their leadership.'⁸⁷ Dostums success op dit gebied kan dan ook als succesvol worden bestempeld, tenminste tot 2002. Hij wist verschillende problemen met betrekking tot deze patronage op te lossen en wist

⁸⁶ Mukhopadhyay, *Warlords, Strongman Governors*, 83-84.

⁸⁷ Hussain, 'Looking for "tribals" without politics', 263.

door middel van manipulatie van lokale conflicten en rivaliteiten mensen voor zich winnen. Dostum kon aldus rekenen op de steun van de militaire klasse. Tot 2001 heeft hij echter nooit serieuze pogingen ondernomen de geschoolde stedelijke klasse aan zich te binden. Hoewel in de burgeroorlog natuurlijk de militaire inspanningen ondersteund moesten worden, is dit misschien wel een minpunt met betrekking tot Dostums patronage en legitimatie. Omdat hij dit niet deed is er namelijk nooit een nieuwe generatie voor zijn organisatie gerekruteerd en getraind.⁸⁸

Ten vierde verkreeg Dostum ook legitimiteit uit publieke dienstverlening. Zoals gezien verleende Dostum een scala aan diensten, waarvan de meest basale veiligheid en stabiliteit betroffen. Hiernaast droeg Dostum bijvoorbeeld zorg voor educatie, wegenonderhoud, elektriciteitsnetwerken en huisvesting.

Al met al kan gesteld worden dat Dostums invulling van de 'politieke' kenmerken van warlordisme zeker heeft bijgedragen aan zijn succes. Hoewel met name op nationaal en internationaal niveau ruimte was voor verbetering, wist hij zich toch altijd wel door een partij gesteund. Hij heeft dan ook altijd wel ergens steun weten te mobiliseren, ook op momenten dat hij vrijwel verslagen was, zoals in 2000-2001. In tegenstelling tot de beperkte politieke legitimiteit, beschikte Dostum op lokaal niveau over een grote legitimiteit. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de roep van de bevolking van Mazar om zijn terugkeer in 1997 en het onthaal dat hij kreeg toen hij inderdaad terugkeerde. Naar verluidt scandeerden de inwoners tijdens het bloedbad dat volgde op Maliks verraad 'Dostum's name and waved placards with his face on it.'⁸⁹ Ook het onthaal dat Dostum kreeg bij zijn terugkeer in Mazar (2001) en in Kaboel (2009) wijst erop dat Dostum grote lokale legitimiteit genoot.⁹⁰ Zijn pogingen om deze te verkrijgen zijn dan ook als succesvol te bestempelen en verklaren ten dele zijn succes.

⁸⁸ Giustozzi, *Empires of Mud*, 181-182.

⁸⁹ Williams, *The Last Warlord*, 191-192.

⁹⁰ Zie voor beschrijvingen hiervan: Williams, *The Last Warlord*, 257-259 en 304.

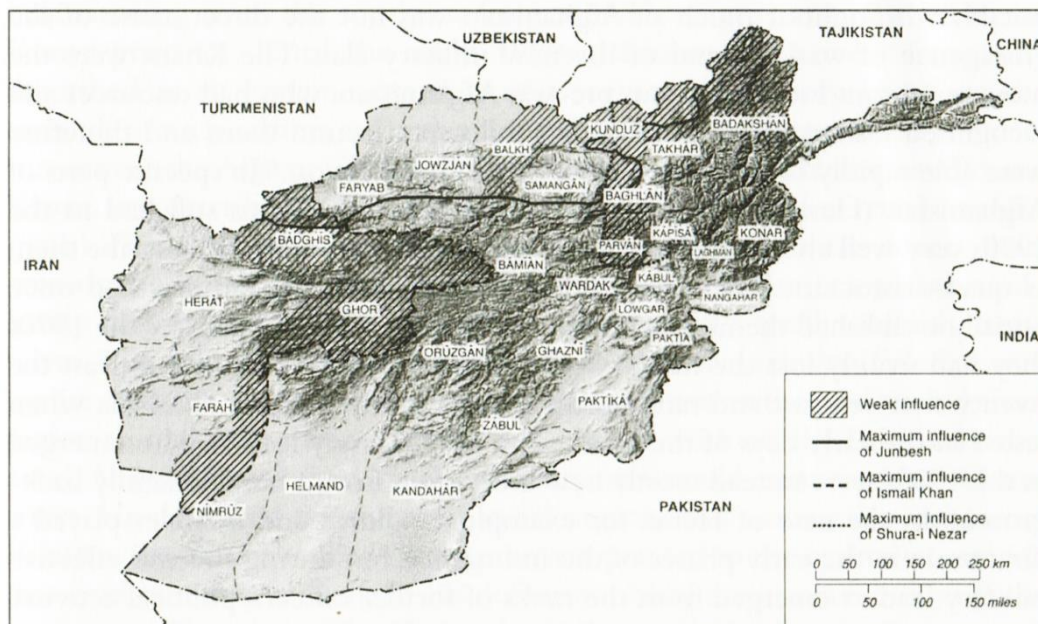
Hoofdstuk 4. Sociaal-economisch

Tot slot de sociaal-economische kant van warlordisme. Om de militaire en politieke kanten uit te kunnen voeren en te kunnen onderhouden heeft een warlord een sociaal-economische basis nodig. Deze basis, ofwel het verdienmodel, komt voort uit het territorium dat hij controleert. Allereerst zal dan ook Dostums territorialiteit aan bod komen, waarna zijn verdienmodel zal worden toegelicht. Hierbij zullen enkele kaartjes worden gebruikt waarop bij benadering de territoria van verschillende warlords wordt weergegeven. Deze grenzen lagen niet vast en waren continu onderhevig aan verschuivingen door het uiterst dynamische karakter van warlordisme en de onderlinge gevechten tussen de warlords.

4.1 Territorialiteit

Hoewel het wel eens wordt gedacht, zijn het geografische landschap en de beperkte toegankelijkheid van grote delen van Afghanistan geen verklarende factoren voor het ontstaan van warlordisme. De regio's met recentelijk de sterkste uitingen van warlordisme zijn namelijk in het westen en noorden te vinden, waar respectievelijk Ismail Khan in en Dostum hun territorium hadden. Dit zijn echter de vlakste delen van het land en alleen Herat ligt ver van het centrum (afbeelding 4).¹

Map 1: Geographical constraints of the influence of warlords, 1990s

Afbeelding 4. Invloedssferen van warlords in Afghanistan, jaren negentig.²

Dostum wist dus een territorium te claimen langs de noordelijke grens van Afghanistan, waartoe met Mazar-i Sharif tevens de belangrijkste Noord-Afghaanse stad behoorde. Hiernaast

¹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 32.

² Ibidem, 33.

had Dostum met Hairatan en Sher Khan Bandar twee belangrijke grensposten in bezit, respectievelijk aan de Oezbeekse en Tadzjiekse grens, terwijl de havenstad Sher Khan Bandar, aan de Tadzjiekse grens, begin jaren negentig het oostelijkste punt van Dostums territorium vormde. Hoewel Dostum eind 1993 door Hekmatyar uit Sher Khan Bandar werd verdreven, heroverde hij de stad al snel en hield hij zo de repatriëringsroute voor de Tadzjiekse vluchtelingen open.³

Het belangrijkste voor Dostum waren echter de steden als Mazar en Shiberghan en hun directe omgeving. Zo groeide Shiberghan in de jaren tachtig uit tot 'Klein Moskou' onder Dostums invloed, terwijl Mazar floreerde vanaf het moment dat Dostum dit in 1992 op het Najibullah-bewind veroverde.⁴ Dit floreren kon onder andere door de dienstverlening die Dostum uitvoerde, die zich met name op Jowzjan en Balkh concentreerde, wat laat zien dat steden voor Dostum inderdaad belangrijk waren. Zijn vazallen op het platteland verleenden bijvoorbeeld ook veel minder diensten.⁵

Ook Dostums belangrijkste dienst, het zorgen voor veiligheid, kwam vooral in de steden tot uiting. Zo beschrijft Rashid Mazar als een 'bastion of peace' en observeert Williams dat 'while Afghanistan's other major cities were regularly shelled or besieged by the mujahideen, Mazar i Sharif, the capital of the north, remained safe.'⁶ Mazar werd dan ook een toevluchtsoord voor menigeen die elders in het land niet meer welkom was. Zo trokken bijvoorbeeld Afgaanse communisten vanuit Kaboel naar Mazar na de val van Najibullah, terwijl dansers en zangers hetzelfde deden toen de Taliban Kaboel overnam.⁷ Dostum vond het dan ook belangrijk om de orde en discipline in deze en andere steden te handhaven. Vandaar dat hij de reguliere eenheden in zijn leger, zolang er nog van dergelijke eenheden gesproken kon worden, in de stedelijke gebieden legerde. De veiligheid en orde hier vond hij blijkbaar belangrijker dan die op het platteland en in de kleinere dorpen, waar de milities de dienst uitmaakten.⁸

In 1997-1998 raakte Dostum vrijwel zijn gehele territorium, inclusief de steden, kwijt aan de Taliban. In de zomer van 2001 had hij dan ook slechts enkele kleine gebiedjes onder zijn controle van waaruit hij tegen de Taliban streed (afbeelding 5). Of, zoals Giustozzi formuleert, 'by mid-2001 very little was left of the warlord polities that had emerged from 1992.'⁹ Zoals gezegd wist Dostum zijn voormalige territorium echter grotendeels weer te heroveren. Zijn oude hoofdstad Mazar werd echter opgedeeld in verschillende zones. De journalist Brian Murphy beschrijft deze enorme competitie in Balkh anno 2002 treffend. Hij schrijft dat 'the main

³ Rubin, 'Afghanistan in 1993', 188; en Rubin, *The Fragmentation Of Afghanistan*, 276.

⁴ Williams, 'General Dostum', 613.

⁵ Giustozzi, *Empires of Mud*, 194.

⁶ Rashid, *Taliban*, 57; en Williams, 'Afghanistan after the Soviets', 944.

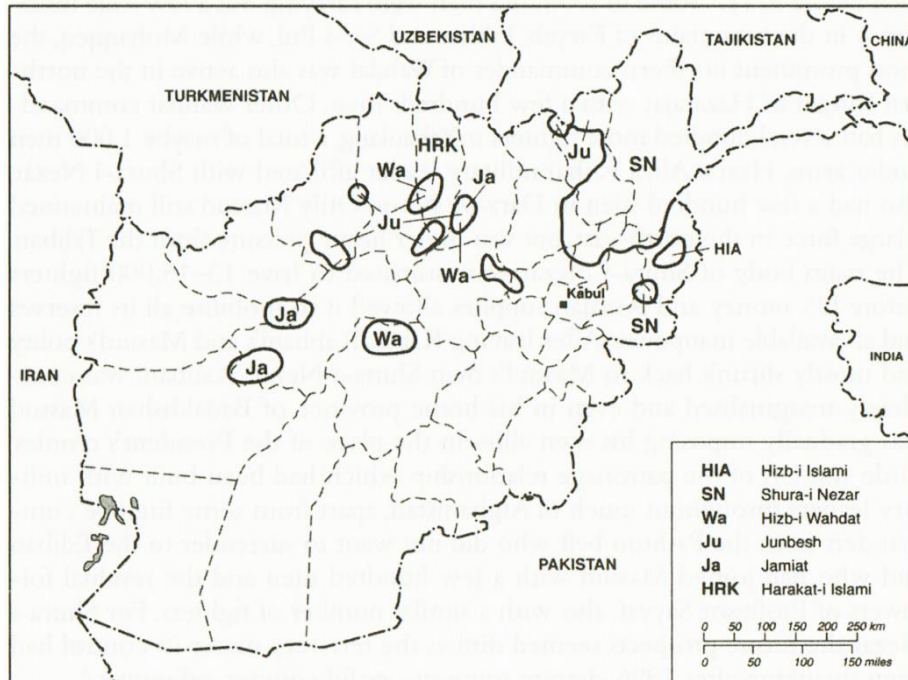
⁷ Rashid, *Taliban*, 57.

⁸ Giustozzi, *Empires of Mud*, 159.

⁹ *Ibidem*, 87.

electricity plant is under Dostum's control. Then comes an ancient fort with Atta Mohammad's fighters peeking over the ramparts. Next, the road cuts through a Mohaqeq-run [Mohammad Mohaqeq was de leider van de Hazara's, MB] compound with tanks and heavy artillery.'¹⁰

Map 5: Areas Under the Control of Anti-Taliban Groups, Summer 2001

Afbeelding 5. Gebieden onder controle van anti-Talibangroeperingen, zomer 2001.¹¹

4.2 Verdienmodel

Tegen het einde van Najibullahs bewind zouden er containers vol contant geld naar de ondersteuners van het regime zijn gestuurd.¹² Dit maakte het communistische bewind dan ook lange tijd de belangrijkste inkomstenbron voor Dostum. Tomsen schrijft dan ook dat Dostum 'essentially a paid mercenary' was.¹³ Na 1992 moest Dostum op andere wijze zijn organisatie financieren. Wat de verschillende mogelijkheden Dostum hierbij daadwerkelijk hebben opgeleverd is onduidelijk, aangezien precieze cijfers ontbreken. Wel is het zo dat 'many observers and commentators might have overestimated the level of internal revenue on which Dostum was able to rely,' zoals Giustozzi formuleert.¹⁴

Onder deze interne inkomsten vallen bijvoorbeeld importheffingen, belastingen, drugsgeld en inkomsten uit de industrie. Importheffingen van grensposten zoals die bij Hairatan vormden hierbij voor Dostum 'a fiscal basis for his exercise of power,' zoals Maley schrijft.¹⁵ Aangezien er over het algemeen echter voldoende goederen waren en boeken en medicijnen in

¹⁰ Zoals geciteerd in: Mukhopadhyay, *Warlords, Strongman Governors*, 79.

¹¹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 88.

¹² Giustozzi, *War, politics and society in Afghanistan*, 209-210.

¹³ Tomsen, *The Wars of Afghanistan*, 393; en Maley, *The Afghanistan Wars*, 142

¹⁴ Giustozzi, *Empires of Mud*, 133.

¹⁵ Maley, *The Afghanistan Wars*, 174.

Mazar vermoedelijk goedkoper waren dan in Tasjkent, kunnen deze heffingen volgens Giustozzi niet al te hoog zijn geweest. Hij schat dan ook dat de grensposten langs de noordelijke grens niet meer dan een paar miljoen dollar per jaar ophaalden. Na 2001 nam dit toe, aangezien het land weer begon te herstellen van de oorlog. De inkomsten van de grensposten Hairatan en Khod-i Barq moesten na 2001 echter wel gedeeld worden met Jami'at en Wahdat, aangezien deze groepen samen de Balkh-provincie controleerden. Zo kreeg Jami'at in 2003 50% van de inkomsten van Hairatan, Dostums Junbesh 37%, Wahdat 12% en was de laatste 1% vermoedelijk om de transacties te bekostigen.¹⁶ Nadat er vanaf 2002 al meer druk vanuit Kaboel werd uitgeoefend om deze importheffingen af te staan aan Kaboel, deed Dostum dit vanaf eind 2003-begin 2004 ook daadwerkelijk.¹⁷

Naast dergelijke heffingen leverde de opkomst van de nieuwe zakenelite Dostum ook indirect wat op, wat ook als vorm van patronage gezien kan worden. Door middel van hun connecties met de Centraal-Aziatische republieken enerzijds en de bescherming door Dostum en diens vazallen anderzijds, konden de zakenlui immers aan goederen komen en deze in Noord-Afghanistan verkopen. Het is onduidelijk of en wat voor direct financieel profijt Dostum hiervan had, maar hij had op deze manier tenminste toegang tot hun logistieke netwerken en goederen.¹⁸

Een tweede bron van inkomsten was het heffen van belastingen. Zo hief Dostum, zoals alle militieleiders, ten tijde van zijn regeringsmilitie door middel van *checkpoints* al tol op de wegen die hij moest beveiligen. Hiernaast hief hij via de lokale moskeeën een inwonersbelasting in de provincies onder zijn controle.¹⁹ Deze belastingen kwamen echter niet bij Dostum terecht. De lokaal geheven belastingen, zoals de tol en de religieuze *zakat*- en *ushr*-belasting, verdwenen veelal in de zakken van de lokale commandanten die hiermee hun strijders bekostigden. Hoewel Dostum wel centraal voorraden en salarissen verdeelde, waren zijn vazallen en sub-vazallen zelf verantwoordelijk voor hun troepen en vulden ze de uitgedeelde voorraden en salarissen aan door middel van belastingen en plunderingen.²⁰

Ten derde haalde Dostum inkomsten uit de lokale industrie. Zoals gezegd bewaakte hij in de jaren tachtig de gas- en olievelden in Shiberghan. Nadat de Sovjets Afghanistan echter hadden verlaten, werd er geen gas meer gewonnen voor de export. De jaarlijks opgepompte circa 226,5 miljoen liter gas, werd in plaats daarvan goedkoop aan de lokale bevolking verkocht en leverde Dostum dan ook niet veel op.²¹ Ook de 300-500 vaten olie die dagelijks werden gewonnen, hebben Dostum weinig geld opgeleverd.²²

¹⁶ Giustozzi, *Empires of Mud*, 133-134; en Rubin, *Afghanistan*, 126.

¹⁷ Rubin, *Afghanistan*, 128.

¹⁸ Giustozzi, *Empires of Mud*, 138-140; en Rashid, *Taliban*, 57.

In navolging van Dostum in de jaren negentig ging Atta na 2001 soortgelijke relaties aan, zie: Mukhopadhyay, *Warlords, Strongman Governors*, 125-128.

¹⁹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 55; Giustozzi, *War, politics and society in Afghanistan*, 218; en Rubin, *Afghanistan*, 268.

²⁰ Giustozzi, *Empires of Mud*, 133-134 en 160.

²¹ Ibidem, 134 (tabel 2); en Giustozzi, 'The Demodernisation of an Army', 3.

Naast gas en olie waren er ook een zoutmijn en een kunstmestfabriek in Dostums territorium. De zoutmijn van Dawlatabad leverde echter niet meer dan \$100.000 per jaar op. Deze kwam bovendien op den duur weer in handen van de Afghaanse regering, waarmee Dostum deze inkomsten verloor.²³ De kunstmestfabriek van Kod-u Barq had een maximale omzet van tussen de 20 en 30 miljoen dollar per jaar, maar draaide veelal niet op de volledige capaciteit. De winst zal dan ook maximaal 4 miljoen dollar per jaar hebben bedragen, maar het is ook mogelijk dat deze nog lager of geheel afwezig was aangezien veel Afghaanse fabrieken in de jaren 1970-1990 verlies draaiden. Ook de kunstmestfabriek was dus niet erg winstgevend en kwam eveneens weer in handen van de Afghaanse regering.²⁴

Tot slot haalde Dostum ook inkomsten uit de grijze en zwarte handel. Waar Massoed goed verdiende aan de handel in edelstenen en ‘controlled emerald and lapis lazuli mines in or near his native valley, Panjshir,’ had Dostum deze niet tot zijn beschikking.²⁵ Aangezien de mogelijkheden voor directe en indirecte banen in de legale economie zeer beperkt waren, werden de Afghanen in het noorden, net als elders in het land, aangetrokken tot de drugseconomie om in hun levensonderhoud te voorzien. Vandaar dat de papaverteelt zich vanuit het zuiden en oosten, ‘the principal poppy growing areas,’ steeds verder verspreidde en ook in Dostums gebied plaatsvond, zoals is af te leiden uit het gegeven dat Dostum de papavervelden in zijn territorium trachtte te vernietigen.²⁶ Bovendien werd Dostum beschuldigd van verregaande betrokkenheid bij de drugsteelt en -handel, met name via ‘new drug trafficking routes [...] through Uzbekistan to Russia and onward to Europe.’²⁷

Zoals Giustozzi echter uitlegt is het onwaarschijnlijk dat de warlords direct betrokken waren bij de teelt en handel in drugs. Volgens hem waren de warlords ‘not [...] directly involved in promoting the cultivation of the poppies, nor were they making much money from the trade. [...] In Dostum’s case at least, allegations of his role in narcotics smuggling appears questionable, at least after 2003 when his influence over provincial authorities and police forces was waning rapidly.’²⁸ In plaats daarvan ziet Giustozzi in de lokale militaire leiders de belangrijkste betrokkenen op de Afghaanse drugsmarkt. Zij waren bovendien goed in staat om belastingen te heffen bij lokale boeren en handelaren op de papaver/opium. De Amerikaanse

De Taliban beweerde dat Dostum grote hoeveelheden gas naar Rusland exporteerde in ruil voor wapens en militaire voorraden. Zie: John Cooley, *Unholy Wars. Afghanistan, America and International Terrorism* (Londen 2002) 122-123.

²² Giustozzi, ‘The Demodernisation of an Army’, 4.

²³ Giustozzi, *Empires of Mud*, 134.

²⁴ Beide fabrieken kwamen circa 2007 weer in regeringshanden. Zie: Giustozzi, *Empires of Mud*, 134 en 143 noot 3. Atta ontving in 2002 circa 30% van verschillende gedeelde opbrengsten (importheffingen, kunstmestfabriek, textielfabriek), wat in totaal neerkwam op \$210.000-\$540.000 per maand. De inkomsten uit de kunstmestfabriek zullen dan ook niet al te hoog zijn geweest. Zie: Mukhopadhyay, *Warlords, Strongman Governors*, 80-81.

²⁵ Rubin, *Afghanistan*, 57.

²⁶ Ibidem, 61-62.

²⁷ Vanda Felbab-Brown, ‘Kicking the opium habit?: Afghanistan’s drug economy and policy since the 1980s’, *Conflict, Security & Development* vol. 6, nr. 2 (2006) 127-149, 133. Zie ook: Cooley, *Unholy Wars*, 125-126 en 129-130; en Stéphane Allix, *La petite cuillère de Schéhérazade. Sur la route de l’héroïne* (Parijs 1998) 45-77.

²⁸ Giustozzi, *Empires of Mud*, 97-98.

conflictdeskundige Vanda Felbab-Brown wijst met betrekking tot deze belasting op het gegeven dat deze gedurende de jaren negentig steeds verder toenam. Zo zouden Massoed en Rabbani begin jaren negentig nog een aandeel van 2,5% van de opbrengst hebben gekregen, maar groeide dit in de loop der jaren daarna naar 20%.²⁹

Ondanks het feit dat Dostum vermoedelijk niet veel aan de drugseconomie heeft overgehouden en deze niet actief heeft aangemoedigd, vormde de drugseconomie wel een onderdeel van zijn verdienmodel. Enerzijds vormde het voor de lokale bevolking een manier om zichzelf te onderhouden, terwijl het voor lokale commandanten een manier was om Dostums voorraden en salarissen verder aan te vullen. Hiernaast kreeg Dostum hier op lokaal niveau ook legitimiteit door, aangezien de drugseconomie voor banen zorgde.³⁰

Naast deze interne inkomsten had Dostum ook externe inkomsten. Zoals gezien heeft Dostum in de loop der jaren met verschillende staten relaties onderhouden die hem militair, financieel en humanitair gesteund hebben. Zo heeft de Sovjet-Unie/Rusland Dostum gedurende de jaren negentig wel gesteund, maar zijn er geen aanwijzingen voor (omvangrijke) directe financiële steun. Hetzelfde geldt voor Oezbekistan, dat Dostum wel steunde met militair materieel, graan, elektriciteit en brandstof, maar financieel gezien niet veel kon betekenen voor Dostum, gezien de slechte financiële situatie van het land. Het land heeft Dostum dan vermoedelijk ook niet financieel gesteund, en als hiervan al sprake was, was dit zeer beperkt.³¹

Van staten waarvan bekend is dat ze Dostum financieel hebben gesteund is Turkije er één, maar hierbij lijkt het om relatief bescheiden bedragen te gaan. Dit is ook het geval bij Iran, dat Dostum in de strijd tegen de Taliban steunde. De maandelijkse \$500.000 die Dostum vanuit Iran kreeg vanaf 1999 was niet veel qua omvang, maar was wel essentieel om de strijd voort te kunnen zetten. Feitelijk hebben dan ook alleen de Amerikanen Dostum significante financiële steun gegeven, hoewel ook hier precieze bedragen onbekend zijn.

Als laatste optie om aan geld te komen, heeft Dostum geld laten drukken. Diegenen die dit voor hem gedaan hebben, hebben hem dan ook wellicht de belangrijkste externe steun geboden, aangezien 'printing money certainly helped him a great deal in the short term, as it allowed Dostum to pay his troops.'³² Vermoedelijk werd deze Junbeshi Afghani of Dostum Afghani in Engeland gedrukt, hoewel ook wordt beweerd dat dit in Rusland werd gedaan. Het is echter wel duidelijk dat Dostum actief op zoek was naar mensen die geld voor hem wilden drukken om het gat tussen zijn inkomsten en uitgaven te overbruggen.³³

²⁹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 97-98; en Felbab-Brown, 'Kicking the opium habit?', 132-133.

³⁰ Eenzelfde situatie voldeed zich ten tijde van de Taliban, ook zij kregen 'widespread legitimacy' door de drugshandel te omarmen. Zie Felbab-Brown, 'Kicking the opium habit?', 137-139 en 142.

³¹ Tomsen, *The Wars of Afghanistan*, 462; en Giustozzi, *Empires of Mud*, 136-137.

³² Giustozzi, *Empires of Mud*, 135.

³³ Ibidem, 135.

De sterke inflatie in de noordelijke regio van Afghanistan vanaf 1992 wijst erop dat dit gat groot geweest moet zijn, wat het gebruik van de Junbeshi Afghani buiten Dostums territorium bemoeilijkte. Zo devalueerde de Junbeshi Afghani gedurende de jaren negentig zelfs sneller dan de 'gewone' Afghani. In 1997 was er bijvoorbeeld sprake van 'wild fluctuations of the local currency,' aangezien veel prominente figuren in het noorden deze zoveel mogelijk omwisselden naar Amerikaanse dollars. In 2002 was een Junbeshi Afghani nog maar de helft waard van de Afghani.³⁴

4.3 Deelconclusie

Nadat Dostum gedurende de jaren tachtig steeds meer militaire leiders aan zich wist te binden, bouwde hij vanaf de jaren negentig vanuit de provincies Jowzjan en Balkh een eigen territorium uit in het noorden van Afghanistan. Zoals eerder beschreven was er sprake van een expansionistische drive vanuit Dostums kerngebied, de provincies Jowzjan, Balkh en Faryab, en delen van de provincies Saripul en Samangan (afbeelding 6). Op het hoogtepunt stond eigenlijk het gehele noorden van Afghanistan onder Dostums bewind en strekte zijn territorium zich uit tot de provincies Takhar, Baghlan en Kunduz in het oosten, terwijl in het westen Badghis de uiterste grens vormde. Over het algemeen was zijn regio vrij stabiel, totdat de Taliban oprukte. Met de val van Mazar viel Dostums territorium uiteen, hoewel hij enkele kleine gebieden behield van waaruit hij de strijd voortzette. Na de herovering van een groot deel van zijn voormalige territorium eind 2001, bleef Mazar verdeeld (afbeelding 6).

Map 11: Expansion and Contraction of Junbesh, 1992–2007

Afbeelding 6. Expansie van Dostums Junbesh, 1992-2007.³⁵

³⁴ Alessandro Monsutti, 'Cooperation, Remittances, and Kinship among the Hazaras', *Iranian Studies* vol. 37, nr. 2 (2004) 219-240, 228 (voetnoot 34); en Giustozzi, *Empires of Mud*, 142 en 135.

³⁵ Giustozzi, *Empires of Mud*, 149.

Zoals gezien richtte Dostum zich ook voornamelijk op de steden in zijn gebied, waarbij Shiberghan, Mazar en Hairatan sleutelfuncties hadden. Hairatan vormde Dostums belangrijkste inkomstenbron. Hoewel Mazar de facto de 'hoofdstad' van Dostums imperium was vanaf 1992 was 'control over Mazar-i Sharif [...] not vital to Dostum.'³⁶ Zoals Giustozzi uitlegt bleef Shiberghan namelijk eigenlijk altijd diens machtscentrum. De stad Mazar was echter wel 'vital to Junbesh's long-term prospects as an organization capable of developing beyond patrimonialism and warlordism.'³⁷ Mazar-i Sharif speelde wat dat betreft dus vooral vanaf 2001 een belangrijke rol, aangezien Dostum pas vanaf toen serieuze pogingen ondernam de geschoolde klasse aan zich te binden. Dit betekende natuurlijk niet dat Dostum geen waarde hechtte aan de stad. Integendeel, onder meer vanwege de Blauwe Moskee hechtte hij juist heel veel waarde aan Mazar. Met zijn publieke werken richtte hij zich ook vooral op Mazar en andere steden.

Dit is niet verwonderlijk, aangezien de steden voor Dostum ook geld in het laatje brachten. Hairatan als grensstad met de bijbehorende douane-inkomsten en Mazar als het grote regionale economische handelscentrum. Hiernaast haalde Dostum intern ook inkomsten uit diverse belastingen, de lokale industrie en de drugshandel, maar deze inkomsten waren waarschijnlijk beperkt. Extern kreeg Dostum steun uit verschillende staten, maar veelal ging het bij deze steun om militaire en non-militaire voorraden en was er slechts in beperkte mate sprake van financiële steun, tenminste totdat de Amerikanen het toneel betraden. Het drukken van geld was dan ook wellicht de belangrijkste vorm van 'externe' steun voor Dostum.

Zoals ook aan de sterke inflatie in Noord-Afghanistan te zien is, had Dostum namelijk nooit voldoende geld. Zo werden zowel de militairen als de burgerwerknemers eigenlijk altijd laat betaald, vaak heel laat, en in de eerste maanden van 1994 kon Junbesh de salarissen van de troepen en de ambtenaren niet meer betalen. Dit kwam doordat de voorraden van Hairatan op raakten en vanwege de hoge kosten van de continue oorlogvoering, een gegeven dat niet verwonderlijk is aangezien de inkomsten uit importheffingen naar schatting slechts de helft van de kosten van Dostums militie dekten. Hiernaast betaalde Dostum veelal meer strijders dan dat er daadwerkelijk waren, omdat vazallen vaak claimden meer strijders te hebben dan daadwerkelijk het geval was.³⁸ In 1995 was de situatie dan ook zeer zorgwekkend. Giustozzi schrijft hierover dat 'by the summer of 1995, Junbesh's logistics were already out of control and its army was no longer able to allocate resources efficiently. On some fronts supplies would virtually dry up, hijacked by other, politically more powerful, vassals operating in areas of lesser strategic importance.'³⁹

³⁶ Giustozzi, *Empires of Mud*, 111.

³⁷ Ibidem, 111.

³⁸ Ibidem, 141, 133 en 138.

³⁹ Ibidem, 142.

De belabberde situatie wat betreft de salarissen en voorraden deed zich in de jaren erna ook voor. Zo was er gedurende de winter van 1996-1997 sprake van toenemende onrust in Mazar, omdat voedsel- en brandstofvoorraden opraakten door de Talibanblokkade. Hiernaast kon Dostum begin 1997 de salarissen van zijn strijders opnieuw niet betalen.⁴⁰ In 1998 klaagde de stedelijke bevolking over 'the hoarding of food by the armed groups and the increased looting carried out by the troops,' iets dat werd versterkt vanwege de geruchten dat de buit op de zwarte markt werd verkocht.⁴¹ Ook in 2001 had Dostum moeite met het voeden van zijn strijders, zoals blijkt uit de beschrijvingen van ODA595, die stellen dat 'the troops that we were with, they were starving. So we began to share what little food we had with them.'⁴²

Gezien deze moeilijkheden om zijn strijders te betalen en te bevoorraden, voornamelijk de non-militaire zaken, zou je verwachten dat dienstverlening problematisch was. Ondanks de financiële malaise is echter gebleken dat Dostum 'made extensive efforts to deliver services, even during the civil war years.'⁴³ Zo zorgde hij met zijn militie en de drugseconomie voor werkgelegenheid, onderhield en verbeterde hij de infrastructuur, investeerde hij in onderwijs en zorgde hij voor relatieve stabiliteit. Dat hij dit heeft weten uit te voeren is opmerkelijk te noemen en spreekt voor Dostum. Het laat immers zien dat Dostum niet zozeer uit was op eigen gewin, maar daadwerkelijk probeerde de bevolking voor zich te winnen, al dan niet vanuit opportunisme. Dat Dostum niet alleen uit was op zelfverrijking, blijkt ook uit het feit dat Dostum niet in is gegaan op het aanbod van Talibanleider Mullah Dazel om hem en enkele trouwe commandanten te helpen vluchten.⁴⁴

Voor zijn rekrutering was Dostum afhankelijk zijn territorium, aangezien hij op etnische en regionale basis nieuwe strijders zocht. Zoals gezegd wist hij zijn militie in de loop der jaren enorm uit te breiden, mede door de incorporatie van andere milities, mujahidin en later ook reguliere eenheden. In de jaren negentig was de groei van Dostums eigen militie in Jowzjan echter niet zo groot als die van Rasul Pahlawan, puur vanwege het gegeven dat Faryab demografisch gezien meer strijders kon leveren.⁴⁵ Desondanks kan gezegd worden dat Dostum succesvol was in zijn rekrutering en dat noordelijke Afghanen over het algemeen graag voor hem wilden vechten.

⁴⁰ Rashid, *Taliban*, 55 en 58.

⁴¹ Giustozzi, *Empires of Mud*, 141.

⁴² Frontline, 'Interview: U.S. Special Forces ODA595'.

⁴³ Giustozzi, *Empires of Mud*, 193.

⁴⁴ Gall, *The Wrong Enemy*, 10.

⁴⁵ Giustozzi, *Empires of Mud*, 162.

Conclusie

Zoals in het eerste deel van dit onderzoek is gebleken, is een warlord een individu wiens macht bovenal gestoeld is op zijn militaire macht. In het eigen, onafhankelijke territorium dat hij in tijden van onrust en desintegratie claimt is de warlord de hoogste autoriteit, onderhoudt hij patronagenetwerken en bouwt hij legitimiteit op. Zijn acties komen niet per se voort uit zelfverrijking en een warlord is niet altijd roofzuchtig. Aangezien binnen deze kenmerken natuurlijk variaties mogelijk zijn, zijn niet alle warlords hetzelfde.

Qua invulling van deze kenmerken is gebleken dat Dostum op het ene punt succesvoller was dan op het andere. Wat betreft zijn militaire kant is in de eerste plaats vastgesteld dat Dostum erg succesvol was in het aan zich binden van de militaire klasse, wat hij kon door zijn grote militaire legitimiteit in combinatie met patronage. Hierbij wist Dostum bovendien zo te manoeuvreren dat zijn vazallen niet te machtig werden. Ondanks zijn militaire legitimiteit kende Dostum wel problemen bij het mobiliseren van de strijders van zijn vazallen, wat voornamelijk bij offensieve operaties tot uiting kwam. Hiernaast nam deze legitimiteit af vanaf het moment dat Dostum zijn troepen niet meer persoonlijk leidde, zoals blijkt uit de afname van de discipline en loyaliteit van zijn strijders op momenten dat Dostum hen niet leidde of het strijdtoneel verliet. Zijn terugkeer en de militaire successen van 2001 stuwden zijn legitimiteit echter weer tot een nieuw hoogtepunt, net als dit de successen in de strijd tegen de mujahidin in de jaren tachtig hadden gedaan.

De meer praktische zaken van zijn militaire macht had Dostum vrij goed voor elkaar. Met de uitbreiding van zijn patronagenetwerk wist Dostum zijn strijdkrachten steeds verder uit te breiden, hoewel het aantal strijders dat hij daadwerkelijk kon mobiliseren in de praktijk vele malen lager lag dan op papier mogelijk was. Vooral bij defensieve operaties functioneerde zijn systeem echter vrij goed. Met betrekking tot de bewapening van zijn strijders kan gezegd worden dat Dostum eigenlijk altijd wel ergens steun heeft weten te mobiliseren, waardoor zijn bewapening vrij goed was. Met name begin jaren negentig waren zijn strijders zwaarbewapend en had Dostum een groot wapenarsenaal tot zijn beschikking. In feite kende Dostum dan ook alleen in de strijd tegen de Taliban problemen met de bewapening van zijn strijders, hoewel dit grotendeels door de Amerikanen werd opgelost en hij dus ook hier de benodigde steun kreeg.

Op politiek vlak is Dostum vrij succesvol geweest en heeft hij in de eerste plaats de desintegratie van de autoriteiten aangegrepen om zich te vestigen. Hiernaast kreeg Dostum uit verschillende staten steun, hoewel dit zelden veel is geweest en vaak slechts van korte duur. Dostum was dan ook niet erg succesvol in het onderhouden van zijn internationale relaties. Door een gebrek aan politieke legitimiteit hebben deze bovendien niet tot een brede landelijke of internationale erkenning geleid. Dit gebrek aan politieke legitimiteit is vooral te wijten aan zijn

imago en het opportunistisch wisselen van partij, terwijl op nationaal niveau zijn regionale machtsbasis ervoor zorgde dat hij nooit een speler van belang werd. Op lokaal en regionaal niveau wist Dostum zijn positie echter wel sterk te verankeren en beschikte hij door de publieke-dienstverlening, het inspelen op grievances, de patronage, en het refereren aan tradities bovendien over grote lokale legitimiteit.

Wat betreft het sociaal-economische aspect van Dostums organisatie is gebleken dat Dostum door zijn patronage en militaire macht een relatief groot territorium in Noord-Afghanistan voor zich heeft geclaimd, waarin de steden een belangrijke rol speelden. Hierbij was sprake van een vrij geleidelijke expansie, totdat de Taliban hem steeds verder terugdrong. Vanuit kleine verzetshaarden wist Dostum vanaf eind 2001 zijn territorium weer grotendeels te heroveren. Ondanks dat zijn territorium vrij groot en stabiel was en hij verschillende inkomstenbronnen had, had Dostum eigenlijk altijd geldgebrek.

Dostum was, kortom, bij alle pijlers vrij tot zeer succesvol te noemen. Een aantal zaken springt hierbij in het oog. In de eerste plaats is het opvallend dat Dostum ondanks een vrij groot en stabiel territorium met diverse inkomstenbronnen, eigenlijk altijd geldgebrek had, waardoor hij met name moeite had met het betalen van salarissen. Of, zoals Giustozzi formuleert, 'if Dostum had plenty of military supplies, he was short of cash and non-military supplies.'¹ Hoewel hij dit deels oploste door zijn vazallen verantwoordelijk te maken voor hun eigen troepen en de reguliere eenheden steeds verder af te bouwen, vormde dit toch een probleem aangezien dit de discipline en loyaliteit niet ten goede kwam. Hoewel het drukken van geld op korte termijn gunstig was, zo kon hij immers blijven betalen, leidde dit tot sterke inflatie en dus de verdere achteruitgang van de financiële situatie.

Een tweede punt dat opvalt is Dostums gedegen legitimiteit op militair en lokaal gebied. Door zijn militaire successen, in eerste instantie in de strijd tegen de mujahidin en later vooral tegen de Taliban, wist Dostum zijn militaire kunde en leiderschap te tonen. Hoewel zijn militaire legitimiteit afnam gedurende de jaren negentig, verloor Dostum nooit geheel zijn aantrekkingskracht en wist hij zich eigenlijk altijd gesteund door militaire leiders. Hij wist altijd strijders te mobiliseren voor militaire campagnes – hoewel dit bij offensieve operaties moeizamer ging dan bij defensieve – die over het algemeen bovendien gedisciplineerd en loyaal aan hun leider waren, zeker als hij hen persoonlijk leidde.

Door zijn grote legitimiteit op lokaal en regionaal niveau wist Dostum zich hier sterk te verankeren. Deze legitimiteit was, zoals gezien, gebaseerd op verschillende aspecten. Zo kon hij zich, door in te spelen op grievances en aan de (lokale) tradities en geschiedenis te refereren, opwerpen als leider van de Turkse minderheden in het algemeen en de Oezbeekse minderheid in het bijzonder. Hiernaast wist hij ook door zijn patronage en dienstverlening de lokale

¹ Giustozzi, 'The Demodernisation of an Army', 5.

bevolking voor zich te winnen. Zijn bestuur leverde immers naast relatieve veiligheid ook de mogelijkheden tot banen, educatie en verbeteringen van de infrastructuur. Dat Dostum deze publieke werken ondanks zijn kwetsbare financiële situatie heeft uitgevoerd, spreekt voor hem en laat zien dat hij niet alleen uit was op zelfverrijking, maar dat hij de situatie ook daadwerkelijk wilde verbeteren en actief de steun van de bevolking zocht. Dat deze legitimiteit op nationaal en internationaal niveau niet tot dezelfde erkenning heeft geleid is niet verwonderlijk, gezien het gebrek aan politieke legitimiteit.

Ten derde is gebleken dat Dostum uiterst tactvol was met betrekking tot zijn patronage. Toegegeven, hij heeft zeker ook minder fijnzinnige middelen als dwang, intimidatie en geweld gebruikt, maar de finesse waarmee hij personen voor zich wist te winnen en allianties vormde is typerend voor zijn persoon. Met name de wijze waarop hij eind 2001 de botsing met Atta oploste spreekt hierbij boekdelen, maar ook op andere momenten in zijn carrière, en eigenlijk gedurende zijn hele carrière, komt dit naar voren. Hij was dan ook zeer sterk in het voor zich winnen van de militaire klasse. Hierbij wist hij door middel van verdeel-en-heers-principes bovendien dusdanig te manoeuvreren dat zijn vazallen niet te machtig werden. Hoewel door het tegen elkaar uitspelen van vazallen en ondervazallen tevens een sfeer van wantrouwen ontstond, was dit voor Dostum een belangrijk middel om de macht rond zijn eigen persoon te houden. Ook in zijn alliantiepolitiek trachtte hij dit verdeel-en-heers-mechanisme te gebruiken, door bondgenootschappen aan te gaan of te verlaten als dit betekende dat hij de positie van zijn concurrenten hiermee kon aantasten.

Ten vierde Dostums militaire macht. Naast dat hij zijn leiderschap en militaire kunde toonde, en dus over militaire legitimiteit beschikte, is tevens gebleken dat Dostum de praktische zaken van zijn militaire apparaat vrij goed op orde had, ondanks de problemen met betrekking tot mobilisatie en betaling. Zo is vastgesteld dat hij altijd wel ergens militaire steun vandaan haalde om de strijd voort te zetten en dan ook altijd vrij goed tot uitstekend bewapend was. Hiernaast beschikte hij door zijn patronagenetwerk vaak over een zeer grote militiemacht die, zeker op de momenten dat Dostum deze leidde, een geduchte tegenstander vormde en die hij niet schuwde in te zetten.

Tot slot springt ook Dostums imago in het oog. Voor de Afghanen onder zijn hoede was zijn imago als wrede en meedogenloze warlord die bovendien geregeld van kant wisselde niet erg problematisch, maar door zijn imago had Dostum wel moeite zich nationaal en internationaal gezien constructief te profileren. Dit verklaart dan ook ten dele het gegeven dat Dostum moeite had zijn internationale contacten te onderhouden en te consolideren. Vooral vanaf 2001 heeft Dostum het nodige gedaan om zijn imago op te krikken, maar het feit dat hij eigenlijk nooit echt heeft geprobeerd zijn wreedheid en geweldsgebruik gedurende de jaren tachtig en negentig te verbergen, heeft hem nog veel schade toegebracht.

Al met al is de conclusie dat Dostum gekenmerkt wordt door een grote legitimiteit op militair en lokaal vlak, politiek vernuft en een grote militaire macht. Deze punten verklaren dan ook grotendeels zijn succes en wogen klaarblijkelijk zwaarder dan zijn gebreken en verbeterpunten, waarvan geldgebrek, een slecht imago, een gebrek aan politieke erkenning en de gebrekkige mobilisatie van zijn vazallen de belangrijkste waren. Op basis van deze kenmerken heeft Dostum zich gedurende de laatste decennia in Afghanistan weten te handhaven en heeft hij zijn stempel weten te drukken op de recente Afghaanse geschiedenis, door onder meer twee regeringen omver te werpen en inmiddels als eerste-vicepresident medeverantwoordelijk te zijn voor het bestuur van het land.

Hoewel de precieze invulling van deze omvorming van warlord naar volwaardig politiek leider niet geheel binnen de hier onderzochte periode valt, zijn hiervan in deze scriptie wel enkele aanknopingspunten naar voren gekomen. Verder onderzoek naar deze transitie zou wellicht kunnen uitwijzen hoe Dostum dit in de praktijk heeft gebracht en zo ook meer duidelijkheid verschaffen over het functioneren van warlords in het politieke bestel, zeker op momenten dat zij zich omvormen tot politieke leiders. Dat een voormalige warlord inmiddels medeverantwoordelijk is voor het bestuur van een staat, is op zichzelf dan ook niet per definitie een slecht gegeven. Warlords kunnen immers, zoals is gebleken, wel degelijk een stabiliserende rol vervullen en staatsvormers zijn.

Het feit dat Dostum niet meer als warlord, maar als politiek leider te typeren is, zou er bovendien op kunnen wijzen dat er na enkele decennia van grote onrust momenteel sprake is van een geleidelijke versterking van de Afghaanse staat. Hoewel dit de situatie in het land niet direct stabiel maakt, er is bijvoorbeeld nog steeds sprake van strijd tegen de Taliban, ligt het in lijn der verwachtingen dat als deze versterking van de staat zich doorzet, er voor warlordisme een minder vruchtbare bodem zal zijn dan dat dit in het verleden het geval was. De rol van warlords in Afghanistan zal in dit geval dan ook afnemen.

Samenvatting

In deze scriptie wordt gekeken naar wat de Oezbeekse Afghaan Abdul Rashid Dostum zo succesvol maakte als warlord. Uit de geschetste historiografie van warlordisme komen zeven kenmerken naar voren die maken dat een warlord een individu is wiens macht bovenal gestoeld is op zijn militaire macht. In het eigen, onafhankelijke territorium dat hij in tijden van onrust en desintegratie claimt is de warlord de hoogste autoriteit, onderhoudt hij patronagenetwerken en bouwt hij legitimiteit op. Zijn acties komen niet per se voort uit zelfverrijking en een warlord is niet altijd roofzuchtig. Aangezien binnen deze kenmerken natuurlijk variaties mogelijk zijn, zijn niet alle warlords hetzelfde.

Deze zeven kenmerken worden vervolgens onderverdeeld in de thema's militair, politiek en sociaal-economisch om Dostums casus te analyseren. Omdat de kenmerken van warlordisme nauw met elkaar verbonden zijn en deels overlappen, zullen enkele kenmerken hierbij onder meerdere thema's terugkomen. Uit de analyse van Dostums invulling van de warlordismekenmerken door Dostum blijkt dat hij op alle drie de thema's vrij succesvol te noemen is, hoewel hij op sommige punten natuurlijk minder succes had dan op andere. Dostums succes om zich te handhaven op het Afghaanse toneel gedurende de afgelopen decennia wordt, naast een zekere geluksfactor en zijn sociale achtergrond, voornamelijk verklaard door zijn militaire macht, zijn politiek vernuft en zijn militaire en lokale legitimiteit. Deze factoren wegen in Dostums geval dan ook zwaarder dan zijn gebreken en verbeterpunten.

Bibliografie

Bronnen

The National Security Archive, *Rasul, Shafiq, Asif Iqbal en Rhuhel Ahmed: Composite statement: Detention in Afghanistan and Guantanamo Bay*, 26 juli 2004, via: <http://nsarchive.gwu.edu/torturingdemocracy/documents/20040726.pdf> (20-06-2016).

Literatuur

Ahram, Ariel I. en Charles King, 'The warlord as arbitrageur', *Theory and Society* vol. 41, nr. 2 (2012) 169-186.

Allix, Stéphane, *La petite cuillère de Schéhérazade. Sur la route de l'héroïne* (Parijs 1998).

Andres, Richard B., Craig Wills en Thomas E. Griffith, 'Winning with Allies: The Strategic Value of the Afghan Model', *International Security* vol. 30, nr. 3 (2005/2006) 124-160.

Barry, John, 'The Death Convoy of Afghanistan', *Newsweek* (26-08-2002) via: <http://europe.newsweek.com/death-convoy-afghanistan-144273?rm=eu> (20-06-2016).

Berdal, Mats en David Malone (eds.) *Greed and Grievance: Economic Agendas in Civil Wars* (Boulder 2000).

Biddle, Stephen, 'Allies, Airpower, and Modern Warfare: The Afghan Model in Afghanistan and Iraq', *International Security* vol. 30, nr. 3 (2005/2006) 161-176.

Bisher, Jamie, *White Terror: Cossack Warlords of the Trans-Siberian Railway* (Londen 2005).

Charlton, Roger en Roy May, 'Warlords and Militarism in Chad', *Review of African Political Economy* vol. 16, nr. 45/46 (1989) 12-25.

Constable, Pamela en Joshua Partlow, 'Karzai declared winner of Afghan Election a day after rival quits', *The Washington Post* (3 november 2009) via: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/11/02/AR2009110203455.html> (26 april 2016).

Cooley, John, *Unholy Wars. Afghanistan, America and International Terrorism* (Londen 2002).

D'este, Carlo, *Warlord: A life of Winston Churchill at war, 1874-1945* (New York 2008).

Dorronsoro, Gilles, *Revolution Unending. Afghanistan: 1979 to Present* (New York 2005).

Duyvesteyn, Isabelle en Mario Fumerton, 'Insurgency and Terrorism. Is there a difference?', in: Caroline Holmqvist-Jonsater en Christopher Coker (eds.), *The Character of War in the 21st Century* (Londen 2009) 27-41.

Elison, George en Bardwell L. Smith (eds.), *Warlords, Artists and Commoners. Japan in the Sixteenth Century* (Honolulu 1981).

Englehart, Neil A., 'A Tale of Two Afghanistans: Comparative Governance and Insurgency in the North and South', *Asian Survey* vol. 50, nr. 4 (2010) 735-758.

Felbab-Brown, Vanda, 'Kicking the opium habit?: Afghanistan's drug economy and policy since the 1980s', *Conflict, Security & Development* vol. 6, nr. 2 (2006) 127-149.

Frontline, 'Interview: U.S. Special Forces ODA595', 2 augustus 2002, via: www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/campaign/interviews/595.html (27-05-2016).

Gall, Carlotta, *The Wrong Enemy. America in Afghanistan, 2001-2014* (Boston 2014).

Giustozzi, Antonio, 'The Debate on Warlordism: The Importance of Military Legitimacy?', *Crisis States Discussion Papers*, nr. 13 (2005).

- Giustozzi, Antonio, 'The Demodernisation of an Army: Northern Afghanistan, 1992-2001', *Small Wars & Insurgencies* vol. 15, nr. 1 (2004) 1-18.
- Giustozzi, Antonio, *Empires of Mud. Wars and Warlords in Afghanistan* (Londen 2009).
- Giustozzi, Antonio, 'Respectable Warlords? The Politics of State-Building in Post-Taleban Afghanistan', *Crisis States Programme, Development Research Centre, LSE, Working Paper no. 33* (2003).
- Giustozzi, Antonio, *War, politics and society in Afghanistan. 1978-1992* (Washington 2000).
- Goodson, Larry P., 'Afghanistan in 2004. Electoral Progress and an Opium Boom', *Asian Survey* vol. 45, nr. 1 (2005) 88-97.
- Herbst, Jeffrey, *States and Power in Africa. Comparative Lessons in Authority and Control* (Princeton 2000).
- Hills, Alice, 'Warlords, Militia and Conflict in Contemporary Africa: A Re-examination of Terms', *Small Wars & Insurgencies* vol. 8, nr. 1 (1997) 35-51.
- Hughes, Geraint, 'Book review. Antonio Giustozzi, *Empires of Mud. Wars and Warlords in Afghanistan*', *Defence Studies* vol. 11, nr. 1 (2011) 186-189.
- Hussain, Salman, 'Looking for "tribals" without politics, "warlords" without history: the drug economy, development and political power in Afghanistan', *Identities: Global Studies in Cultura and Power* vol. 19, nr. 3 (2012) 249-267.
- Jackson, Paul, 'Warlords as Alternative Forms of Governance', *Small Wars & Insurgencies* vol. 14, nr. 2 (2003) 131-150.
- Jalali, Ali A., 'Afghanistan in 2002. The Struggle to Win the Peace', *Asian Survey* vol. 43, nr. 1 (2003) 174-185.
- Jones, Seth G., 'Review: It Takes the Villages: Bringing Change From Below in Afghanistan', *Foreign Affairs* vol. 89, nr. 3 (2010) 120-127.
- Khaldun, Ibn, *The Muqaddimah. An introduction to history. The classic Islamic history of the world* (Princeton 2015).
- Khalilzad, Zalmay, 'Afghanistan in 1995. Civil War and a Mini-Great Game', *Asian Survey* vol. 36, nr. 2 (1996) 190-195.
- MacGeorge, Penny, *Late Roman Warlords* (New York 2002).
- MacKinlay, John, 'Defining Warlords', *International Peacekeeping* vol. 7, nr. 1 (2000) 48-62.
- Maley, William, *The Afghanistan Wars* (Basingstoke en New York 2009).
- Marten, Kimberly, 'Warlordism in Comparative Perspective', *International Security* vol. 31, nr. 3 (2006) 41-73.
- Marten, Kimberly, 'Warlords', in: Hew Strachan en Sibylle Scheipers (eds.), *The Changing Character of War* (Oxford 2011) 302-314.
- McCauley, Clark, 'Antonio Giustozzi. Empires of Mud: Wars and Warlords in Afghanistan', *Terrorism and Political Violence* vol. 25, nr. 3 (2013) 508-509
- McCormick, Gordon H. en Lindsay Fritz, 'The Logic of Warlord Politics', *Third World Quarterly* vol. 30, nr. 1 (2009) 81-112.
- McCoy, Alfred W., 'Requiem for a Drug Lord: State and Commodity in the Career of Khun Sa', in J.M. Heyman (ed.), *States and Illegal Practices* (Oxford 1999) 129-167.
- Monsutti, Alessandro, 'Cooperation, Remittances, and Kinship among the Hazaras', *Iranian Studies* vol. 37, nr. 2 (2004) 219-240.
- Mukhopadhyay, Dipali, *Warlords, Strongman Governors, and the State in Afghanistan* (New York 2014).
- Olson, Mancur, 'Dictatorship, Democracy, and Development', *American Political Science Review* vol. 87, nr. 3 (1993) 567-575.

- Pereira, Norman G.O., 'Siberian Atamanshchina: Warlordism in the Russian Civil War', in: V.N. Brovkin (ed.), *The Bolsheviks in Russian Society* (New Haven 1997) 122-138.
- Pye, Lucian W., *Warlord Politics: Conflict and Coalition in the Modernization of Republican China* (New York 1971).
- Rasanayagam, Angelo, *Afghanistan: A Modern History. Monarchy, Despotism of Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition* (Londen en New York 2003).
- Rashid, Ahmed, *Descent into chaos. The world's most unstable region and the threat to global security* (Londen 2009).
- Rashid, Ahmed, *Taliban. The Power of Militant Islam in Afghanistan and Beyond* (Londen en New York 2010).
- Reno, William, *Warlord Politics and African States* (Boulder en Londen 1999).
- Rich, Paul B., 'Warlords, State Fragmentation and the Dilemma of Humanitarian Intervention', *Small Wars and Insurgencies* vol. 10, nr. 1 (1999) 78-96.
- Roberts, J.A.G., 'Warlordism in China', *Review of African Political Economy* vol. 16, nr. 45/46 (1989) 26-33.
- Roy, Olivier, 'Afghanistan: la difficile reconstruction d'un Etat', *Cahiers de Chaillot no. 73*, Institut d'Etudes de Sécurité (December 2004).
- Rubin, Barnett, *Afghanistan from the Cold War through the War on Terror* (New York 2013).
- Rubin, Barnett, 'Afghanistan in 1993. Abandoned but Surviving', *Asian Survey* vol. 34, nr. 2 (1994) 185-190.
- Rubin, Barnett, *The Fragmentation Of Afghanistan: State Formation and Collapse in the International System* (New Haven 1995).
- Rubin, Barnett, 'Transitional Justice and Human Rights in Afghanistan', *International Affairs* vol. 79, nr. 3 (2003) 567-581.
- Sanborn, Joshua, 'The Genesis of Russian Warlordism: Violence and Governance during the First World War and the Civil War', *Contemporary European History* vol. 19, nr. 3 (2010) 195-213.
- Schroen, Gary C., *First In. An Insiders Account of How the CIA Spearheaded the War on Terror in Afghanistan* (New York 2005).
- Seeger, J.R., 'The Last Warlord: The Life and Legend of Dostum, the Afghan Warlord Who Led US Special Forces to Topple the Taliban Regime', *Studies in Intelligence* vol. 58, nr. 2 (2014) 59-61.
- Sheridan, James E., *China in disintegration: the Republican era in Chinese history, 1912-1949* (New York en Londen 1975).
- Sheridan, James E., *Chinese Warlord: The Career of Feng Yü-hsiang* (Stanford 1966).
- Sullivan, John P. en Robert J. Bunker, 'Drug Cartels, Street Gangs, and Warlords', *Small Wars & Insurgencies* vol. 13, nr. 2 (2002) 40-53.
- Tarzi, Shah M., 'Afghanistan in 1992. A Hobbesian State of Nature', *Asian Survey* vol. 33, nr. 2 (1993) 165-174.
- Tomsen, Peter, *The Wars of Afghanistan. Messianic Terrorism, Tribal Conflicts, and the Failures of Great Powers* (New York 2011).
- Vinci, Anthony, "'Like Worms in the Entrails of a Natural Man": A Conceptual Analysis of Warlords', *Review of African Political Economy* vol. 34, nr. 112 (2007) 313-331.
- Whittaker, Dick, 'Landlords and warlords in the later roman empire', in: John Rich and Graham Shipley (eds.), *War and Society in the Roman World* (Londen 1993) 277-302.
- Williams, Brian Glyn, 'Afghanistan after the Soviets: From jihad to tribalism', *Small Wars & Insurgencies* vol. 25, nr. 5-6 (2014) 924-956.
- Williams, Brian Glyn, *Afghanistan Declassified. A Guide to America's Longest War* (Philadelphia 2012).

Williams, Brian Glyn, 'General Dostum and the Mazar i Sharif Campaign: new light on the role of Northern Alliance warlords in Operation Enduring Freedom', *Small Wars and Insurgencies* vol. 21, nr. 4 (2010) 610-632.

Williams, Brian Glyn, *The Last Warlord: The Life and Legend of Dostum, the Afghan Warrior Who Led US Special Forces to Topple the Taliban Regime* (Chicago 2013).

Williams, Phil, 'The Terrorism Debate Over Mexican Drug Trafficking Violence', *Terrorism and Political Violence* vol. 24, nr. 2 (2012) 159-278.

Wong, Pak Nung, 'Towards a More Comprehensive Analysis of Warlord Politics: Constitutive Agency, Patron – Client Networks and Robust Action', *Asian Journal of Political Science* vol. 16, nr. 2 (2008) 173-195.

Woodward, Bob, *Bush at War* (New York 2002).